

**ARKAİK DÖNEM YUNAN  
SERAMİKLERİNİN İNCELENMESİ VE  
GÜNÜMÜZ YORUMLAMALARI**

Halil İbrahim ÇAKIR

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Soner GENÇ

Haziran 2011

Afyonkarahisar

**T.C.**  
**AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**  
**SERAMİK ANASANAT DALI**  
**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**ARKAİK DÖNEM YUNAN SERAMİKLERİNİN**  
**İNCELENMESİ VE GÜNÜMÜZ YORUMLAMALARI**

**Hazırlayan**  
**Halil İbrahim ÇAKIR**

**Danışman**  
**Doç. Soner GENÇ**

**AFYONKARAHİSAR 2011**

## YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak “Arkaik Dönem Yunan Seramiklerinin İncelenmesi ve Günümüz Yorumlamaları” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel olarak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

14/ 06/ 2011

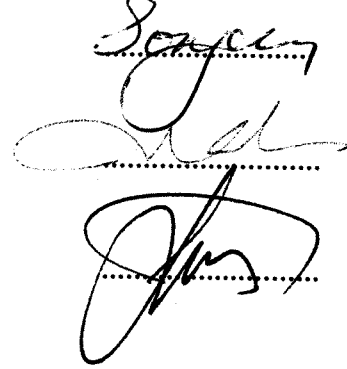
Halil İbrahim ÇAKIR

## TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

### JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Doç.Dr. Soner GENÇ  
Jüri Üyeleri : Doç.Dr. Münevver ÇAKI  
: Doç.Dr. İsmail YARDIMCI

İmza



Seramik Ana Sanat Dalı Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Halil İbrahim ÇAKIR'ın "Arkaik Dönem Yunan Seramiklerinin İncelenmesi ve Günümüz Yorumlamaları" başlıklı tezini değerlendirmek üzere 14.06.2011 tarihinde, saat 10:30'da Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir.

**Prof. Dr. Mehmet KARAKAŞ**  
**MÜDÜR**

## ÖZET

### ARKAİK DÖNEM YUNAN SERAMİKLERİNİN İNCELENMESİ VE GÜNÜMÜZ YORUMLAMALARI

**Halil İbrahim ÇAKIR**

**AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
SERAMİK ANASANAT DALI**

**Haziran 2011**

**Danışman: Doç. Soner GENÇ**

İnsanoğlu var olduğundan beri, günlük ihtiyaçlarını karşılamak için kap kacak türü seramik malzemeler üretmiştir. Zaman ilerledikçe sade bir şekilde yapılan seramikler yerini sanatsal ve estetik kaygı ön planda tutularak hem form hem de süsleme açısından gelişme göstermiştir.

Seramik sanatı geçmişten günümüze gelene kadar birçok dönemden geçmiştir. Bu dönemlerin her biri seramik sanatı için çeşitli yenilikler getirerek seramiğin bugünlere gelmesinde en önemli katkıyı sağlamışlardır. Gelişmelerden biri süsleme ve teknikleridir. Seramik form yüzeylerini süslemede astar ile yapılan çalışmalar neolitik çağdan bu yana gelişimini göstermiş ve Yunan seramik sanatı “terra sigillata” astar süslemeleri ile doruğa ulaşmıştır.

Araştırmanın birinci bölümünde, Ege Uygarlıkları diye bilinen Yunan sanatının başlangıcı olarak tanımlanan Minos, Miken seramik sanatının gelişimi, ikinci bölümde, Yunan seramik sanatının dönemleri, gelişimi, yenilikleri ve özellikleri anlatılmıştır. Üçüncü bölümde ise Yunan sanatının vazo süslemeciliğinde en parlak dönemi olan arkaik dönem seramiklerinin gelişimi, form ve süsleme özellikleri ele alınmıştır. Dördüncü bölümde ise Yunan arkaik dönem seramiklerinden yola çıkarak form, süsleme ve renkli astar çeşitleri ile uygulamaları yapılmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Seramik, Yunan, Arkaik, Süsleme, Teknik

## **ABSTRACT**

### **ARCHAIC PERIODS GREEK CERAMICS INVESTIGATE AND COMTEMPORARY INTERPARATIONS**

**Halil İbrahim ÇAKIR**

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY  
THE INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES  
DEPARTMENT of CERAMIC**

**June 2011**

**Advisor: Assoc. Prof. Soner GENÇ**

The Human being has been producing ceramic materials like pots and pans to provide their daily wants since their existence. In the course of the time, ceramics made as simple have progressed both in form and in decoration by considering artistic and aesthetic care.

Ceramic art has many period from past to present. Each of these periods has provided a significant contribution to ceramic coming to these days by bringing several innovations to the ceramic art. One of these developments is decoration and its techniques. Works with slip to decorate the surfaces of the ceramic form have demonstrated developments since Neolithic era and Greek ceramic art has reached its peak with “terra sigillata” decorations slip.

In the first part of the research, known as Ageon civilizations and regarded as beginning of Greek art Minos, the development of Miken ceramic art, in the second part, the periods of Greek art, its developments, innovations and features are described. In the third part, archaic period, which is the most successful period in vase decoration for Greek art, form and decoration features are discussed. In the fourth part, applications in form, decoration and colourful slip types have been realized based on archaic form of Greek ceramics of the period.

**Key words:** Ceramic, Greek, Archaic, Decaration, Technic

## ÖNSÖZ

“Arkaik Dönem Yunan Seramiklerinin İncelenmesi ve Günümüz Yorumlamaları” isimli tez çalışması boyunca her konuda bilgi ve desteğini esirgemeyen sayın danışmanın Doç. Soner GENÇ’e yardımlarından dolayı en içten dileklerle teşekkür ederim.

Yakın ilgi katkılarından dolayı ve ayrıca atölye çalışmalarında bana sağlamış oldukları imkanlardan dolayı değerli hocam Yard.Doç. Şenol KUBAT’a ve Kınık köyündeki değerli ustam Osman MENTEŞ’ e yardımlarından dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarım esnasında bana her konuda destek olan başta sevgili annem babam olmak üzere bütün aileme, yakınlarıma ve arkadaşım Emre CAN’ a teşekkürü bir borç bilirim.

Halil İbrahim ÇAKIR

## İÇİNDEKİLER

	Sayfa
YEMİN METNİ.....	ii
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
RESİMLER LİSTESİ.....	x
GİRİŞ.....	1

### BİRİNCİ BÖLÜM MİNOS, MİKEN VE YUNAN UYGARLIĞI

<b>1. MİNOS (GİRİT) UYGARLIĞI.....</b>	<b>3</b>
1.1.MİNOS ( GİRİT) SANATI.....	3
<b>1.1.1. Minos Yazısı.....</b>	<b>3</b>
<b>1.1.2. Minos Festos Diski.....</b>	<b>4</b>
1.2. MİNOS (GİRİT) SERAMİK SANATI.....	4
<b>2. MİKEN UYGARLIĞI .....</b>	<b>8</b>
2.1. MİKEN SANATI.....	8
<b>2.1.1. Miken Yazısı.....</b>	<b>8</b>
2.2. MİKEN SERAMİK SANATI.....	9
<b>3.YUNAN UYGARLIĞI.....</b>	<b>12</b>
3.1. YUNAN SANATI.....	14
<b>3.1.1. Yunan Yazısı.....</b>	<b>14</b>
<b>3.1.2. Yunan Mimarisi.....</b>	<b>14</b>
<b>3.1.3. Yunan Heykel Sanatı.....</b>	<b>15</b>



**İKİNCİ BÖLÜM**  
**YUNAN SERAMİK SANATININ DÖNEMLERİ**

<b>1. YUNAN SERAMİK SANATININ ÖZELLİKLERİ.....</b>	<b>17</b>
<b>2. YUNAN SERAMİK SANATININ DÖNEMLERİ.....</b>	<b>18</b>
2.1.GEOMETRİK DÖNEM SERAMİK SANATI.....	18
2.1.1. Erken Geometrik ( protogeometrik) Dönem.....	19
2.1.2. Olgun Geometrik Dönem.....	20
2.1.3. Geç Geometrik Dönem.....	21
2.2. ORYANTALİZAN DÖNEM SERAMİK SANATI.....	23
2.3. ARKAİK DÖNEM SERAMİK SANATI.....	26
2.4. KLASİK DÖNEM SERAMİK SANATI.....	28
2.5. HELENİSTİK DÖNEM SERAMİK SANATI.....	30

**ÜÇÜNCÜ BÖLÜM**  
**ARKAİK DÖNEM YUNAN SANATI**

<b>1.YUNAN ARKAİK DÖNEM SERAMİK SANATI.....</b>	<b>35</b>
<b>2. ARKAİK DÖNEM YUNAN SERAMİK SANATI SİYAH, KIRMIZI FİĞÜR, ASTAR VE FORM ÖZELLİKLERİ</b>	
2.1. KORİNT USTALARI.....	37
2.2. SİYAH FİĞÜRLÜ VAZOLAR.....	38
2.2.1. Siyah Figür Ressamları.....	39
2.2.2. Siyah Figür Panathenia Vazoları.....	49
2.3. KIRMIZI FİĞÜR VAZOLAR.....	50
2.3.1. Kırmızı Figür Ressamları.....	53
2.4. TERRA SİGİLLATA .....	61
2.4.1. Astarın Tanımı ve Çeşitleri.....	61
2.4.2. Terra Sigillatanın Tanımı.....	62
2.4.3. Terra Sigillatanın Yapımı .....	63
2.5. ARKAİK DÖNEM YUNAN SERAMİKLERİNDE KULLANILAN FORMLAR.....	64
2.5.1. Siyah ve Kırmızı Figür Tekniğinde Kullanılan Formlar.....	67

### **3. ARKAİK DÖNEM YUNAN SERAMİK SANATINDA KULLANILAN DEKOR VE TEKNİKLER**

3.1. ARKAİK DÖNEM SERAMİKLERİNDE KULLANILAN DEKORLAR...	74
3.1.1. Siyah ve Kırmızı Figür Tekniğinde Bitkisel Süslemeler.....	74
3.1.2. Siyah ve Kırmızı Figür Tekniğinde Günlük Hayattan Sahneler.....	75
3.1.3. Siyah ve Kırmızı Figür Tekniğinde Mitolojik Sahneler.....	77
3.2. ARKAİK DÖNEM YUNAN SERAMİKLERİNDE ŞEKİLLENDİRME SÜSLEME VE PİŞİRİM.....	80
3.2.1. Şekillendirme ....	80
3.2.2. Süslemeler.....	81
3.2.3. Pişirim.....	82

### **DÖRDÜNCÜ BÖLÜM**

#### **ARKAİK DÖNEM YUNAN SERAMİKLERİNİN GÜNÜNÜMÜZ YORUMLAMALARI**

1. ASTAR HAZIRLAMA VE UYGULAMA .....	84
2. SERAMİK UYGULAMALAR.....	87
3. FORMLAR VE GELENEKSEL SÜSLEMELER.....	88
4. PİŞİRİM VE KULLANILAN FIRINLAR .....	89
5. SERAMİK UYGULAMALARDAN ÖRNEKLER.....	92
SONUÇ .....	117
KAYNAKÇA.....	119
EKLER.....	122

## RESİMLER LİSTESİ

<b>Resim 1</b> : Minos Festos Diski.....	4
<b>Resim 2</b> : Knossos Sarayındaki Fresk.....	5
<b>Resim 3</b> : Hasatçılar Vazosu.....	6
<b>Resim 4</b> : (Kamares Uslubu) Minos Seramikleri.....	7
<b>Resim 5</b> : (Kamares Uslubu) Minos Seramikleri.....	7
<b>Resim 6</b> : Minos Seramikleri.....	7
<b>Resim 7</b> : Miken seramikleri .....	7
<b>Resim 8</b> : Miken Tableti.....	9
<b>Resim 9</b> : Miken Tableti.....	9
<b>Resim 10</b> : Astar Dekorlu Miken Seramikleri .....	10
<b>Resim 11</b> : Miken Duvar Freski.....	11
<b>Resim 12</b> : Miken Duvar Fresi.....	11
<b>Resim 13</b> : Miken Vafio Kabı.....	11
<b>Resim 14</b> : Miken Cenaze Törenlerinde Kullanılan Altın Maske.....	12
<b>Resim 15</b> : Protogeometrik (Krater).....	19
<b>Resim 16</b> : Protogeometrik (Amphora).....	19
<b>Resim 17</b> : Protogeometrik (Krater).....	19
<b>Resim 18</b> : Protogeometrik (Karınlı Amphora).....	19
<b>Resim 19</b> : Protogeometrik Dönem (Pyxis).....	20
<b>Resim 20</b> : Olgun Geometrik Dönem (Vazo Detayı Ölü Gömme Töreni).....	21
<b>Resim 21</b> : Olgun Geometrik Dönem Seramikleri.....	21
<b>Resim 22</b> : Olgun Geometrik Dönem Seramikler.....	21
<b>Resim 23</b> : Geç Geometrik Dönem Vazo.....	22
<b>Resim 24</b> : Geç Geometrik Dönem (Pxixs).....	22
<b>Resim 25</b> : Geç Geometrik Dönem (Hydria).....	22
<b>Resim 26</b> : Orientalizan Dönem Korint Seramikleri .....	23
<b>Resim 27</b> : Orientalizan Dönem Korint Seramikleri .....	23
<b>Resim 28</b> : Orientalizan Dönem (Klyiks).....	24
<b>Resim 29</b> : Orientalizan Dönem (Aryballos).....	24
<b>Resim 30</b> : Grifon Başlı Aryballos.....	25

<b>Resim 31</b> : Orientalizan Korint (Alabastron) .....	26
<b>Resim 32</b> : Orientalizan Korint (Hydria).....	26
<b>Resim 33</b> : Geç Korint Siyah Figür Amphora.....	27
<b>Resim 34</b> : Siyah Figür (Hydria).....	27
<b>Resim 35</b> : Siyah Figür (Amphora) .....	27
<b>Resim 36</b> : Kırmızı Figür (Kalyx Krater).....	28
<b>Resim 37</b> : Kırmızı Figür (Lekythos).....	28
<b>Resim 38</b> : Klasik Dönem Beyaz Zeminli Lekythos.....	29
<b>Resim 39</b> : Klasik Dönem (Krater).....	30
<b>Resim 40</b> : Klasik Dönem (Kyl.....	30
<b>Resim 41</b> : Helenistik Dönem (Hydria).....	31
<b>Resim 42</b> : Helenistik Dönem Çok Renkli Üsluplu.....	31
<b>Resim 43</b> : Helenistik Dönem Kaseler .....	32
<b>Resim 44</b> : Arkaik Dönem Vazo Süsleme Örnekleri.....	35
<b>Resim 45</b> : Protokorinth Siyah Figür (Dinos).....	36
<b>Resim 46</b> : Arkaik Dönem (Fransuva Vazosu) .....	36
<b>Resim 47</b> : Siyah Figür (Amphora).....	38
<b>Resim 48</b> : Siyah Figür (Amphora).....	38
<b>Resim 49</b> : Siyah Figür Tekniği (Amfora).....	39
<b>Resim 50</b> : Siyah Figür Tekniği (Hydria).....	39
<b>Resim 51</b> : Nessos (Boyunlu Amphora).....	40
<b>Resim 52</b> : Detay “Heraklaes ve Nessos”.....	40
<b>Resim 53</b> : Gorgo (Dinos) “Gorgolar ve Perseus”.....	41
<b>Resim 54</b> : Sophilos (Dinos ve Ayak).....	41
<b>Resim 55</b> : “Peleus ve Thetis Düğünü”.....	41
<b>Resim 56</b> : Kleitias (Fransua Vazosu) .....	42
<b>Resim 57</b> : Detay “Mitolojik Sahneler”.....	42
<b>Resim 58</b> : Lydos ( Destekli Krater) “Hepaistos’un Olimpos’a Dönüşü).....	43
<b>Resim 59</b> : Amasis (Boyunlu Amphora).....	44
<b>Resim 60</b> : Detay “Dionysos ve Kadınlar”.....	44
<b>Resim 61</b> : Eksekias (Karınlı Amphora).....	44
<b>Resim 62</b> : Detay “Achilleus ve Ajax ”.....	44
<b>Resim 63</b> : Eksekias ( Kase Tondosu).....	45

<b>Resim 64</b> : Detay “Dioynisos Gemisiyle ”.....	45
<b>Resim 65</b> : Nikosthenes(Amphorası ).....	46
<b>Resim 66</b> : Nikosthenes ( Kase).....	46
<b>Resim 67</b> : Edingburg (Lekythoslar).....	46
<b>Resim 68</b> : Siyah Figür Gordion Kasesi.....	47
<b>Resim 69</b> : Siyah Figür Dudaklı Kasesi.....	48
<b>Resim 70</b> : Siyah Figür Şeritli Kasesi.....	48
<b>Resim 71</b> : Siyah Figür Cassel Kasesi.....	49
<b>Resim 72</b> : Siyah Figür Droop Kasesi.....	49
<b>Resim 73</b> : Panathenic Amphora Örnekleri.....	50
<b>Resim 74</b> : Panathenic Amphora Örnekleri.....	50
<b>Resim 75</b> : Kırmızı Figür (Stamnos) .....	51
<b>Resim 76</b> : Kırmızı Figür (Kalyks Krater).....	51
<b>Resim 77</b> : Kırmızı Figür Tekniği (Lekythoslar).....	52
<b>Resim 78</b> : Kırmızı Figür Pyxis)(.....	53
<b>Resim 79</b> : Kırmızı Figür (Pyxis, Kantharos).....	53
<b>Resim 80</b> : Andokides(Amphora Bilingual)“Achilleus ve Ajax Dama Oyun.....	54
<b>Resim 81</b> : Douris ( Kyliks) “ Diyonisos Sahneleri”.....	55
<b>Resim 82</b> : Euthymides (Amphora).....	55
<b>Resim 83</b> : Detay “Vazonun Arka Yüzü”.....	55
<b>Resim 84</b> : Berlin (Amphora) “Hermes”.....	56
<b>Resim 85</b> : Berlin (Ç. Krater) “Ganymedes”.....	56
<b>Resim 86</b> : Epiktetos ( Gözlu Kase).....	57
<b>Resim 87</b> : Kase İç Yüzey “İskitli Asker” .....	57
<b>Resim 88</b> : Euphronios (Kalyks Krater).....	58
<b>Resim 89</b> : Detay “Sarpidon’un Ölümü”.....	58
<b>Resim 90</b> : Kleophrades (Sivri Dipli Amphora ve Panathenic Amphora).....	59
<b>Resim 91</b> : Brygos( Skyphos) “Hektorun’un Fidyesi”.....	59
<b>Resim 92</b> : Oltos (Stamnos).....	60
<b>Resim 93</b> : Oltos( Psykter).....	60
<b>Resim 94</b> : Sosias(Klyiks Tondosu).....	61
<b>Resim 95</b> : Sosias( Klyiks Dış Yüzey).....	61

<b>Resim 96:</b> Yunan Seramik Sanatında (siyah ve kırmızı figür tekniğinde) Kullanılan Formlar.....	67
<b>Resim 97 :</b> Toprak Çıkarma İşlemi.....	81
<b>Resim 98 :</b> Formun Tornada Yapımı.....	81
<b>Resim 99 :</b> Atölye Çalışması “Süsleme ve Pişirim Süreci”.....	82
<b>Resim 100 :</b> Fırın Kesiti .....	83
<b>Resim 101 :</b> Pişirimde Kullanılan Fırın Örneği.....	83
<b>Resim 102 :</b> Siyah Astar Bisküvi ve Sırlı Pişirim.....	84
<b>Resim 103 :</b> Astarlanan Deney Plakaları.....	85
<b>Resim 104 :</b> Astarlanan Deney Plakaları.....	85
<b>Resim 105 :</b> Astarsız Form.....	86
<b>Resim 106 :</b> Astarlanan Form.....	86
<b>Resim 107 :</b> Astarlanmış Form.....	86
<b>Resim 108 :</b> Arkaik Dönem Yunan Seramiklerinden Çıkışlı Seramik Uygulamalar	87
<b>Resim 109 :</b> Astarlı Formun Kazıma İşlemi.....	87
<b>Resim 110 :</b> Yorum Gözlü Kyliks.....	87
<b>Resim 111 :</b> Kırmızı Figürlü Uygulamalar.....	88
<b>Resim 112 :</b> Arkaik Dönem Formlarından Yapılan Yorumlar.....	88
<b>Resim 113 :</b> Bazı Kısımları Siyah Astarlanmış Formlar.....	89
<b>Resim 114 :</b> Ebru Dekorü Yapılmış Form .....	89
<b>Resim 115 :</b> Bisküvi Pişirimi Yapılmış Çalışmalar.....	90
<b>Resim 116 :</b> Çalışmaların Sırlanması.....	90
<b>Resim 117 :</b> Sırlama işlemi.....	90
<b>Resim 118 :</b> Sırlanmış Çalışmalar.....	91
<b>Resim 119 :</b> Boyunlu Amphora, 28x22x22cm , Tornada Şekillendirme, 1020°C ..	92
<b>Resim 120 :</b> Çan Krater, 22x20x20cm , Tornada Şekillendirme , 1020°C.....	93
<b>Resim 121 :</b> Detay Çan Krater Kırmızı Figür .....	93
<b>Resim 122 :</b> Dinos ve Ayak, 14x17x17,18x10x10cm , Tornada Şekillendirme , 1020°C.....	94
<b>Resim 123 :</b> Krater , 20x17x17cm , Tornada Şekillendirme , 1020°C .....	94
<b>Resim 124 :</b> Lebes Gamikos, 40x18x18 cm , Tornada Şekillendirme , 1020°C.....	95
<b>Resim 125:</b> Aryballos, 15x13x13cm , Tornada Şekillendirme , 1020°C.....	96

<b>Resim 126</b> :Detay, Aryballos, Ebru Dekorü.....	96
<b>Resim 127</b> : Psykter, 30x24x124cm , Tornada Şekillendirme , 1020°C.....	97
<b>Resim 128</b> : Detay, Psykter , Kırmızı Figür.....	97
<b>Resim 129</b> : Lekyhtoslar, 27x12x12,26x11x11,cm , Tornada Şekillendirme, 1020°C.....	98
<b>Resim 130</b> : Detay , Lekyhtos ,Siyah Figür.....	98
<b>Resim 131</b> : Lekyhtos, 22x15x15cm , Tornada Şekillendirme , 1020°C.....	99
<b>Resim 132</b> : Psykter, 20x18x18cm , Tornada Şekillendirme , 1020°C.....	100
<b>Resim 133</b> : Detay , Psykter , Siyah Figür.....	100
<b>Resim 134</b> : Dudaklı Kase , 15x18x18cm , Tornada Şekillendirme , 1020°C.....	101
<b>Resim 135</b> : Dudaklı Kase İç Görüntüsü.....	101
<b>Resim 136</b> : Dinos ve Ayak, 34x17x17cm , Tornada Şekillendirme , 1020°C.....	102
<b>Resim 137</b> : Psykter, 20x18x18cm , Tornada Şekillendirme , 1020°C .....	103
<b>Resim 138</b> : Detay , Psykter , Kırmızı Figür.....	103
<b>Resim 139</b> : Panathenic Amphora, 30x18x18cm ,Tornada Şekillendirme,1020°C	104
<b>Resim 140</b> : Pelike , 24x20x20cm , Tornada Şekillendirme , 1020°C.....	105
<b>Resim 141</b> : Detay , Pelike , Kırmızı Figür.....	105
<b>Resim 142</b> : Lebes Gamikos , 40x18x18 cm , Tornada Şekillendirme , 1020°C....	106
<b>Resim 143</b> : Akıtma Dekorlu Amphora , 22x17x17cm, Tornada Şekillendirme, 1020°C.....	107
<b>Resim 144</b> : Detay, Akıtma Dekorlu Amphora.....	107
<b>Resim 145</b> : Akıtma Dekorlu Lekythoslar , 21x15x15--29x12x12cm, Tornada Şekillendirme , 1020 °C.....	108
<b>Resim 146</b> : Detay , Akıtma Dekorlu Lekythoslar.....	108
<b>Resim 147</b> : Alabastron , 39x12x12cm , Tornada Şekillendirme , 1020°C.....	109
<b>Resim 148</b> : Kyliks, 17x 18x18cm , Tornada Şekillendirme , 1020°C .....	110
<b>Resim 149</b> : Detay , Kyliks , Akıtma Dekorü.....	110
<b>Resim 150</b> : Mastos, 16x14x14, 16x13x13 cm ,Tornada Şekillendirme , 1020°C.	111
<b>Resim 151</b> : Mastos Üst Görünüş.....	111
<b>Resim 152</b> :Sivri Dipli Amphora, 20x 12x12 cm,Tornada Şekillendirme ,1020°C	112
<b>Resim 153</b> : Beyaz Zemin Akıtma Dekorlu Leykhtos , 24x12x12cm, Tornada Şekillendirme, 1020°C.....	113
<b>Resim 154</b> : Detay , Beyaz Zemin Akıtma Dekorlu Leykhtos .....	113

<b>Resim 155:</b> Akıtma Dekorlu Kase 16x15x15cm,Tornada Şekillendirme, 1020°C.....	114
<b>Resim156 :</b> Akıtma Dekorlu Lekane, 15x30x12cm, Tornada Şekillendirme, 1020°C .....	114
<b>Resim 157 :</b> Akıtma Dekorlu Lebes Gamilos , 35x17x17cm.....	115
<b>Resim 158 :</b> Akıtma Dekorlu Hydria , 24x18x18cm ,Tornada Şekillendirme, 1020°C.....	116
<b>Resim 159 :</b> Hyria Üst Görünüş.....	116



## GİRİŞ

İnsanoğlunun yaşadığı ilk günden beri süre gelen ve günümüze ulaşan sanat dalları arasında yer alan seramik, insanların günlük ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yapmış oldukları kap kacak türü eşyalar olarak tanımlanmaktaydı. Bu eşyalar estetik ve sanatsal kavramlara gerek duyulmadan sade bir şekilde yapılmışlardır. Yerleşik yaşamla birlikte seramiklerde, çeşitlilik artmış, formlardaki görünüm de dikkate alınarak dekoratif süslemelere gerek duymaya başlanmıştır. Böylece insanlar ilk olarak seramik formların yüzeylerini farklı renklerde killer kullanarak, kazıma gibi çeşitli teknikler kullanıp kaplara dekoratif özellikler katmışlardır.

Neolitik dönemden başlayarak çeşitli toplumların seramiklerde astar kullanarak yaptıkları örnekler astar kullanımının fazlaştığını, çeşitli teknikler kullanılarak astar bezemeli işlerin yapıldığı açıkça görülmektedir. Seramik sanatının değer kazandığı Ege uygarlıklarında ise, Minos kültürü ile başlayan tek renkli seramik örnekler, Miken seramikleri ile çok renkli üsluba geçiş yapıp ege adasında Yunan sanatına zemin hazırlayarak gelişme göstermişlerdir.

Yunan seramik sanatı ise, form çeşitliliğinde ve astarlı çalışmalarda çağın en önemli eserlerini vermiştir. Çeşitli dönemlere ayrılarak yapılan seramikler ilk olarak geometrik dönemle başlar. Burada seramiklerin yüzeyleri geometrik bezemeler ile bezenmiştir. Sonrasında da batının doğu ile yapmış olduğu alışveriş sayesinde doğu sanatı ile tanışan Yunan sanatı bitkisel ve doğu üslubuna özgü motiflerini dekoratif konularda çeşitliliğe gitmiştir. Yunan sanatın vazo süslemeciliğinin en parlak dönemi olan arkaik dönem ise form kullanıma yönelik olmasına karşın tasarım açısından farklılıklar göstermeye başlamıştır. Arkaik dönem vazo süslemeliğini önemli kılan siyah ve kırmızı figür tekniği farklı bir bakış açıyla seramikleri süslemeye başlamışlardır. Astar kullanımında ise içerisinde demir oksit oranı yüksek olan kil kullanılırken, yardımcı renk olarak beyaz, kahve mor gibi renklerde tercih edilmiştir. Arkaik dönem vazo süslemeciliğinde bu iki teknikle yapılan işlerde günlük hayattan sahneler, bitkisel motifler ve en önemlisi Yunan mitolojisindeki sahneler, olaylar vazoların yüzeyini süslemede kullanılan konulardır. Bu dönemde vazoların yüzeylerinde siyah ve kırmızı rengin hakim olması içerisinde yüksek derecede demir

oksit bulunmasıyla beraber pişirim aşamasında fırın atmosferinde sağlanan ortamla oluşmaktadır. Seramiklerdeki bir diğer gelişme bütün bu astar uygulamalarında kullanılan astarın terra sigillata denilen ince taneli sır görünümlü parlak astar olmasıdır. Arkaik dönemdeki bu güzel görünümlü seramiklerin sürekliliği uzun yıllar devam etmesine karşın belli bir süre sonra değerini yitirmeye başlamıştır.

Birinci bölümde Yunan sanatının başlangıcı olarak kabul edilen Minos ve Miken uygarlığı sanata bakış açıları anlatılırken, ikinci bölümde Yunan sanatının dönemleri, üçüncü bölümde ise arkaik dönem Yunan seramiklerinin form süsleme ve teknik olarak sınıflandırılması gibi bilgilere yer verilmiştir. Son bölümde ise Yunan sanatı arkaik seramik dönem işlerinden yola çıkarak birebir örneklemeler, form tasarlama ve renkli astar çeşitleri ile seramik uygulamalar yapılarak tez oluşturulmuştur.

## BİRİNCİ BÖLÜM

### MİNOS, MİKEN VE YUNAN UYGALIKLARI

#### 1. MİNOS (GİRİT) UYGARLIĞI (M.Ö. 3500 – 1450)

Girit Uygarlığı bugün, Ege Denizi içindeki Yunanistan'a bağlı olan Girit Adası'nda, M.Ö. yaklaşık 3500'lerde doğmuş bir uygarlıktır. Girit Uygarlığı'nın yaygın olarak kullanılan bir adı olan Minos terimi ise, ülkenin mitolojik kralı Minos'tan esinlenerek İngiliz arkeologlar tarafından türetilmiş ve köklü bir biçimde bu isimle anılmaya başlanmıştır. Ancak Giritlilerin bu dönemde kendilerini ne olarak adlandırdıkları kesin olarak bilinmemektedir. Girit sarayları adadaki arkeolojik kazı çalışmaları sonucu ortaya çıkarılmış en önemli, en bilinen yapı türleridir. Bu saraylar, arkeologlar tarafından gün yüzüne çıkarılan belgelerin söylediğine göre yönetim işlerinin yürütüldüğü yapılar olarak göze çarpmaktadır (Rumf, 1949).

##### 1.1. MİNOS (GİRİT) SANATI

Minos sanatına ilişkin büyük bir koleksiyon, Girit'in kuzey kıyılarında Knossos yakınlarındaki Kandiye kentindeki müzede bulunmaktadır. Minos sanatı, tüm öğeleriyle özellikle de seramik yapımlarındaki gelişim evreleriyle konu üzerinde araştırma yapan arkeologların Minos tarih ve kültürünü dönemlere ayırmasına yardımcı olur.

“Doğal şartlardan dolayı bugüne ulaşma olanağı olmayan tahta ve kumaş gibi öğelerin elde olmaması nedeniyle dönemin sanatını ve sanat anlayışını öğrenebilmenin en önemli yolu, Minos çömlekçiliği ve öne çıkan saray mimarisidir. Girit saraylarının duvarlarına işlenmiş, genelde doğa manzaralarını betimleyen freskler, taş oymaları ve karışık biçimleri olan damgalar da bu dönemin sanatı ile ilgili başvurulabilecek kaynakların başında gelir” (Turani, 1992: 131).

##### 1.1.1. Minos Yazısı

Minos seramik sanatının ilk örneği üzerlerinde yazı bulunan tabletlerde görülür. Minos yazısı incelemeler doğrultusunda, hiyeroglif benzer bir yazı ile Lineer A denilen çizgisel bir yazı türü karşımıza çıkmaktadır. Bu yazı şekillerinin örnekleri yapılan kazılar sonucu günümüze ulaşmıştır.

### 1.1.2. Minos (Festos ) Diski

Üzerinde 242 adet simge bulunan, şimdiye dek hakkında onlarca kitap yazılmasına karşın ne olduğu hakkında mantıklı bir açıklama yapılamayan disk, Phaistos'taki bir sarayın harabeleri arasında bulunmuştur ve M.Ö. 1700'lerden kaldığı tahmin edilir. Kilden yapılan bu diskin üzerindeki işaretlerin elle çizilmediği, damga mühür yöntemi ile yüzeye bastırılarak yapıldığı söylenebilir. Diskin hala çözülememesinin sebebi olarak hiçbir kopyasına veya benzer özelliklerde bir örneğine rastlanamamasından kaynaklanmaktadır. ( Resim 1).



*Resim 1: Minos Festos Diski*

Kaynak: Roraluka.spaces.live.com

### 1.2. MİNOS (GİRİT) SERAMİK SANATI

Erken dönem Minos seramiklerinin genel özellikleri çizgisel kalıplar, spiral şekiller, üçgenlere, eğik çizgilere, çarpı simgeler ve balık kılıcı betimlerine vb. özelliklere sahip olmasıdır. Orta Minos dönemine gelindiğinde bunların yanında, balık, kuş ve çiçek motifleri gibi doğada var olan varlıklar da yer almaya başlar. İlerleyen zamanlar da daha çok kullanılan bu betimlemeler, Geç Minos çağına gelindiğinde hâlâ en yaygın desenler durumundadır. Ancak bu dönemde desenlerde nesnelerin sayısı çoğalır. Saray yapım yöntemlerine bakıldığında Knossos ve çevresindeki yerlerde geometrik yalınlık ve doğal şekillerin baskınlığının egemen olduğu söylenebilmektedir. Saray yapılarının duvarları genelde tek renkli yapılmışlardır. Ayrıca yapılan kazılar, sarayların iki ayrı dönemden geçtiğini gösterir.

Birinci dönemde, Büyükçe bir kentin ortasındaki saray, dikdörtgen biçiminde büyük bir avlunun etrafında kuzey-güney doğrultusunda yapılmıştır. Batıda siyasi ve dini etkinliklerin yürütüldüğü resmi daireler, kuzeyde özel daireler, doğuda yedek yiyecek depoları, güneyde ise bir sarnıç sistemi yer almaktadır. Günlük hayatın bütün ihtiyaçları mimar tarafından dikkate alınır. Yapılar plana ve yüksekliğe göre tek katlı olarak yapılmıştır ( Richter, 1984).

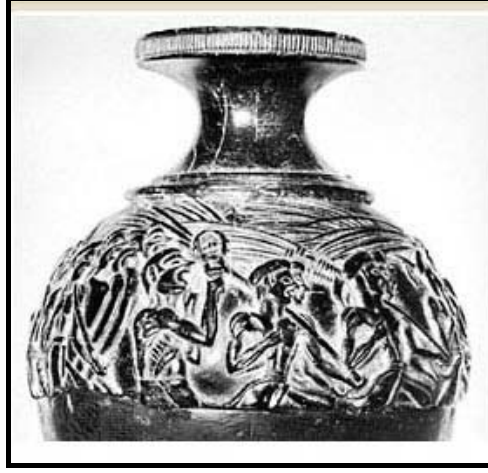
İkinci dönemde, yani M.Ö.1700 yıllarına doğru, bu yapı tipi büyük çapta genişletilip zenginleştirilmiştir. Knossos Sarayı örneğinde görülen, daha karmaşık bir plan çerçevesinde binaya çok sayıda koridor yapılır, ilave katlar çıkarılır, bunlara ulaşmak için merdivenler ve ustaca yerleştirilmiş ışık bacaları eklenmiştir. Ayaklar ve sütunlar, çeşitli fresklerle süslenmiş duvarlar da bu dönemin önemli sanatsal özelliklerini yansıtır. (Resim2) Sanat hayatı yakından izlenildiği için, Minos uygarlığı saraylarında sanatçı atölyelerine de yer vermeye başlanır. Bunun en önemli kanıtı Knossos'ta taş ve tahta işlemeciliğinin ve bir metalürji fırınının izlerine rastlanmasıdır.



**Resim 2: Knossos Sarayındaki Fresk**

Kaynak: [http://tr.wikipedia.org/wiki/Girit\\_Uygarlığı](http://tr.wikipedia.org/wiki/Girit_Uygarlığı)

Minos dönemi Girit'inde anıtsal heykelticiliğe rastlanılmamaktadır. Tanrılar "Yılanlı Tanrıça" heykelinde olduğu gibi, kimi kez ince bir biçimde fildişinden yontulmuş küçük boyutlarda heykelticiklerle yetinmişlerdir. Aynı sanat kaygısı ve ustalık mücevherlerde, çeşitli maddelerden yapılmış mühürlerde, yumuşak taştan vazolarda ve riton adı verilen içki kaplarında da görülür. Ritonların ilk yapıldığında bir altın varakla kaplı olduğu sanılır. Vazoların çeperlerinde alçak kabartmalar halinde çeşitli sahneler canlandırılmıştır. Hasatçılar vazosu bunların en başarılı örneklerinden biridir ( Resim 3).

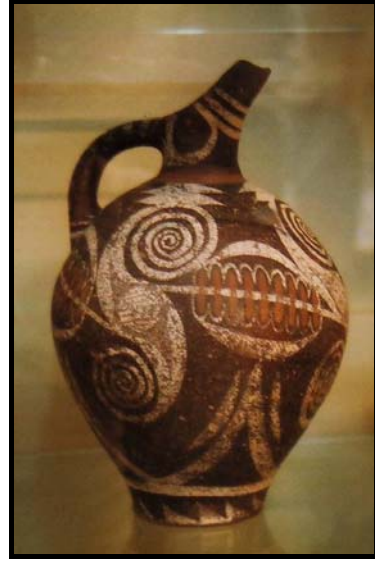
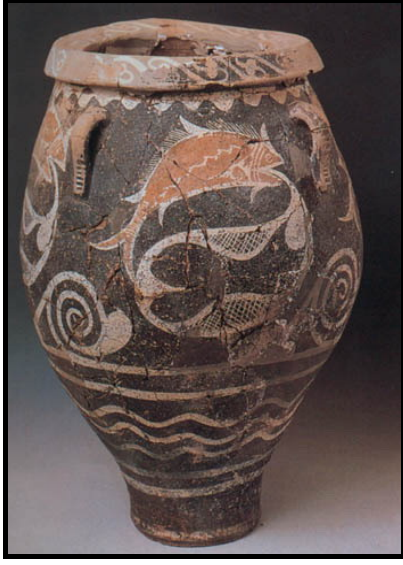


**Resim 3: Hasatçılar Vazosu**

Kaynak: [www.felsefeekibi.com/sanat/sanattarihi/](http://www.felsefeekibi.com/sanat/sanattarihi/)

“Girit seramik sanatında, daha çok Mezopotamya usluğu dekoratif anlayışının hakim olduğunu görölür. Erken Minos seramiğinde geometrik bir anlayış görölmemektedir. Çömllekçiler saraylarda ayak çarkının da devreye girmesiyle “Kamares” diye bilinen çok renkli üslubu ortaya çıkarırlar. Çok renkli üslup Minos sanatında tornada yapılan ürünler üzerinde uzun süre uygulanır. Daha sonraki dönemlerde, süslemeler de freskler gibi, doğa manzaralarını taklit etmeye başlar. Minos seramiğinin ikinci devresinde renklidir. Ancak renklerle herhangi bir şey resmedilmez, Kapların üzerine çemberler, helezonlar, akıcı formlar ve tekerlek şeklindeki süsler getirilir. Burada önemli olan, süslemelerin kabın formu ile ilgili olmamasıdır” (Turani, 1992: 133).

“Minos Seramiğinde bazı kapların zemin renkleri siyahtır ve bunların üzerlerinde renkli çizgisel motifler, bitkisel formlar, bazen de hayvan desenleri yer alır (Resim 4-5-6-7). Bitkilerde doğal bir biçimlendirme yoktur. Aynı zamanda herhangi bir bitki direkt olarak verilmek istenmemiştir” (Turani, 1992: 133).



**Resim 4- 5 : Kamares Uslubu (Minos Seramik Örnekleri)**  
Kaynak: Seramik Sanat Tarihi Ders Notu, Acar, 2006/ 2



**Resim 6-7: Minos Seramik Örnekleri**  
<http://dinkulturuveahlaksilgisi.wordpress.com/tag/hellen/>

Seramiklerin formları geniş karınlıdır. Üzerlerindeki hayvanlar ve bitkiler, dikkatli bir gözlem sonucu resmedilmiştir. Etrafındaki manzarada gözlemlenerek kalın çizgiler ile değil serbest ve ince çizgiler ile yazı yazar gibi resmedilmişlerdir.

Minos seramik sanatının son dönemlerinde ise saray üslubu diye tanımlanan bir kavram ortaya çıkmaktadır. Bu üslupla birlikte seramik form ve dekorlarından

yararlanılarak madenlere verilen formlar kap kacak sanatını etkiler ve formların değişiklikler yapılmaya başlanır. Üzerlerine yapılan hayvan ve bitki motifleri seramik formlarda uygulanan özelliğinin dışında forma sağlamlık kazandırmak amacıyla uygulanırlar ( Richter, 1984 ).

## **2. MİKEN UYGARLIĞI**

Miken kültürü, tunç silahlı Hint - Avrupa göçebe topluluklarından Akaların, M.Ö. 1800'lü yıllarda Yunanistan'ı istila ederek, yerli neolitik çiftçiler üzerinde feodal-askeri bir egemenlik kurmasıyla başlayan bir kültürdür. İlerleyen yüzyıllarda Yunanistan yarımadasının tüm hâkimiyetini ele geçiren Miken uygarlığının en parlak dönemi M.Ö.1400'lü yıllarla M.Ö.1100'lü yıllar arasındadır. Bu dönemin başlarında Girit adasındaki Minos uygarlığını yıkan Miken kralları, tüm Doğu Akdeniz'deki Minos ticaretini de kontrol altına almışlardır (Turani.1992)

### **2.1. MİKEN SANATI**

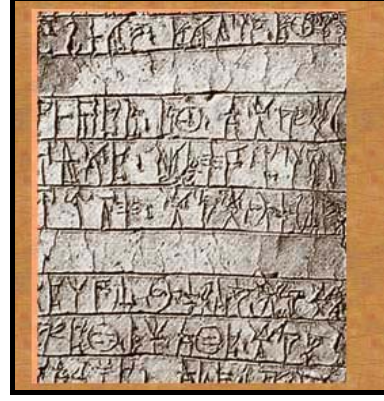
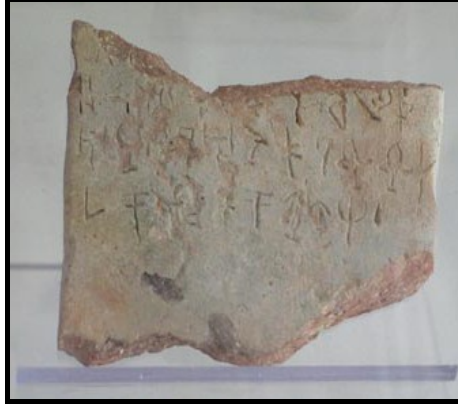
Miken sanatında genel olarak matematiksel bir soyutluluk görülür. Mimarisinde de aynı karakter gözlemlenir. Bu özellik hem çizgilerde, hem de yapılarda bir form sağlamlılığı, savaşçı ve istilacı bir halkın sanatı olarak görülür. Bu sanatta Akaların sanatıdır. Akaların sanatı yapı sevgisi olan bir sanattır. Miken'e yerleşmiş olan Akaların dış etkenlere karşı kendilerini koruyabilme iç güdüsü Mikenler tarafından benimsenir, mimari ve sanatı bu doğrultuda gelişir (Turani, 1992).

#### **2.1.1. Miken Yazısı**

Anadolu'nun batı kültürleri ile ilk buluşması M.Ö.2000 'in ortalarına denk gelmektedir. Linear B denilen ve içinde Grekçe hecelerin bulunduğu bir yazı türünü kullanan Mikenler'in Anadolu'ya ilk gelişleri yaklaşık olarak M.Ö: 1600 yıllarına denk gelmektedir. Bu bilgi Mikenler'in, pişmemiş kil tabletleri, arşiv sicillerinde yer almaktadır. O dönemde çıkan yangınların alevleri kil tabletlerini pişirmiş ve böylece günümüze kadar korunmuştur. Miken yazısı, Giritlilerin Linear A çizgisel yazısından pek farklı değildir; ama bu Linear B çizgisel yazısı Yunancanın seslerini hecelerle



ifade etmektedir. Miken'nin çözülen yazıları toplumun özellikleri hakkında bilgi vermektedir ( Resim 8-9) (Turani, 1992).



**Resim 8- 9: Miken Tabletlerinden İki Farklı Örnek**  
Kaynak:<http://www.haydipaylas.net/showthread.php?p=61122>

### 2.1.2. Miken Seramik Sanatı

Miletos'da yapılan kazılarda bu döneme ait Miken Seramikleri bulunmuştur. Ayrıca M.Ö.12.yy.'a kadar kesintisiz, Troia'da dağınık olarak Bodrum civarı Müsgebi'de Ephesos'da Orta Anadolu'da bir miktar Miken Seramiğine rastlanmıştır. Söz konusu buluntular doğrultusunda Miken kültürünün Batı Anadolu ile Suriye kıyılarına kadar etkin olduğunu kanıtlamaktadır. Yazılı kaynaklar da bu bilgiyi doğrular niteliktedir. Miken kültürünün Mısır'a kadar uzandığını belirtmektedir. Miken Sanatı Girit Sanatının etkisi altında gelişim gösterir. Seramikler gerek biçim gerekse bezeme açısından Girit Sanatının devamı gibidir.

“Girit'te Minos uygarlığı doruğa ulaştığı sırada, Miken sanatı da Yunan yarım adasında gelişmeye başlar. Miken sanatı yerli bir kültür üzerine gelişir. Miken seramiğinde kap yüzeyi, geometrik bir karakterdedir ve parçalara bölünür; matematik bir düzendeki motifler kabı çevreler” (Turani, 1992: 133 ).

Seramiklerin bazı bölgelere daha saf bir kil eriyiğinin uygulanmasıyla pişme sırasında renk farklılıkları elde edilir. Bu, Miken vazolarının yapımında kullanılan

temel tekniktir. Girit etkisinden sıyrılan çeşitli üsluplar oluşur, süslemeler daha tutarlı ve daha soyut hale gelir ( Resim 10).



**Resim 10: Astar Dekorlu Miken Seramikleri**

Kaynak:<http://www.gorselsanatlar.org/ege-uygarliklari-helen-ve-yunan-sanati/girit-miken-resim-sanati/>

Miken sanatı mimari bakımdan kendine özgü bir katılıktadır. Bu özelliği, Girit sanatına bile etki yapmıştır. Bu karşılık Mikenler'in duvarlara, silahlara ve aletlerin üzerine yaptıkları süslerde Girit etkisi görülür. Fakat bu süslemelerde Miken'in kendine özgü katı anlatımı dikkati çeker. Miken resimlerinde Girit resimlerinin aksine mağara resimlerinin ilk devirlerinde ilkel ve yüzeysel, profilden görüşlerin uygulandığı görülmektedir."Hayvanın şematik olarak biçimlendirilmiş tüyleri, biçimsel bir anlatımdaki hayvanların dört nala koşuşu, gözlem bakımından

daha olgun bir tasvir özelliği kazanmış olan Mısır rölyefleri ile karşılaştırılırsa, içerik ve kompozisyon bakımından daha bir derli toplu olduğu görülmektedir (Resim 11-12) ( Turani, 1992).



**Resim 11: Miken Duvar Freski**

**Resim 12: Miken Duvar Freski**

Kaynak: [www.felsefeekibi.com/sanat/sanattarihi/sanat](http://www.felsefeekibi.com/sanat/sanattarihi/sanat)

Vafio (vaphio) adı verilen madenden yapılmış kaplarda natüralist anlatım, en eski Kuzey Afrika mağara resimlerinin canlılığını taşımaktadır (Resim 13).



**Resim 13: Miken Vafio Kabı**

Kaynak: [www.felsefeekibi.com/sanat/sanattarihi/sanat](http://www.felsefeekibi.com/sanat/sanattarihi/sanat)

Miken’de bulunan bir mezar taşının üzerindeki rölyefte, elinde mızrak olan, çıplak bir adamın üzerine bindiği bir savaş arabasını, elinde yalnız kılıç olan bir adama doğru sürdüğü görülür. Resmin zemini düz bir çizgi halinde gösterilir. Yerli halkın geometrik biçimli süslerle, yüzey doldurmaya olan eğilimi görülür.

Girit cenaze adetleri arasında yeri olmayan ünlü altın maskeler, doğrudan Mikenler tarafından yapılmıştır. Bu maskeler Miken cenaze törenlerinde kullanılır.

Çok ince altın plakalarını ölünün yüzüne örtterek ölünün yüz şeklinin o plaka üzerine çıkması sağlanır (Resim 14).



**Resim 14: Miken Cenaze Törenlerinde Kullanılan Altın Maske**

Kaynak: [www.felsefeekibi.com/sanat/sanattarihi/sanat](http://www.felsefeekibi.com/sanat/sanattarihi/sanat)

“Bulunan altın bir maskeden, Akalı insanın sert tavırlı, karalı, köylü gibi ilkel görüşlü karaktere sahip olduğu görülür. Üstelik onların doğa öğelerini nasıl süs ögesi haline getirdiklerini de anlaşılabilir.” (Turani,1992: 135).

## 2. YUNAN UYGARLIĞI

Yunan medeniyetinin başlangıcı ve bitişi hakkında kesin kabul görmüş herhangi bir görüş olmasa da Genel olarak Roma İmparatorluğu'ndan önceki dönemler Antik Yunan tarihi olarak değerlendirilir. Bazı tarihçiler M.Ö. 1150 yılında yıkılan, Yunanca konuşan Miken uygarlığını da Yunan tarihi içerisinde değerlendirirler. Buna rağmen birçoğu ise Miken uygarlığını etkilemiş olan Girit Uygarlığı'nın daha sonraki Yunan kültürlerinden çok farklı olduğunu öne sürerek sınıflandırmayı ayrı yaparlar.

Yunan uygarlığı ilk olarak (M.Ö.1100 – 800) tarihlenir. Bu dönemde sanatçılar, amfora ve çeşitli çömlekler üzerine üçgen, kare, çember gibi geometrik şekiller yapmışlardır. Arkaik Dönemde ise ayakta duran gerçekçi gülümsemelere sahip heykeller yapılmıştır (M.Ö.800 – 490). Klasik Dönemde sanatçılar Parthenon gibi eserler vermeye başlamışlardır (M.Ö.490 – 323). Büyük İskender'in ülkeyi

fethiyle başlayan ve Helenistik Dönem diye anılan dönemde ise (M.Ö.323 – 146) Antik Yunan Kültürü Mısır kültürüne katkıda bulunur (Seramik Sanat Tarihi Ders Notu, Acar, 2006/2).

Geleneksel olarak Antik Yunan döneminin başlangıcı M.Ö. 776'da ilk Olimpiyat Oyunları'nın yapılması olarak ta ele alınır. Ama birçok tarihçi Yunan Kültürü'nün geçmişini M.Ö. 1000'lere kadar yaymaktadır. Fakat çoğunlukla kabul gören bitiş tarihi M.Ö. 323'te Büyük İskender'in ölümüdür. Bazı tarihçiler Yunan kültürünün 3. yüzyıl'da Hristiyanlık'ın çıkışına kadar ufak değişimlerle devam ettiğini öne sürerler. M.Ö. 8. yüzyılda Miken Uygarlığı'nın çöküşüne geçmesi ile Yunanistan, Karanlık Çağ'dan çıkmaya başlar. Gerek kültürel gerekse toplumsal alanda büyük canlanmalar olur. Yunanlılar Fenike Alfabesi'nden Yunan Alfabesini oluştururlar. M.Ö. 800'lerde ilk yazılı kayıtlar görülmeye başlanır. Yunanlılar, daha sonra tüm Yunan coğrafyasına model teşkil edecek olan, her adanın, vadinin ve ovanın, deniz ya da dağ sınırları ile birbirinden ayrıldığı, kendi kendini yöneten küçük yönetim birimlerine ayrılır. Nüfus yoğunluğu giderek artmaya başlar. Bu nedenle M.Ö. 750'lerden itibaren Yunanlar her yönde koloniler kurmaya başlarlar (Seramik Sanat Tarihi Ders Notu, Acar, 2006/2).

Milattan önce 6.yy'da Yunan dili ve kültürü coğrafi olarak topraklarının kapladığı alandan çok daha geniş bir alanda etkili olmuştur. Yunan sömürgeleri dini ve ticari yönden geldikleri şehirlere bağlı olsalar da politik yönden kendi kontrolleri kendi ellerinde tutmaktaydılar. Yunanlar hem anayurtlarında hem de kolonilerinde kendilerini bağımsız küçük topluluklara bölmüşlerdir. Bu durumun sonucunda Pólis adı verdikleri şehirler Yunan hükümetinin ana birimleri olmuştur. Bu dönemde hem Yunanistan'da hem de denizaşırı sömürgelerinde büyük ekonomik gelişmelerle birlikte insanların yaşam standartları oldukça iyileşmiştir.

Antik Yunan'da herkes gün içinde görevlerini yapar ve dinî görevlerini aksatmamaya çalışır. Atina gibi büyük şehirlerde sık sık festivaller düzenlenir, bu festivallere katılım zorunlu kılınır. Festivallerde tanrılara müzik, şiir, drama türlerinde hediyeler sunulur. Tüm Yunan şehirlerinden katılımcıların bulunduğu festivaller Olympia, Delfi, Nemea ve Isthmia gibi yerlerde düzenlenir. Bu festivallerde

yarışmalar dzenlenir ve kazanan şairler, atletler zengin ve ünlü olurlar. En popöler ve para getireni ise Kariot (atların çektiği iki tekerlekli savaş arabası) yarışlarıdır. Yunanların giyim biçimi zamanla ufak değişimlere uğramıştır. Kadınlar da erkekler de genelde bol giysiler giyerler. Yunanlıların yaşamları boyunca yaptıkları davranışlar ya da yaşam biçimleri günümüz insanına öncü olmakta önemli bir yere sahiptir ( Seramik Sanat Tarihi Ders Notu, Acar, 2006/2).

İlk para Lidyalılar tarafından bulunmuş olmasına rağmen yaygın olarak kullanımı antik Yunan'da olur. Bugünkü bozuk paraların tasarımı da aynı biçimde Antik Yunan kültüründen kalmıştır. Yuvarlak olması, herhangi bir yüzünde önemli bir liderin kabartmasının bulunması bu dönemdeki âdetlerdendir. Antik Yunan'da para süsleme ve basma bir sanat olarak görölmemişse de onların el becerileri hakkında en çok bilgi veren eserlerden biri de paralardır.

### 3.1. YUNAN SANATI

#### 3.1.1. Yunan Yazısı

Yunan dili hakkında yazılı ve sözlü kaynaklardan edinilen bilgilere göre, Yunan dilinin Fenike alfabesinden doğduğu söylenir. Bu konudaki varsayımlardan biride, Fenike alfabesinden Yunan yazısına sadece 12 Fenike harfinin girdiği geri kalan harflerin Yunanlılar tarafından oluşturulduğudur. Diğer bir varsayıma göre de; Yunanlıların Fenikelilerden öğrendikleri 22 harften oluşturdukları Sami alfabelerini sağdan sola doğru yazmış olmalarıdır. Fenike harf isimlerinin Yunan alfabesindeki harf isimlerine çok benzemesi, alfabenin doğu kökenli olduğunu gösterir. Son olarak ta; Fenike alfabesinden başka Anadolu'da kullanılan yazı sistemlerinin de etkisi olmuştur.

#### 3.1.2. Yunan Mimarisi

Yunan mimarinin zirveye çıktığı dönemlerde yapılan en önemli eserler, Atina'da Korint'te, bugün Türkiye sınırları içinde kalan Efes ve Bergama'da görölr. En görkemli Yunan şehri, Mısır'daki İskenderiye şehri olarak kabul edilir. Fakat yağmalar ve afetler sonucu bugün İskenderiye Feneri de dahil olmak üzere neredeyse hiç bir eser ayakta değildir. Antik Yunanda mimarînin oldukça gelişmiş bir başka

kolu da anıt mezarlardır. Genelde dönemin kralları için inşa edilen anıt mezarlardan en ünlüsü, Bodrum'da Karya Kralı Artemisia adına yaptırılmış Mausoleion'dur.

Yunanlılar evlerin ya da diğer yapıların zeminlerini geleneksel bir nedenden dolayı aşınmış çakıl taşları döşerler. Zemin fon olarak siyah desenler beyaz yada renkli çakıl taşlarından yapılmıştır. O dönemlerden kalma en eski buluntunun M.Ö. 8. yüzyılda yapıldığı belirtilmektedir. Mimarî kalıntıların büyük çoğunluğu yeni keşiflerle birlikte gün yüzüne çıkmaktadır (Rumf, 1949).

Yunanlıların en önemli yapıları ise tiyatrolardır. İlk tiyatrolar Dionysos adına yapılan dini şenliklerde tapınakların önünde bulunan, aslında bir sunak olan ve halkın etrafındaki tepelere çıkararak seyrettiği, ilâhi söylenen yükseltilerdir. Tiyatrolar zamanla gelişerek ilk amfi tiyatro örnekleri oluşmuştur. Sahnenin seyircilere bakmayan tarafı, beyaz taşlardan duvar ile kapatılıp, olayın geçtiği yere göre, bu duvarlara orman ya da deniz resimleri çizilmiştir. Arka fon ve oturakların oluşması günümüz tiyatro sanatının temelleri olarak kabul edilir.

### **3.1.3. Yunan Heykel Sanatı**

Heykeltıraşlık sanatında kil, taş, kemik, fildişi ve tunç gibi malzemelerden yapılan ilkel heykeller, M.Ö. 7. ve 6. yüzyıldan başlayarak devam edilir. Bununla beraber bazı ekoller ortaya çıkar. Örneğin, Girit ekolünde bazı sanatçılar, Mısır etkisi altında frontal, dimdik ayakta duran anıtsal çıplak erkek heykelleri yapmışlardır. Bir başka ekol ise İyonya'da gelişmiştir. Miletos'tan Didyma'ya giden kutsal yol üzerindeki oturan heykeller bu ekole aittir. Her iki ekol de Atina'yı etkilemiş ama Atinalı sanatçılarda farklı özellikler göstermiştir. M.Ö. 5. yüzyılda frontal duruş değişerek, doğaya daha uygun bir duruş biçimi sağlanmış ve Atinalı sanatçılar özgün yapıtlar vermeye başlamışlardır. Disk atan heykel ile Myron, iki hareket arasındaki anı vermekte çok başarılı eserlerdir ([http://tr.wikipedia.org/wiki/Antik\\_Yunanistan](http://tr.wikipedia.org/wiki/Antik_Yunanistan))

Yunan Helenistik döneminde heykel sanatı doruğuna ulaşmıştır. Bu dönemde karakter portreleri gelişme göstermiştir. Dönemin ünlü sanatçısı Lysippos yaptığı tunç heykellerde insanları oldukları gibi değil, kendisine göründükleri gibi betimlemeye önem vermiştir. Ayrıca başları küçülterek, yeni bir oranlar sistemi ortaya koymuştur. Bu dönemin en önemli yapıtlarından biri, İstanbul Arkeoloji Müzesi'ndeki İskender

Lahdi'dir. Suriye'de Sarayda bulunmuş olan bu lahdin üzerinde Büyük İskender tasvir edilmiştir.

Yunan heykelinde, kişisel özellikler değil, ortak ideal tip önemlidir ve ideal yüzler, ideal ölçülere uygun insan vücutları Yunan heykelinin başlıca özelliği olmuştur. Başlangıçta kil, taş, fildişi, kemik ve tunç gibi malzemelerden ilkel heykelticiler ortaya koyan sanatçılar zaman içerisinde bunu geliştirirler. Heykel sanatının gelişmesi ve anıtsal heykelin ortaya çıkmasının nedenleri arasında olimpiyatlarda başarı kazanan atletlerin heykellerinin dikilmesi geleneği, gelişen mimariye bağlı olarak, tapınakların taştan yapılması ve bunların iç ve dış cephelerinin, kabartmalarla süslenmesi sayılabilir (Seramik Sanat Tarihi Ders Notu, Acar, 2006/2).

Yunan heykeli karşıtlıklar ve bunun yarattığı dinamizm üzerine kuruludur. Baş başka, kollar ve bacaklar başka başka yönlere bakarlar. Bu durum gösterir ki Yunan heykelticisi vücut nüansları üzerinde çalışmıştır.

Yunan heykelticileri örtü altından hissedilen gövdenin formunu ortaya çıkarmanın çekiciliğini fark etmişlerdir. Bundan dolayı, gizlerken göstermek Yunan heykelticiliğinde bir motif olmuştur.



## İKİNCİ BÖLÜM

### YUNAN SERAMİK SANATI

#### 1. YUNAN SERAMİK SANATININ ÖZELLİKLERİ

Yunan Sanatı M.Ö. 1150 yılında Geometrik dönemle başlamış, Helenistik dönemin sonuna yani M.Ö. 30 yıllarına, Roma İmparatorluğu egemenliğine kadar devam etmiştir. Yunan Sanatı 5 dönemde incelenir.

M.Ö. 1100 - M.Ö. 700 Geometrik Dönem

M.Ö. 700 - M.Ö. 600 Orientalizan Dönem

M.Ö. 600 - M.Ö. 500 Arkaik Dönem

M.Ö. 500 - M.Ö. 330 Klasik Dönem

M.Ö. 330 - M.Ö. 31 Helenistik Dönem

Yunan Sanatında Geometrik dönem M.Ö.11.yüzyılda başlamış ve 8.yüzyıla kadar devam etmiştir. En önemli merkezi bir Yunanistan şehri olan Attica'dır. Geometrik dönem kendi içerisinde Protogeometrik(erken geometrik), olgun geometrik ve geç geometrik olarak 3 gruba ayrılmaktadır.

M.Ö.700 yıllarda ise Geometrik üslup, yerini Doğu eğilimli bir üsluba bırakmaktadır. Bu döneme Orientalizan dönem denir. Bu dönemde Yunanlılar ekonomik nedenlerden dolayı Doğu Akdeniz, Batı Anadolu ve Karadeniz kıyılarında koloniler kurmaya başlamışlardır. Ve bu koloniler sayesinde Yunan sanatı, Doğu Sanatı ile tanışmıştır. Geometrik dönemdeki katı ve sert üslup yerini doğunun efsanevi motiflerine bırakmış ve yeni bir stil olan Orientalizan stil dönemi başlamıştır. Bu dönem yaklaşık olarak 100 yıl devam etmiş, M.Ö 600'lü yıllarda ise Yunan Sanatında yeni bir dönem olan Arkaik Dönem ortaya çıkmıştır (<http://www.msxlabs.org/forum/sanat/161070-yunan-sanati.html>).

Arkaik dönemde başlıca yüzey süslemesi ile seramik sanatında önemli gelişme, Siyah Figür ve Kırmızı Figür tekniği gibi boyama teknikleri ortaya çıkmıştır. Bu dönemde Geometrik ve Doğu kökenli bezemeler yerini daha çok mitolojik sahnelerin betimlendiği vazolara bırakır. Bir diğer önemli gelişmede Kırmızı ve Siyah

Figür vazolarında yüzey üzerine uygulanan ve yüzeyde parlaklık hissini uyandıran Terra Sigillata uygulamalarıdır. Bu dönem de M.Ö.500 yıllarına kadar devam etmiştir.

M.Ö.500'lü yıllarda Yunan Sanatı Klasik Dönemle devam eder. Bu dönemde sanat sadece yüksek çevrelerde kalmamış alt tabaka insanlarına da hitap etmeye başlamıştır. Artık sanat eseri olma kaygısı ile yapılan eserler ortaya çıkar. Vazo resminde perspektif kurallarına dikkat edilmeye başlanıp, ışık gölge oyunları ile figürlere hacim etkisi verilmiştir. Birer sanat eseri saydıkları resimlerinin altına imza atmaya başlamışlardır. M.Ö.300'lü yıllarda ise yeni bir dönem olan Helenistik dönemle birlikte Yunan sanatının son zamanlarına yaklaşılr. Bu dönemin Seramik Sanatı açısından en önemli özelliği Kalıp yöntemi ile seri üretimin başlamasıdır (Tanyeli, 2007: 257).

## **2. YUNAN SERAMİK SANATININ DÖNEMLERİ**

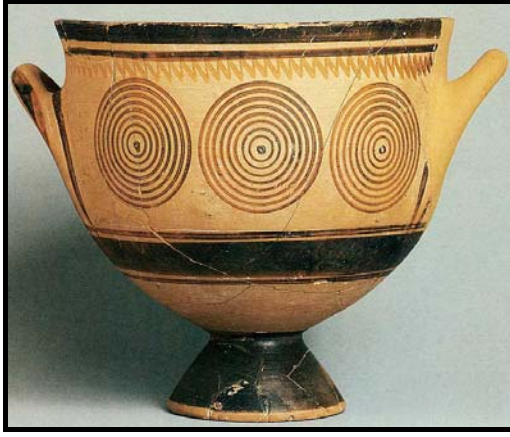
### **2.1.GEOMETRİK DÖNEM SERAMİK SANATI**

Geometrik dönem M.Ö 11.yy.'da Yunanistan'da başlamış ve 8.yy. kadar devam etmiştir. En önemli merkezi Attica'dır. Miken Sanatının yıkılışından sonra aradan geçen zaman boşluğuna rağmen ortaya çıkan Protogeometrik ve Geometrik Sanatta hala bazı Miken öğelerinin kuvvetli bir şekilde kullanıldığı görülmektedir.

Değişik merkezlerde üretilmelerine rağmen seramiklerde görülen çizgi bezemeler, bitki ve deniz hayatı ile ilgili motiflerin yanı sıra, pergelli daireler zig zag, üçgen, kafes, baklava, düz ve dalgalı çizgiler gibi geometrik süslemeler ortak özellikler olarak karşımıza çıkar. Karia geometrik çağ seramikleri yerli Karia'lı ustalar tarafından yapılmış ve muhtemelen Anadolu dışındaki diğer merkezlerden de etkilenmişlerdir. Fakat biçimde ve bezemede görülen dış etkenlerin yanı sıra bazı bezemeler daha çok Anadolulu komşulardan alınmış motiflerin kendilerine göre yapılmış yeni bir düzenlemesidir. Geç geometrik döneme denk gelen bu seramikler arasında geometrik süslü skyphoslar hydrialar ve yüksek kulplu maşrapalar yer almaktadır ( Richter, 1984).

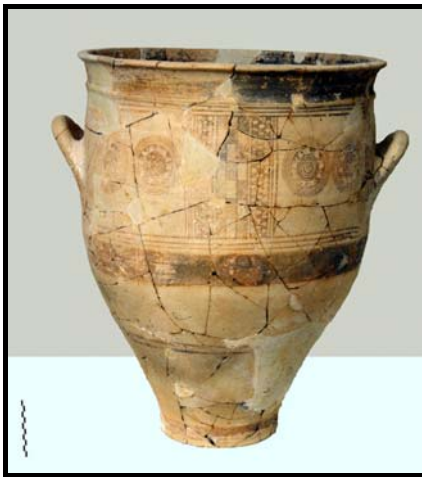
### 2.1.1. Erken Geometrik ( Protogeometrik) Dönem

Geometrik üslupta karakteristik olan, düz hatlar ve dik açılardır. Figür resmi bu üsluba tamamen yabancı kalmaktadır. Fakat zamanla geometrik dönemde de ölçülü bir şekilde figür de görünmeye başlanır. Figürlerde perspektif yoktur, gövde üçgen şekilde kollar ise düz birer çizgiden ibaret verilir. Basit bir figür tekniği uygulanmaktadır (Resim 15- 16).



**Resim 15: Protogeometrik (Krater)**      **Resim 16: Protogeometrik (Amphora)**  
Kaynak: <http://sanattarihi.net/forum/index.php?topic=51.0>

Elde edilen eser buluntulara göre bu dönemde geometrik üslubun sadece seramik kaplar ve bazı basit heykelcikler olduğu görülür. Örneğin bu dönemde mimari eser olup olmadığı hakkında kesin bir bilgiye ulaşılamamıştır (Resim 17-18).



**Resim 17: Protogeometrik (Krater)**      **Resim 18: Protogeometrik (Karınlı Amphora)**  
Kaynak: <http://sanattarihi.net/forum/index.php?topic=51.0>

“Geometrik üsluplu kaplarda, çevresini dolanan “S” biçiminde iç içe girip çıkan meandrlar, geometrik biçime getirilmiş ahtapotlar, bant biçiminde bütün boynunu dolanan çizgiler dikkati çeken özelliklerdendir. En erken geometrik üslubu Pyxis’de görülmektedir (Resim 19). Pyxis kabının kapağı üstünde, geometrik ve stilize edilmiş bir hayvan heykeli de görülüyor. Bu heykelin üzerine de kabın üzerindeki gibi geometrik süsler yapılmış. Bu basit çizgili süsler, kabın biçimine tümüyle uyarlar ve kabın organik yapısına bir açıklık getiriri vaziyette yapılmıştır” (Turani,1992: 136).



**Resim 19: Protogeometrik Dönem (Pyxis)**

Kaynak. <http://www.classics.unc.edu/courses/clar244/Geom.html>

### **2.1.2. Olgun Geometrik Dönem**

Bu dönemde büyük mezar kaplarının üzerindeki figürler, geometrik düzenli motifler arasına bir şerit içinde yerleştirilmiştir. Böylece titiz ve katı geometrik üslubun yumuşadığı görülmektedir. Bundan önceki geometrik olan sert köşeli süslemelerinin yerini figüratif bir kompozisyon almaya başlar. Yalnız figürlerin geometrik yapıda olduğunu görülmektedir. Vücudun belden yukarısı üçgen biçimindedir, kollar ise yukarı doğru bir dik açı yaparak başın üzerine gelir. Figürler normalin üstünde uzun olarak resmedilmiştir. Vazo üzerinde ölü gömme töreni resmedilmiştir (Resim 20) (Richter, 1984).



*Resim 20: Olgun Geometrik Dönem Detay “Ölü Gömme Töreni”*  
Kaynak: Sanat Tarihi Ders Notu, Özhanlı, 2007/1



*Resim 21- 22: Olgun Geometrik Dönem Seramikleri*  
Kaynak: Sanat Tarihi Ders Notu, Özhanlı, 2007/1

### 2.1.3. Geç Geometrik Dönem

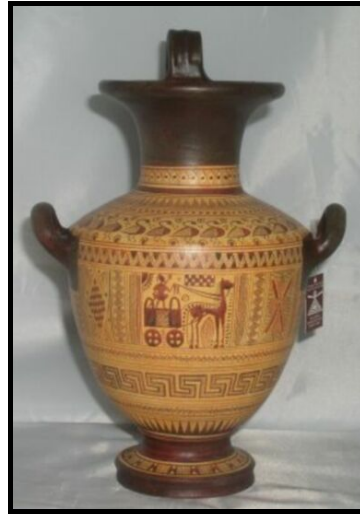
“Bu dönemde vazo üzerindeki figürler, soyut geometrik süs motifleriyle resmedilmektedir. Ölü konulu kompozisyonda olduğu gibi, figürlü kompozisyonda da merkezi anlatım terk edilir. Bu gelişim daha sonra geometrik, plastik ifadesi olmayan, yüzey örtücü çizgisel anlatımdan, Grek sanatındaki klasik devrin anıtsal vücut modeline giden bir yola girer” (Turani, 1992: 137).

“Geç geometrik üslup dönemindeki seramik kapların üzerlerine resmedilmiş atların hareketleri ile binicilerin dizginleri tutuşlarında ki gözlem geometrik üsluplu kaplardaki figürlerin kabartmalı ve soyutlamalı olarak yapılan arkaik resmetme

biçimini vermez. Fakat geometrik anlatımdaki kesinlik, artık arkaik gözleme dayanmaya başlamıştır. Buradan da, arkaik bir figürün biçimlendirilmesinde geometrik üslubunda etkisinin fazla olduğu açıkça görülür” (Resim 23-24-25) (Turani, 1992: 137).



**Resim 23: Geç Geometrik Dönem (Vazo)**    **Resim 24: Geç Geometrik Dönem (Pyixs)**  
Kaynak: <http://www.scalarchives.com>    Kaynak: [http://tr.wikipedia.org/wiki/yunan\\_sanatı](http://tr.wikipedia.org/wiki/yunan_sanatı)



**Resim 25: Geç Geometrik Dönem (Hydria)**  
Kaynak: [http://tr.wikipedia.org/wiki/yunan\\_sanatı](http://tr.wikipedia.org/wiki/yunan_sanatı)

Geç geometrik dönem de akılda kalması gereken üç önemli nokta; figürlü sahnelerin çoğalması, bezemelerin tüm vazo yüzeyini kaplaması ve metoplu panellerin yerini, merkezi şemalar içindeki sahnelerin almasıdır. Buna ilaveten katı silüet çizimler serbestleşmiş ve detaya daha fazla yer verilmeye başlanmıştır. Süslü ve

karmaşık motiflerden oluşan friz ve panellerde yumuşamanın olması da dikkat çekici unsurlardır ( Boardman, 2005 ).

## 2.2. ORYANTALİZAN DÖNEM SERAMİK SANATI

BOARDMAN'a göre M.Ö.8.yüzyıldan itibaren doğu Akdeniz, batı Anadolu ve Karadeniz kıyılarında koloniler kurmaya başlayan Yunanlılar ilk defa doğu sanatı ile karşılaşmışlardır. Geometrik sanatın kaçındığı, fakat doğu sanatında hem ana hem de yardımcı öge olarak kullanılan bitkisel motifler bu dönemin ana teması olarak görülür. Katı ve biçimsel geometrik üslup, doğunun efsanevi motifleri ile Aslan, Grifon, sfenks gibi doğu kökenli hayvan figürleri, bronz fildişi ve seramik eserleri süsleyerek doğu sanatının Yunan sanatında güzel örneklerini verir (Resim 26-27).



**Resim 26-27: Orientalizan Dönem Korint Seramikleri**

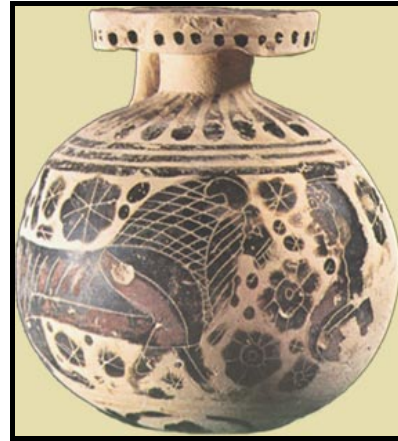
Kaynak: Sanat Tarihi Ders Notu, Özhanlı, 2007/1

“Figürleri katı bir disiplin içerisinde cepheden veya profilden çizmenin ilke olduğu bu sanatta, vücudun kısımları çok daha kusursuzca gözlemlenmekte ve anatomik detaylar çok daha gerçekçi modellenmektedir. Yunanlılar bu malların üzerinde, geometrik sanatın kaçındığı, fakat doğu sanatında hem ana hem de yardımcı süsleme ögesi olarak kullanılan bitkisel motiflere rastlanır” ( Boardman, 2005: 54).

“İnsan figürleri Geometrik dönemden daha açık bir anlatım ortamı yaratır. Bitkisel motifler, bereketi simgelemektedirler. Aynı zamanda da sanatçının repertuarına soyuta yakın motifler kazandırarak, sanatçının simetrik çizimler

yapmasına olanak sağlamış ve daha sonraları Yunan Sanatının değişmez bir parçası olacak olan çerçeve desenlerini ortaya çıkarmıştır” ( Boardman, 2005: 55).

Coğrafi konumu sayesinde doğu batı geçişini kontrol eden kuvvetli bir şehir devleti olan Korinthos'ta genelde figürlü sahnelerden kaçınıldığı, bunun yerine basit geometrik desenlerin büyük bir dikkatle ve kusursuzca çizildiği görülür. Bu durum Atinalı meslektaşları gibi güçlü bir geometrik figür ressamlığı geleneğine sahip olmayan Korinthos'lu sanatçılar, yeni figürlü üslupları ve karmaşık bitkisel biçimleri kabul etmekte zorlanmamışlardır. Bu teknikte figürler eskisi gibi siyah silüet olarak boyanmakta ve detaylar alttaki kilin soluk rengini ortaya çıkaracak şekilde ince bir işçilikle kazınmaktadır. Zamanla kırmızı ve beyaz renkler, saç veya kaburga gibi farklı detayların betimlenmesinde kullanılmıştır (Resim 28- 29).



**Resim 28: Orientalizan Dönem (Kylix) Resim 29: Orientalizan Dönem (Aryballos)**

Kaynak: Sanat Tarihi Ders Notu, Özhanlı, 2007/1

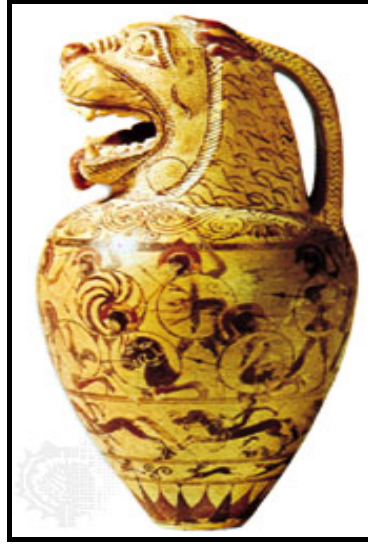
“Bu yeni tekniği bugün siyah figür tekniği olarak adlandırıyoruz ve tekniğin ilk denemelerine arkeologlar Protokorint (daha sonraki, arkaik Korintos gruplarından ayırt edebilmek için) ismini vermiştir” (Boardman, 2005: 56).

BOARDMAN' göre; Siyah figür tekniğinin esin kaynağı, doğudan gelen tunç ve fildişi nesnelere kullanılan kazıma tekniği olduğu bilinir. Korinthos vazo atölyelerinin en önemli ürünü olan küçük parfüm şişeciklerinin (aryballos) üzerinde boyları 1,5 cm geçmeyen figürler resmedilmekte, daha doğrusu kazınmaktadır. Büyük figür denemeleri nadiren yapılmaktadır. Önceden geometrik dönem sanatçılarının boş

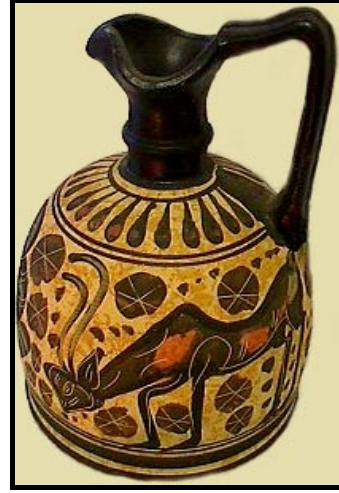


bırakmayıp yatay çizgilerle doldurdukları arka plan ise, artık küçük nokta rozetler veya benzeri motifler ile kaplıdır. Yaratıklar genellikle vazunun çevresinde amaçsız bir şekilde geziniyormuş gibi betimlenmekte, bazen de bir doğu motifi olan Hayat Ağacına benzer bitkisel motiflerin üzerinden arma amblemleri gibi birbirlerine bakmaktadır” (Boardman, 2005: 57).

Atina’da Orientalizan vazolarında erken dönem vazolarından büyük bir farklılık göstermeyip, yeni desenlere ve motiflere yer verilir. Ancak ilerleme yavaş gerçekleşmektedir. Atina’da siyah figür tekniğine yer verilmemiş, figürlerin detayları siluet yerine çizimle verilmeye devam edilmiştir. Girit’te ve bazı adalarda, kısmen hayvan veya insan başı şeklinde biçimlendirilen bir vazo formu ön plana çıkmaya başlamıştır. Aigina’da ele geçen Grifon başlı testi daha çok Tunç örnekleriyle tanıdığımız bir formu taklit etmiştir (Resim 30).



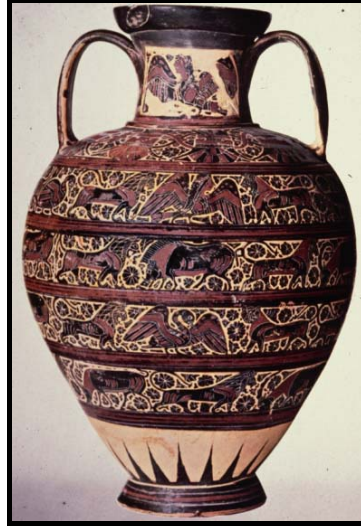
**Resim 30: Grifon Başlı Aryballos**  
Kaynak:Sanat Tarihi Ders Notu, Özhanlı, 2007/1



**Resim 31: Orientalizan Korint (Alabastron)    Resim 32: Orientalizan Korint (Hydria)**  
Kaynak: Sanat Tarihi Ders Notu, Özhanlı, 2007/1

### 2.3. ARKAİK DÖNEM SERAMİK SANATI

M.Ö. 7.yüzyıl sonları ve 6.yüzyılda siyah figür tekniği sonraki dönemlerde ise kırmızı figür tekniği kullanılır. Yunanlıların günlük ihtiyaçları için yapmış oldukları vazolar, resim ve nakış sanatı için önemli belgelerdir. Daha gelişmiş ve tabileşmiş olan geometrik ya da figürlü motiflerin yanında insan resimleri önemli ölçüde yer almakta, ressamlar yalnız tek insan figürünü değil, oldukça büyük kompozisyonlar hatta çeşitli frizlerde birbiriyle ilgili kompozisyonlarla beraber en çok mitolojik konulara başvurmaktadırlar. Bunlar arasında doğu Yunan ve Korinth önemli yer alır. Doğu Yunan ekolü renklerin berraklığı, çeşitliliği ve sahnelerin canlılığı ile göze çarpmaktadır. Korinth'te daha sonraki eserlerden ayırt edilmeleri için "protokorinth vazoları" olarak adlandırılan, başlangıçları 7.yüzyıla tarihlenen vazolar, doğudan getirilen kumaş ve halıları örnek alarak açık bir zemin üzerine parlak ve siyah, kırmızı veya beyaz boya ile özenle yapılan bir takım geometrik bezemeler ya da mitolojik sahnelerin konu olarak ele alındığı vazolardır (Resim 33).



**Resim 33: Geç Korint Siyah Figür (Amphora)**  
Kaynak: Sanat Tarihi Ders Notu, Özhanlı, 2007/1

Bu dönemde Siyah figür tekniğinde kırmızı zemin üzerine figürler siyah boya kullanılarak yapılır. Zemin rengi çamurun rengi olarak kalmıştır. Figürlerin iç ayrıntıları kazılarak belli edilir. M.Ö.7.yüzyılın sonunda Atinalı vazo ustaları Korinthos'da bir yüzyıldan beri uygulanan siyah figür tekniğini tereddütsüz kabul etmişlerdir. Siyah figür tekniğinde, yada Kırmızı figür tekniğinde vazolar, üzerinde sır olmamasına rağmen çok parlak bir görüntü sergileyen o dönemde vazolar üzerinde Terra Sigillata tekniğinin uygulanmasıdır (Resim 34-35) (Boradman, 2005 ).



**Resim 34: Siyah Figür (Hydria)**



**Resim 35: Siyah Figür (Amphora)**

Kaynak: [www.wikipedia.org/wiki/ yunan sanati](http://www.wikipedia.org/wiki/yunan_sanati)

M.Ö. 530 – 520 arasında Siyah zemin üzerine kırmızı figürler bezenerek, figürlerin iç ayrıntıları fırçayla verilir. Tam olarak M.Ö.500 yıllarında bu süsleme

şekli siyah figür tekniğinin tam tersine olarak, vazo yüzeylerini süslemeye başlar. Bu, basit bir üslup değişikliği olmayıp köklü bir değişikliğe yol açan bir yenilik olarak görülür. Figürleri, toprağın doğal rengi olan kırmızı ile belirtmekle bunları siyah çizgilerle zenginleştirmek, figürleri birer silüet görünüşünden kurtarıp hacim verecek şekilde canlandırmak açısından kolaylık sağlamıştır ( Resim 36-37)( Conti,1997).

Çömlekçilikte, perspektif anlayışı basit çizgiler aracılığı ile derinlik ve üç boyutlu görünümün verilmesi ve figürlerin kısaltılması gibi incelikler daha sonra bulunmuştur.



*Resim 36: Kırmızı Figür (Kalyx Krater)*

*Resim 37: Kırmızı Figür (Lekythos)*

Kaynak: [www.wikipedia.org/wiki/ yunan sanatı](http://www.wikipedia.org/wiki/yunan_sanati)

#### 2.4. KLASİK DÖNEM SERAMİK SANATI

M.Ö.5.yüzyılda sanat yalnız tapınaklara ya da resmi nitelikte yapılara hükmetmeyerek, alt sınıflara da hitap etmektedir. Şekil ve bezeme bakımından sanat eseri olan vazolar yapılmıştır. Bu dönemde Atina'da beyaz zemin üzerine çizgi tekniğiyle resmedilen tasvirleri kapsayan lekythoslar önemlidir ki, bunların ölümlere adak eşyası olarak verildiği söylenir. Bu vazoları Mısır, İtalya, Sicilya ve hatta Pers saraylarında bulmak mümkün olmuştur. Lekythoslarda şekillerinin çeşitliliği, üzerlerindeki resimlerin inceliği ve kompozisyonlarındaki zenginlik dikkat çekmektedir. Vazo sanatında ön planda bulunan Atina'da, bu dönemde kırmızı figür tekniğine beyaz ve altın yıldız gibi başka renkler katılarak, figürler derinlik ve

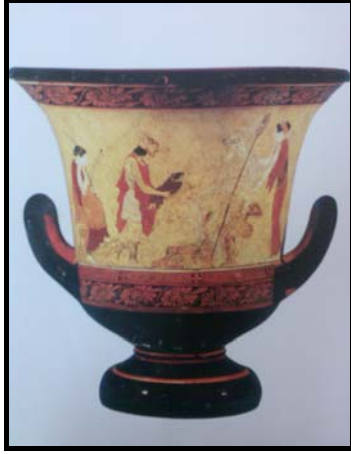
perspektif, sayısı arttırılarak, hareketlilik, canlılık hatta şiddet kazandırılmakta, kontur hatları büyük bir ustalıkla çizilmektedir (Resim 38-39)(Turani, 1992).

İtalya’da başlangıçları 5.yüzyıla dayanan fakat en çok 4.yüzyılda gelişen ve Attika vazolarını örnek alan bir vazo endüstrisi başlamıştır. Bu vazolar erken Attika’nın etkisinden kurtularak yepyeni bir gelişim geçirerek büyük şekilleri, tiyatro sahnelerini tanımlayan ve çeşitli tabakalara ayrılmış türlü durumlar gösteren insan figürlerinin yanında mimarlık resimlerine de yer veren büyük kompozisyonları, göz alıcı zengin bezemeleriyle dikkati çekmeye başlamışlardır (Turani,1992 ).



**Resim 38: Klasik Dönem (Beyaz Zeminli Lekythos)**  
Kaynak: Sanat Tarihi Ders Notu, Özhanlı, 2007/1

“Büyük vazoların üzerlerinde yer alan konular, epik karşılaşmaları betimlemektedir. (Yunanlılar ve Amazonlar veya Yunanlılar ve Kentauroslar gibi.) Konu seçiminde kısmen duvar resimlerinin, kısmen de Yunanlıların barbarlar ve doğulular üzerindeki üstünlüğünü yansıtan popüler mitolojik hikâyelerin etkisi vardır”( Boardman, 2005: 201).



*Resim 39: Klasik Dönem (Krater)*

*Resim 40: Klasik Dönem (Kylixs)*

Kaynak: Sanat Tarihi Ders Notu, Özhanlı, 2007/1

Duvar resimlerinde fon olarak beyaz boyalı veya plasterli zeminleri kullanmışlardır. Kırmızı figürlü vazo ressamları ise, kilin açık rengini figürlere zemin olarak kullanmaktan kaçınmıştır. Bazı geç dönem siyah figür ressamları da beyaz zemin kullanmışlardır.

## 5. HELENİSTİK DÖNEM SERAMİK SANATI

RICHTER'e göre M.Ö. 4.yüzyıl sonunda vazo ressamlığı hızlı bir düşüşe geçerken, basit bezemeli kap tipleri incelendiğinde Batı Anadolu'da bu tip kap üretiminin devam ettiğini görülür. Mısır'da bulunan Yunan kökenli Hydria cenaze vazoları gibi bazı seramik örnekler bitki ve hayvan motifleri ile süslenerek seramiklerin ilk örnekleri olarak bilinmektedir. (Resim 41).

İtalya'da ki bazı dönemlerde, genelde siyah arka plan üzerine çok renkli üslupla resmedilmiş vazolara bulunmuştur (Resim42). Bu örnekler, renkler ve ışık-gölge üzerindeki hâkimiyetleri ile duvar resimlerindeki gibi yeni gerçekçi stil olarak tanımlanmaktadır. Form olarak bazen metal vazoları andıran parlak düz siyah vazolar önemli bir konuma gelmiştir.



**Resim 41: Helenistik Dönem (Hydria)**

Kaynak: Sanat Tarihi Ders Notu, Özhanlı, 2007/1



**Resim 42: Helenistik Dönem Çok Renkli Üsluplu (Lekythos)**

Kaynak: Sanat Tarihi Ders Notu, Özhanlı, 2007/1

RICHTER'e göre de Helenistik çağın Yunan çömleklerinin bezemesinde ve süslemesinde önemli değişikliklere yol açmış olduğunu görülür. Yunan seramik sanatında uzun süre varlığını sürdüren siyah ve kırmızı figür tekniğiyle yapılan çalışmalar tamamıyla bırakılmış bunun yerine yeni teknikler geliştirilmiştir.

Helenistik çağın, çömleklerinin birçoğu beyaz astarla kaplanmış, renkli bezemeler ile yapılmaya başlanmıştır. Harda vazoları olarak isimlendirilen çömlekler bu teknik ile yapılır. Süsleme de resim ve kabartma birleştirilmiş olup, değerli Kanosa çömlekleri ( güney İtalya Kanosa'da bulunmuş) bu çömleklerin üstünde figürleri çeşitli renklerle boyanmış sahneler görülmektedir. Bu üslupların aynı zamanda

Pompeii duvar resim süslemelerine görsel olarak yaklaşım gösterdiği söylenebilir. Vazolar üzerinde kabartma süslemelerde bulunur (Richter, 1984 ).

Helenistik vazoların çoğunda boyalı süslemelerden kaçınılmış, bunların yerini kabartmalar almaya başlamıştır. Kabartmalı vazolar maden işçiliğinin etkisinde kalınarak yapılmış olup; Kalene, Megaria ve Pergamon olarak üç sınıfa ayrılırlar. Kabartmalı vazolara örnek, güney İtalya'daki Cales şehrindeki Calesli ustaların imzasını taşıyan Kales çömlekleri başlıca kabartma süslü yağdanlık, bardak ve çanaklar olarak gösterilebilir. Bu çanakların üzerinde en sevilen konu, Herakles'in tanrılaşmasıdır. Kabartmalar Helenistik yada daha önceki dönemlerde yapılan maden örneklerin kalıplarından alınmışlardır. Yapılan kapların yüzeyi tamamen siyah sırla kaplanmıştır.



**Resim 43: Helenistik Dönem (Kaseler)**

Kaynak: Sanat Tarihi Ders Notu, Özhanlı, 2007/1

Maden kaplardan alınan takma kabartma örneklerinin, başka biçimlerdeki siyah sırlı amphora, krater, hydria, skyphos gibi formlarda da uygulandığı görülür. Bu formlardan ayrı olarak ya tümüyle süssüz ya da kil üstüne baskı tekniği ile yapılan silik palmet ve diğer benzeri bezemelerle süslü, parlak siyah sırlı yalın vazolara doğuda yada batıda rastlamak mümkün olmuştur. Yapılan bu çanaklar o dönemin günlük yaşantıda kullanılan çanakların örnekleridir.

Helenistik dönem kabartmalı seramiklerinin Megaria çömlekleri ilk olarak Megara, daha sonra ise Attika içinde olarak ele alındığında, çömleklerin dışı tümüyle



kabartmalarla süslenmiş olup, çömlerlerin hepsi çark işçiliği, baskı ve kalıplama işlemlerinin sonucunda üretilmişlerdir.

Helenistik dönem kabartmalı seramikleri Pergomon çömlerinde ise yine diğerlerinde olduğu gibi üzerlerinde kırmızı ve siyahımsı parlak bir sır bulunur, fakat ayırım olarak ise kabartmalar ayrıca kalıplanır ve çarkta çekilen formlar üzerine applike edilmişlerdir. Figürler ise değişik düzenlemeler ile uygulanırlar. Eros ve Herakles en sevilen figürler arasındadır (Richter, 1984).

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### ARKAİK DÖNEM YUNAN SANATI

M.Ö. 6. yüzyılda, Yunanistan'da iyi niyetli ve tiranların yönetimin de şehir devletleri refaha kavuşup, tiranlık yerini demokratik bir yönetime bırakmıştır. Batı Anadolu'daki Yunanlılar önce Lidyalıların, daha sonra Perslerin egemenliği altında ciddi sıkıntılar çekerler, ancak bu durum sanatçıların çalışmalarını etkilemeyerek birçoğu batıya, Yunanistan ve Etrüria'ya göç ederek, verimli olmaya çalışırlar. Bu dönemde gerçekleştirilen büyük projeler hem kendi yerlerini sağlamlaştırmakta, hem de hoşnutsuz olan halka iş imkânı sağlamaktadır. Bunun yanında Akdeniz kıyılarında sürdürülen ticaret ilişkileri ve geçmişteki sıkıntıları gidermek amacıyla Akdeniz kıyılarına kurulan koloniler hızla gelişmeye başlar, bunun sonucunda da ilerleyen zamanlarda deniz aşırı ülkelerde Yunanlılara karşı düşman olma hissi doğar. Bir süre bu ülkelerle savaşmak zorunda kalan Yunanlılar bir süreliğine de olsa kendi içlerinde savaşa maruz kalırlar ve Yunan dünyasındaki değişik sanat ekollerinin ortak bir sanat üslubuna doğru yol aldığı gözlenir. Bu akımlar, farklı zanaatlara damgasını vurmuş olan kentlerin Atina'nın çanak çömlek, Peloponnesos'un metal işçiliği gibi önderliğinde gelişmiştir. Fakat bölgesel farklılıklar halen belirgin olup bununla beraber M.Ö. 6 yy. sanatına en önemli katkıyı hiç şüphesiz Pers İmparatorluğundan kaçıp yurtlarından uzakta çalışan batı Anadolu sanatçıları yapmışlardır ( Boardman, 2002 ).

BOARDMAN'a göre Yunan arkaik dönemi (M.Ö.750-M.Ö.480) Antik Yunan tarihinde bir dönemdir. Yunan sanatı incelemelerinde ortaya çıkan bu dönem, Geometrik Sanat ve Klasik Yunan Sanatı arasındaki başlıca yüzey süslemesi ve plastik sanatlardan söz etmektedir. Arkaik dönemin Yunan Karanlık Çağlarını takip ettiği dönemden beri, politik teoride önemli ilerlemeler görülmüş; (Karanlık Çağda) yok olan yazı dilinin yeniden dirilişinin yanı sıra, demokrasi, felsefe, tiyatro ve şiirin yükselişiyle arkaik dönem bu alanlara yayılmıştır.

## 1. ARKAİK DÖNEM YUNAN SERAMİK SANATI

“Kil vazoları süslemek nadiren yüksek bir sanat olarak nitelendirilir, ancak bazı vazo sanatçılarının yaptıkları işler öyle düzgün olmuştur ki, o ustaları ressam olarak adlandırmak yanlış olmayacaktır. Yapılan kaplar pahalı değildir. (Örneğin; güzel boyanmış küçük bir vazonun fiyatı günlük kazançlarına eşittir.) Fakat uzman işçilik gösteren bazı mallar, önceleri Korinthos'ta daha sonraları Atina'da ve Yunan dünyasının diğer pazarlarında tanınmaya başlamıştır. Yapılan vazolar birçok insanın gözüne, Çin porselenlerini ilk kez gören Avrupalılar gibi alışılmadık ve çekici görünmüş olabilir. Ancak teknik herkes için yeni olmayıp M.Ö. 6.yüzyıl itibariyle Yunanistan'daki yerel okullar kendi üretimleri ile meşgulken Atinalı çömlekçiler Etruia ve Batı Yunan kolonilerinde ki pazarları ele geçirmişler, kendilerine alternatif rakip çıkmasını da engellemişlerdir. Atina mallarını çekici kılan; çömleğin ve üzerindeki parlak boyanın kalitesi ve üzerindeki figürlü sahnelerin eğlenceli anlatımlarıdır” (Resim44) (Boardman, 2002: 88).



**Resim 44: Arkaik Dönem Vazo Süslemeciliğine Örnekler**

Kaynak: Sanat Tarihi Ders Notu, Özhanlı, 2007/1

Arkaik dönem seramiklerinde resim sanatı bütün canlılığıyla görülebilir. Bu dönemde konular zenginleşerek, Yunanlıların günlük ihtiyaçları için yapmış oldukları vazolarda görülebilmektedir. Daha gelişmiş olan geometrik ya da figürlü motiflerin yanında insan resimleri önemli yer almakta, sanatçılar yalnız insan figürünü değil, oldukça büyük kompozisyonlar hatta çeşitli frizlerde birbiriyle ilgili kompozisyonlar

meydana getirmekte ve en çok mitolojik konulara başvurumaktadırlar. Bunlar arasında doğu Yunan ve Korinth önemli yer alır. Doğu Yunan ekolü renklerin berraklığı, çeşitliliği ve sahnelerin canlılığı ile göz çarpmakta, sanatçılar ahenkli süslemeleri ile hayvan frizlerinde başarılı olmakta, birçok durumda büyük tablolardan aldıkları motiflerde mümkün olduğu kadar çok şey anlatmak istemektedirler. Korinth'te daha sonraki eserlerden ayırt edilmeleri için "Protokorint vazoları" olarak gösterilen, başlangıçları 9.yüzyıla dayanmakla beraber esas itibariyle 7.y.y.'a ait olan vazolar doğudan getirilen kumaş ve halıları örnek alarak açık bir zemin üzerine parlak ve siyah, kırmızı veya beyaz boya ile özenle yapılır. Bir takım geometrik bezemeler ya da mitolojik sahneler gösteren, bu vazolar bir sanat eseri değerlendirilmesiyle Akdeniz piyasasında büyük rağbet gördüğü anlaşılmaktadır (Resim45).

M.Ö. 6.yüzyılın ilk yarısında yine Korinthosta figürleri siyah siluet biçiminde resimleyen bir siyah figür üslubu ortaya çıkmıştır. Korinth'te gelişen vazo tekniği Attika'da yüksek bir düzeye ulaşmış, siyah figür tekniğinin en güzel örnekleri de atölyelerde yapılmıştır. Bu dönemde yapılan Fransua Vazosu adıyla anılan vazo, seramik sanatının yetkin bir ürünü olarak anılmaya değerdir. Üzerinde mitolojik sahnelerin yer aldığı ve çok sayıda figürün betimlendiği frizlerle kaplı bu vazo Ergotimos ve Kleitias tarafından yapılmıştır.(Resim 46) Bu dönemden sonra ise yüzyılın son çeyreğinde, siyah figürün yerine kırmızı figür tekniği ile yapılan vazolar ön plana çıkmıştır ( Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 1997 ).



**Resim 45: Protokorinth Siyah Figür (Dinos) Resim 46: Arkaik (Fransua Vazosu)**

Kaynak: <http://www.metmuseum.org> Kaynak: Sanat Tarihi Ders Notu, Özhanlı, 2007/1

## 2. ARKAİK DÖNEM YUNAN SERAMİK SANATINDA KULLANILAN FİGÜR, ASTAR VE FORMLAR

### 2.1. KORİNTH USTALARI

Siyah figür tekniği M.Ö. 7.yüzyılda Korinth'de bulunmuştur. Korinth ustaları arkaik dönem seramik sanatını ilk uygulayan grup olarak Yunan sanatında önemli bir dönem oluşturmuşlardır. İlk olarak değinildiği gibi günlük kullanım eşyaları için seramikler üreten ustalar daha sonraları büyük ve yapılan bezemeler doğrultusunda arkaik dönem seramiklerinde görkemli eserler ortaya koymuşlardır. M.Ö.7. ve 6. yüzyılın ilk yarısında Korintli ustalar, Akdeniz seramik pazarını ele geçirerek yaptıkları seramikleri önemli merkezlere pazarlamışlardır. Bugüne kadar kalan eserler Etrürya, orta İtalya ve Sicilya bölgelerinde bulunmuştur. Korinth atölyesi yumuşak sarımsı bir ton ya da yeşilimsi ton kullanmaktadır. Buna bağlı olarak Korinth seramiği hakkında ki esaslı araştırmalar Humfry Payne ve Darrell A. Amyx tarafından yapılmıştır. Buna göre vazolar birbirinden ayrılmaktadır. Protokorint Vazo Ressamları, Giriş stili, Erken Korint (M.Ö. 620/615-595), Orta Korint (M.Ö. 595-570) Geç Korint (M.Ö. 570-550) ve II (M.Ö. 550) sonrası olarak gruplara ayrılarak incelenebilir (Rumpf, 1949 ).

Bu dönemde Korinthli ustaların çömlekleri olarak kabul edilen ve Protokorint adı verilen çömlekleri iki kulplu çanaklar, testiler ve çok ince yapılmış koku şişeleridir. Korintli ustaların başlarda hayvan ve insan figürlerini ele alsalar da bunların yanında doğu kökenli, bol kıvrımlı bezemelerde kullandıkları görülür. Figürler köşeli soyutlamalarda çıkarak figürlerin görünümüne belirli canlılık katılmıştır. Hem siluet çizgisi hem de gölge görüntü vermeye çalışılır. Tamamlayıcı renk olarak ta beyaz kullanılır. 7.yüzyıl ortalarında üslup değişimi iyice belirginleşir birbiri ile ilgisi olan konular yan yana sıralanmaya başlar. İnsan figürlerinin devinimleri canlı ve kesin olur. Bezemeler arasına bitkisel bezemeler girer. Süslemeler çok ince minyatür şeklinde, gölge görüntüsü verilerek yapılmakta, kırmızı ve beyaz renk yardımcı renk olarak daha fazla kullanılmaktadır. Süslemeler çömlek yüzeyinin tümünü kaplayan friz ve metop şeklinde uygulanır. Bu üslupla birlikte ustalar açık kil yüzeyi üzerine siyah figür tekniğini daha da geliştirmişlerdir. Bu çalışmalara ilaveten

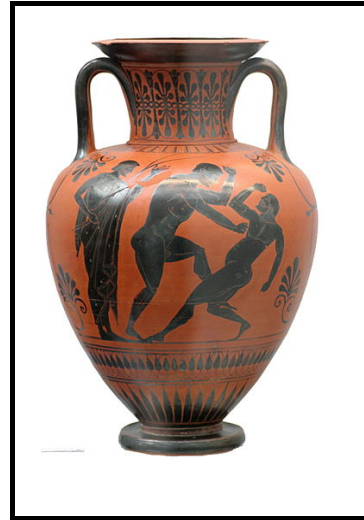
ilerleyen zamanlarda çok daha güzel ve kaliteli mitolojik sahneler ve günlük yaşamdan sahneler kullanılmaya başlanır. Fakat Korinth ustaları sadece siyah figür tekniğini çalışmışlardır. Kırmızı figür tekniği ise Attica'da yapılmaya başlanır. Bundan dolayıdır ki Korinthli ustaların siyah figür tekniği çalıştıkları, kırmızı figür tekniğine bir katkı sağlamadıkları anlaşılmaktadır (Rumpf, 1949 ).

## 2.2. SİYAH FİGÜRLÜ VAZOLAR

“M.Ö.7.yüzyıl sonunda Atinalı vazo ressamaları Korinthosta uygulanan siyah figür tekniğini tereddütsüz kabul etmektedir. Bu teknik ile beraber, Korinthos üslubunda hayvan frizleri de ele alınır. En az bir nesil boyunca Atina vazoları hayvan betimleri; aslanlar, keçiler, yaban domuzları ve sfenksler ile süslenir. Korinthos'un yüzey üzerine çirkin hayvan doldurma isteği Atina vazolarında çok daha iyi tasarlanmıştır. M.Ö.6.yüzyıl siyah figür tekniği; Kırmızı satıh üzerine, piştikten sonra siyah renk alan bir boyayla desenler yapıp figürlerin iç ayrıntıların kazılarak belli edilmesi ile yapılır (Resim 47-48). Bu dönemle birlikte vazoyu yapanın ve boyayanın imzaları vazo üzerinde yer almaya başlar. Bu devrin ünlü ressamı Eksekias'tır. Tanrı ve kahramanların hayatlarını minyatür tekniğinde işlemiştir” ( Yunan Sanatını Tanıyalım, 1997: 58).



*Resim 47: Siyah Figür (Amphora)*



*Resim 48: Siyah Figür (Amphora)*

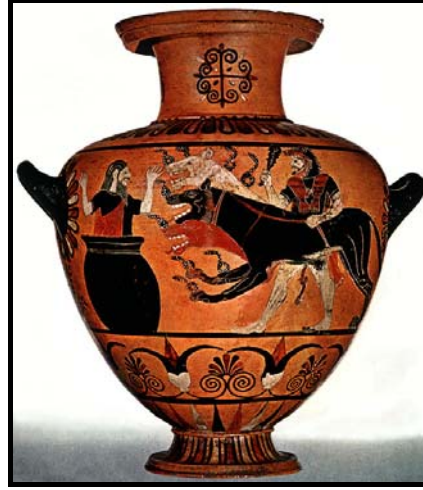
Kaynak: Sanat Tarihi Ders Notu, Özhanlı, 2007/1

“Bu dönem vazolarının üzerindeki figürlerde duygular jestler gösterilmekte yüzlerde ise nadiren yukarıya kalkık bir kaş veya sıkılan dişler gibi ifadelere

rastlanılmaktadır. Kadınların bazen anaç olarak betimlenmesi dışında genelde yaşları gösterilmemektedir.. Erkeklerde sakal statüyü ve olgunluğu gösterirken, beyaz saç, kısmen dökülmüş saçlar ve çökük omuzlar yaşlılığı vurgulamaktadır.” (Boardman, 2003: 110)



**Resim 49: Siyah Figür (Amfora)**  
Kaynak: <http://www.metmuseum.org>.



**Resim 50: Siyah Figür (Hydria)**  
Kaynak: <http://www2.iath.virginia.edu>.

### 2.2.1. Siyah Figür Ressamları

Attika, siyah figür tekniğini uygulayan ustalar ya da bu tekniği kullanarak yapıtlarını ortaya çıkaran ressamın çok azı bilinmektedir. Bu tekniği en iyi şekilde uygulayan seramikçilerin isimleri, şekillendirmelerini yaptıkları bölgeye, çalıştıkları atölyeye göre isimlendirilmiştir. Bu sebeptendir ki, ustaların gerçek isimleri tam olarak bilinmemektedir. Atina siyah figüründe bilinen ilk seramikçiler Nessos Gorgonlar, Sophilos, Kleitias, Lydos, Amesis, Eksekias, Nikosthenes, Edinburg' dır.

#### Nessos

Nessos adını aldığı vazunun karın kısmında gorgonları boyun kısmında ise Herakles'in Nessos ile mücadelesini betimlenmesinden dolayı bu ismi almıştır. (Resim 51-52).

“Vazoları da figürleri de büyüktür. Yapıtları kapaklı ve yüksek konik ayaklı skyphos, krater, büyük boyunlu amphora ve karınlı amphoralardır. Boyadığı en küçük

vazo formu ise sığ bir kâseye benzeyen lekanedir. Vazo yüzeylerine yaptığı figür süslemelerinde önemli vücut özelliklerini vurgulamak için üst üste iki ya da üç kez kazıma çizgisi kullanarak siyah figür tekniği için yeni gelenekler ortaya koyar. Geniş alanlarda kırmızıyı ve siyah rengi fazlaca kullanır. Dolgu motiflerinde korinthos etkisini yanında zarif palmet frizlerinin siyah figür örneklerini uygular. Mitolojik sahneler için büyük alan ayırırken, diğer alanlarda otlayan hayvan betimlerini uygulamıştır” (Boardman, 2003: 15).



*Resim 51: Nessos (Boyunlu Amphora) Resim 52: Detay Heraklaes ve Nessos*  
Kaynak: <http://sanattarihi.net/forum/index>.

### **Gorgon**

Nessos, siyah figür ustasının en üretken ressamı olarak bilinir. Mitolojik sahneleri ve insan figürlerini ekonomik kullanılır ve bunlara her zaman hayvan frizleri eşlik etmektedir.

Figürlerin yanında eski rozet çerçevelerinin yanı sıra yeni bir bitkisel bezeme kare lotus ortaya çıkar. Bunlar fazla geniş olmayıp aralarına palmetler düzgün bir şekilde yerleştirmiştir. Boyadığı formlar lekythos, farklı kapaklara sahip oinoche ve minyatür amphoralardır ( Resim 53).





**Resim 53: Gorgo (Dinos) Gorgolar ve Perseus**  
Kaynak: [http://maps.thefullwiki.org/Black-figure\\_pottery](http://maps.thefullwiki.org/Black-figure_pottery)

### Sophilos

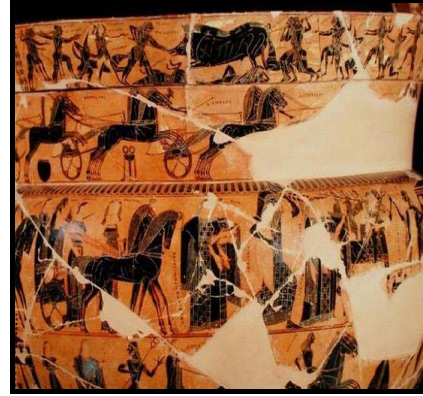
Pharsalos'ta bulunan bir vazo parçasında egrapsen(yapan) ve epoiesen(boyayan) olarak imza attığı görülmüştür. Dolayısıyla hem çömlekçi hem ressam olduğu anlaşılır. Dinos ve büyük amphoraları vardır. Üslubu tutkulu, canlı ve kusursuzdur. Birçok vazosunda yozlaşan hayvan frizleri bulunur. Mitoloji sahnelerinde; heyecanlı seyircisi ile araba yarışlarının betimlendiği, Patroklas'ın oyunları, Peleus ve Thetis'in düğünü konularını ele almıştır.(Resim54-55) Figür süslemelerinde kadın tenlerinde farklı olarak kırmızının yanında beyaz renk eklenen elbiseler yapmaya başlar. Sophilos'un diğer formlarından biri olan ayaklı kadehte yas tutan kadının yapıldığı cenaze levhaları grubunun ilk örnekleridir (Boardman, 2003 ).



**Resim 54: Sophilos (Dinos ve Ayak)**      **Resim 55: Detay Peleus ve Thetis Düğünü**  
Kaynak: Sanat Tarihi Ders Notu, Özhanlı, 2007/1

## Kleitias

Bu dönemde yaşamış en ünlü sanatçıdır. Kleitias ve çömlekçi Ergomites birlikte çalışarak Floransa’da bulunan görkemli Fransua vazosunu yapmışlardır. Bu vazonun özellikleri 66 cm yüksekliğinde, sayıları iki yüzün üstünde olan ve titizlikle çizilmiş, çok canlı figürlerle dolu üst üste dizilmiş şeritler ve kulplardaki küçük resim ile bilinir. İşlenen konular genellikle mitolojiden alınır, örneğin; kolidon domuz avı, Patroklos’un cenaze törenindeki araba yarışları, Peleus ve Thetis’in düğün töreni, Hephaistos’un Olimpos’a dönüşü gibi sahneler frizlerin her birine özenle uygulanmıştır. Sanatçının yaptığı resimlerin anlatıcı niteliğine verdiği önem figürlerin yanlarına yazılmış, onları tanıtmaya yarayan adların çokluğundan da anlaşılmaktadır. Sanatçının yaptığı işler ağırlıklı olarak minyatür çalışmasıdır ( Resim 56-57)(Richter, 1984).



*Resim 56: Kleitias (Fransua Vazosu) Resim 57: Detay "Mitolojik Sahneler"*  
Kaynak: Sanat Tarihi Ders Notu, Özhanlı, 2007/1

## Lydos

Lydos, üzerinde mitolojik bir sahnenin yer aldığı en büyük pişmiş toprak kraterlerden biri olan çömleği boyamıştır. Bu çömleğin üzerinde mitolojik konu olan; satyr ve menadlar ile birlikte Olimpos’a dönen Hepaistos’u betimlemektedir. Böylece konuları genişletip zarif bir hale getirmiş, bitkisel bezemeler ve giysilerin detaylarını en iyi şekilde vurgulamıştır. Lydos’un diğer en iyi çalışmaları; tabaklar üzerinde koşan ve uçan figürlerdir ( Resim 58).



**Resim 58: Lydos ( Destekli Krater) Hepaistos'un Olimpos'a Dönüşü**

Kaynak: Sanat Tarihi Ders Notu, Özhanlı, 2007/1

### **Amasis**

Çömlekçi Amasis şekillendirdiği ve boyadığı sekiz adet siyah figürlü vazoyu imzalamıştır. Ayrıca, Lydos için iki vazo ve kırmızı figür ustası için kâse yapmıştır. Amasis çok çeşitli formlardan büyük vazolar zarif kulplu ve ayaklı karınlı amphoralar, yumurta biçimli boyunlu amphora, üç boyunlu amphora, bir kâseyi ve dört tane oinocheyi imzalamıştır. En erken çalışmaları arasında lekythoslarda vardır.

Kariyerindeki değişim hem figürlerindeki üslupta hem de süslemelerinde görülebilir. Amasis, şekillendirdiği seramiklerin yüzeylerinde, resmettiği insanların giydiği elbiselerin detaylarını başarıyla uygulamış ve dalgalı-kıvrımlı çizgiler ile yüzeyi zenginleştirmiştir. Noktalamaya çok sık başvurur, renk kullanımı ve alan desenleri cesur ve özgündür. Lotus bezemeleri orta yapraklarını bu sanatçının yorumu ile kaybetmiştir. Zırhları ve özellikle kalkan armalarını çoğunlukla hayvanları sever sadece beyaz ile boyamak yerine, kazımayı tercih etmiştir. Bir figür sanatçısına göre fırça işi, kazıma işi kadar etkileyici olmuştur (Resim 59-60) (Boardman, 2003).



*Resim 59: Amasis (Boyunlu Amphora) Resim 60: Detay Dionysos ve Kadınlar*  
Kaynak: <http://videomeliora.blogspot.com>

### **Eksekias**

Eksekias hem çömlekçi yani çömleği yapan(egrapsen) hem de çömleği boyayan(epoisen) olarak bilinmektedir. İmzasını iki kez egrapsen ve epoezen olarak kullanmıştır. Bu formlardan biri Berlin’de bulunmaktadır. Achilleus ve Ajax’ın dövüşü sahnesi, Achilleus ve Ajax’ın dama oynama sahnesi, Achilleus’un Amazon kraliçesi ile mücadelesi, Ajax’ın intiharı gibi sahneleri işlemiştir. Esas mitolojik konu olarak Achillesus’un bulunduğu konuları ele almasıdır. Genelde bu tip amphoraların alt gövdelerini yada omuzlarını çeşitli çiçek, tomurcuk, hayvan frizleri ile bezemiştir (Resim 61-62).



*Resim 61: Eksekias (Karınlı Amphora) Resim 62: Detay Achilleus ve Ajax*  
Kaynak: Sanat Tarihi Ders Notu, Özhanlı, 2007/1

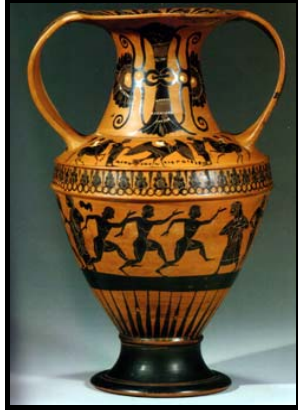
Eksekias eski üsluptaki palmet ve lotusları zincir gibi birbirine bağlanmışlardır. Yaptığı işlerde her detayı göz önünde bulundurmıştır. Çalışmalarının detaylarına zırhların, yelelerin süslerine bakıldığında Eksekias'ın kusursuzluğu ve tekniği ile rekabet edecek sanatçı sayısı azdır. Özgünlüğü çeşitli şekillerde görülür. Örneğin; Atina'daki geleneği bozarak Diyonisos'u bir kâsenin içinde, tek başına gemiyle gezerken betimlemiştir. Arka plana sıcak mercan kırmızısı, kâsenin dışını da göz motifleri ile süslemiştir ( Resim63-64) ( Richter,1984 ).



*Resim 63: Eksekias ( Kase Tondosu)      Resim 64: Detay "Dioynisos Gemisiyle "*  
Kaynak: Sanat Tarihi Ders Notu, Özhanlı, 2007/1

### **Nikosthenes**

Siyah figür tekniğini, başarıyla şekillendirdiği seramiklerde uygulayan ressamlardan biridir. Çömlekçi olarak bilinmesine rağmen seramikçi olarak şekillendirdiği eserlerini diğer resamlara boyatmayı tercih etmiştir. Dolayısıyla Nikosthenes'in çömlekçi olarak atölyesi olduğu bilinir. Atölyenin en dikkat çeken formu Nikosthenes amphorasıdır. Bu amphora, geniş basık kulpları ile Etruri' ya özgü düz siyah, baskı bezeklerle süslü yerel bir formun taklidi olarak görülür.. Kulpların dış yüzeylerinde figürler resmedilmiş, dudakların iç kısmında ise dekoratif şeritler bulunmaktadır. Nikosthenes ayrıca siyah figürlü kâselerde yapmıştır. Şeritli kâseleri en iyi şekilde uygulayıp formun iç yüzeyine (tondo) mitolojik sahneleri işlemiştir. (Resim 65-66) (Richter,1984 ).



**Resim 65: Nikosthenes (Amphorası)      Resim 66: Nikosthenes (Kase)**

Kaynak: <http://commons.wikimedia.org/>

### **Edinburgh**

Geç siyah figür döneminde büyük silindirik lekythosları boyayan ilk ve önemli ustadır. Lekythosların dışında boyadığı vazolar boyunlu amphoralar ya da lekane kapaklarıdır. Bu formları boyamaya başlamasından hemen sonra iki yenilik ortaya koymaya çalışır. İlki kolay fark edilmektedir. Lekythoslarda kullandığı palmet sayısı yedi iken bunu beşe indirir. Diğer yenilikte ise gövde resmi için kullanılan kırmızı renk yerine kullandığı beyaz koyu renktir. Beyaz zemin kaliteli lekythosları basit, desenli bir şekilde uygulanmaktadır. Üslubu açık, basit ve karmaşadan uzaktır. Detayları başarılıdır. Beyaz zeminde kadın tenini beyaza boyamak anlamsız olacağından bu kısımlar siyah bırakılmıştır. Mitoloji ve günlük hayattan sahneleri önemlidir (Resim 67)( Boardman, 2003 ).

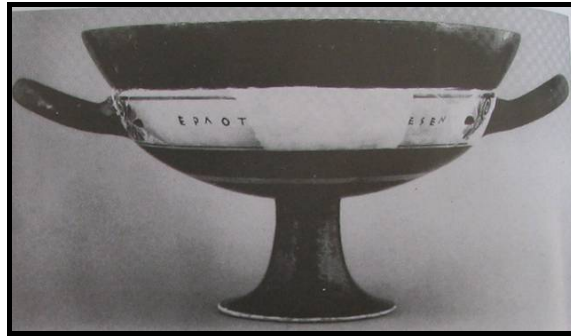


**Resim 67: Edingburg (Lekythoslar)**

Kaynak: Sanat Tarihi Ders Notu, Özhanlı, 2007/1

“Siyah figür tekniği merkezi ağırlıklı ele alındığı gibi, çalışan sanatçıların yaptıkları işler doğrultusunda ve yapılan formların özelliklerine göre de incelenmektedirler. Tekniği uygulayan sanatçılar büyük formların yanında bazı kâse tiplerini de ele almışlardır. Bu formların incelenmesindeki amaç, üzerlerindeki süslemelerin belli bir kurala göre uygulanması, kâselerin üzerlerine yapılan süslemeler ile birbirinden net olarak ayrılmasıdır. Bu kâselerden birkaçı küçük usta kâseleri olarak alt başlık altında incelenebilir.”

**Gordion Kâseleri;** “Küçük formlar arasında en erken olanlarıdır. Kâsenin özellikleri, dudak kısımları düz ve siyah gövdenin profilinden açık bir biçimde ayrılmıştır. Kulp alanın üst kısmına yakın yerde ve genellikle dibe doğru çizgi bulunur. Altında dekoratif çemberler, kâsenin içinde ise dil motifleri ile çevrili figürlü bir tondo süslemesi bulunmaktadır. Gordion kâselerini uygulayan sanatçıların en önemlileri Kleitias ve Ergotimos olup her ikisinin işbirliği ile yapılan bir isim kâsesi ilk örnektir” ( Resim68)(Boardman,2003: 59).



**Resim 68: Siyah Figür (Gordion Kasesi)**

Kaynak: Sanat Tarihi Ders Notu, Özhanlı, 2007/1

**Dudaklı Kâseler;** “Form olarak Gordion kâselerine benzemekte, dik dudak kısımları profilin devamı olmayıp yüksek ayak kısmı geniş ve düz bir dip ile bitmektedir. Kâselerinin çoğunun ayağı boş konilerdir. Süslemede figürler dudağın üzerindedir. Her iki yüzün ortasında birkaç figür bulunmaktadır. Dudak kısmı boş bırakılıp, gövdenin altına doğru rezerve bir şerit yer almaktadır. Kâsenin iç kısmı ise uçları arasında beyaz noktalar bulunan dil motifleri ile çevrili figürlü tondo bulunmaktadır”(Resim69)(Boardman, 2003: 59).



**Resim 69: Siyah Figür (Dudaklı Kasesi)**  
Kaynak: <http://de.academic.ru/dic.nsf/dewiki>

**Şeritli Kâseler;** “Kâselerde siyah gövde profili ile birleşen hafif dışbükey dudaklar ve genellikle gövde ile ayağın birleştiği noktada yer alan kırmızı renkli silmeleri bulunur. Figürler kulp alanı içinde, genellikle palmetli motiflerin arasında bu alanı doldurur. Birkaçının süslemeli tondosu, tamamen siyah bir kaçının da kulpları arasında figürler için pencereler bulunur ve büyük boyutlu kısımlarda düz ayak üzerinde figürler bulunmaktadır” (Resim70) (Boardman, 2003: 60)



**Resim 70: Siyah Figür (Şeritli Kasesi)**  
Kaynak: <http://de.academic.ru/dic.nsf/dewiki>

**Cassel Kâseleri;** “Genelde oldukça basık, şeritli kase formunda ve küçüktür. Hem dudak hem gövde çoğunlukla basit bezemeli şeritlerle süslenir. Dudaktaki dil motifleri ve ayak kısmındaki ışın motifleri kâsenin özelliklerindedir. Kâselerin kulp alanında siluet şeklinde figürler yer almaktadır” (Resim71) (Boardman, 2003: 62).





**Resim 71: Siyah Figür (Cassel Kâsesi)**  
Kaynak: <http://de.academic.ru/dic.nsf/dewiki>

**Droop kâseleri;** Yüksek ayağın üst kısmı bazen yivli, düz silme alt kısım ise siyah olarak görülür. İçi boş ayağın iç kısmında siyah bir şerit bulunur. Dudak kısmının alt bölümünde şerit merkezli bir disk bulunur. Kulp aralarında tomurcuk sıraları, yapraklar, palmetler, noktalar, zikzaklar, ışınlar siluet hayvan dizileri süsleme ve mitolojik sahneler süsleme olarak görülmektedir (Resim72)( Sanat Tarihi Ders Notları 2007/2).



**Resim 72: Siyah Figür (Droop Kâsesi)**  
Kaynak: <http://de.academic.ru/dic.nsf/dewiki>

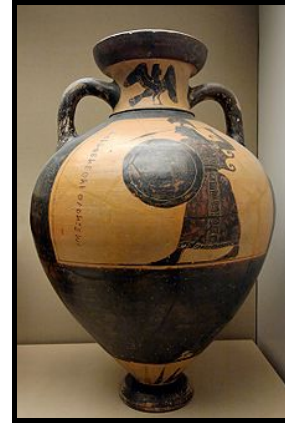
### 2.2.2. Siyah Figür Panathenia Vazoları

Yunan yaşantısında mezarlara koymak için birçok güzel vazolar yapıldığı gibi “Panethene” bayramları ya da özel durumlar için yapılmış Panathenia vazoları da siyah figür tekniğinde önemli bir yer tutmaktadır. Vazolar form olarak başlı başına farklılık göstermektedir. Vazolar aşağıya doğru iyice daralan yaygın bir gövde, buna göre oldukça ince sayılabilen bir boyun, oldukça dar kulpları ve ayakları ilk kez Geç Geometrik dönemde görülen Attika’ya özgü bir depo kabından alınmıştır. Gövde

genelde siyaha boyanmış, boyu ise bazen basit bir desenle bezenmiştir ki bu yüzden onlara sos amphoraları da denmiştir. Genel anlamda şenliklerde ödül olarak verilmektedir. Dolayısıyla bu çömlerlerin bir yüzüne Athena diğer yüzüne ise ödülün kazanıldığı yarışın konusu resmedilmiştir. Vazo yüzeyine yapılan kompozisyon tamamıyla şenliklere ait olup, at yarışları, boks, pantetlon gibi ve aralarında ise doldurma kaygısı güdülmeksizin bitkisel bezemeler görülmektedir (Resim 73-74) (Sanat Ansiklopedisi, 2007 ).



**Resim 73: Panathenia (Amphora)**



**Resim 74: Panathenia (Amphora)**

Kaynak: <http://www.artmuseum.gov>.

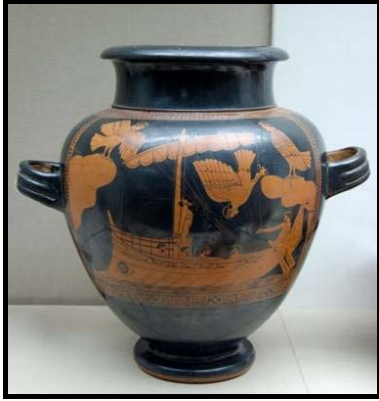
### 2.3. KIRMIZI FİĞÜRLÜ VAZOLAR

Atina vazoları bir yüzyıl boyunca “siyah figür tekniği” ile üretilmiştir. Bunun anlamı, siyah silüetlerin kazıma çizgiler ile bezenmesi, saç ve elbise detayları ile kadın teninin kırmızı ve beyaz verilmesidir. Siyah figür tekniği korinthos’ta uzun süre varlığını sürdürmüştür. fakat teknik kısıtlayıcıdır. Buna rağmen Korinthos’un çanak çömlek ticaretindeki başarısı sayesinde her zaman siyah figür tekniği hakim konuma gelmiştir. En iyi Atinalı ustalar 6 yüzyıl üçüncü çeyreğinde iş başında olmalarına rağmen daha ileriye gitmek imkansız, gerileme ise kaçınılmaz gözüktü de bu vazo ressamcılığının sonu olmayıp tarih olarak M.Ö.530’larda Atina’da yeni bir teknik olan kırmızı figür tekniğine yerini bırakmaya başlamıştır (Boardman, 2002 ).

M.Ö.530 -520 kırmızı figür tekniğinin başlangıcı olarak tarihlenir. Kırmızı figür tekniği; vazoları zemini siyah olup figürler ise kırmızı bırakılır. Figürlerdeki detaylar ise kazıma ile değil fırça ile yapılarak siyah hatlar ile gösterilmiştir.

M.Ö. 6.yüzyılın ilk yarısında Atina, mimari ve heykelde olduğu gibi seramik alanında da üstün kaliteli çalışmaların yapıldığı bir merkez ve üretimi de diğer sanat merkezlerinde elde edilenden daha fazla olmuştur. Herkes tarafından en güzel ve en modern olarak değerlendirilen Atina vazoları aynı zamanda en çok ihraç edilen mallar arasındadır. Öyle ki, Yunan çömlekleri Atina çevresinde yapılan "Attika" seramikleri ile eş anlama gelmektedir. Bu gösterişli ve güzel vazolarda, toprağın kendi rengi boz-kırmızı üzerine siluet olarak siyah figürlerle süslenirdi ki "siyah figürlü vazolar" deyimini de buradan gelir. Figürlerin işlenişinde perspektif ve derinlik görülmez iken Arkaik tasvir şekilleri bu devirde bile kullanılmaktadır. Örneğin yüz profilden gösterilirken göz cepheden görüldüğü gibi verilmektedir ( Conti, 1997 ).

M.Ö.5. yüzyıla doğru bu süsleme şekli tersine dönerek, vazolar siyah bunların üzerindeki figürlerde kırmızı olmuştur. Bu basit üslup değişikliği değil köklü bir değişikliğe yol açan bir yeniliktir. Figürleri, toprağın doğal rengi olan kırmızı ile belirtmekle bunları siyah çizgilerle zenginleştirmek ve dolayısı ile figürleri birer siluet görünüşünden kurtarıp hacim fikri verecek şekilde canlandırmak kolaylaşmış olur ( Resim 75-76-77-78-79).



*Resim 75: Kırmızı Figür (Stamnos)*

*Resim 76: Kırmızı Figür (Kalyks Krater)*

Kaynak: <http://www.metmuseum.org>.

“Çömlekçilikte, perspektif, (basit çizgiler aracılığı ile derinlik ve üç boyutlu görünüm verilmesi ve figürlerin kısaltılması gibi incelikler) daha sonraki dönemlerde görülmektedir. Attika vazolarının yüzeylerindeki resimlerde uygulanan perspektif anlayışında, geri planı verebilmek için büyük bir figürün arkasına daha küçük bir figür yerleştirmek ya da düz alanda uzaklık izlenimi uyandırabilmek amacı ile zemine

birkaç dalgalı çizgi eklemek gibi usluplaştırılmış bir düzen olarak kabul edilmektedir” (Conti, 1997: 61).

BOARDMAN’a göre“ Kırmızı Figür Tekniğinin ilk zamanlarında rölyef çizgisi çok önemlidir. Uzun süre rölyef çizgisinin nasıl yapıldığı hakkında fikir birliğine varılmamıştır. Çünkü sulu kil boyası çok yoğundur ve fırçanın ucundan akması zordur. Yakından bakıldığında çizginin başta kalın sonda ise uzunlamasına bir yiv gibi görüldüğü gözlemlenir. Siyah figür sanatçıların sadece çerçeve ve mızrak çizmek için böyle bir alet geliştirdiklerine ya da bu aletin diğer başka sanat dallarında kullanıldığına inanmak zordur.”



**Resim 77: Kırmızı Figür (Lekythoslar)**

Kaynak: <http://www.metmuseum.org>.

Kırmızı figür tekniğinin siyah figür tekniğine göre birçok avantajı olduğu görülür. Siyah figür tekniğinde kullanılan hakkak kalemi, minyatür detayların işlenmesinde fırçadan daha etkili sonuç verir. Fakat diğer açıdan fırça daha büyük özgürlük tanır. Figürler şimdi daha canlı ve siyah figüre göre daha hayat doludur. Vazonun siyah arka planı üzerinde figürlerin keskin hatları hemen fark edilmektedir. Siyah figürün uyumsuz, iki boyutlu görünümü, vücudun frontal ve profil duruşlarının aynı anda verilmesi, sanattaki yeni anlayışın ihtiyacını karşılayamamakta ve bu da ancak kırmızı figür ile verilebilmektedir. Kırmızı figürdeki çizgisel detayların alanları sınırlamaktan çok dış çizgileri belirlemeye yaradığı söylenebilir. Siyah figür

sanatçısının düz, kesişen sınırlarla vurguladığını, kırmızı figür sanatçısı yuvarlak hatlı konturlarla belirtmektedir. Süslemelerde kullanılan palmet motiflerinde orta yaprak görülmeye başlanmış sonra orta yaprağı çevreleyen filizlerin üzerine getirilerek üç boyut etkisi arttırılmıştır. Kırmızı figür tekniği bu gibi önemli detayları fazlasıyla benimsemiş ve diğer arkaik dönemden erken klasik dönemde de uygulanması için öncü olmuştur (Boardman, 2002: 14).



*Resim 78: Kırmızı Figür (Pyxis)*

*Resim 79: Kırmızı Figür (Pyxis Kantharos)*

Kaynak: [www.wikipedia.org/wiki/ yunan sanatı](http://www.wikipedia.org/wiki/yunan_sanati)

### 2.3.1. Kırmızı Figür Ressamları

Attika vazo çömleklerini yada boyama işlerini yapan sanatçıların yalnız birkaçının isimleri bilinmesine karşın, bu çömlekler üstünde çok çeşitli imzalar görülmektedir. Attika kırmızı figür çömleklerini çalışan sanatçıların birçoğu bilinmektedir. İmzaları bulunmayan, fakat üslubu ayırt edilen ressamın, yaptıkları vazoların ya konusuna, ya bulunduğu yere, ya vazanın üstünde rastlanan kalos adına göre yada birlikte çalıştığı çömlekçiye göre takma adları verilmiştir. Sanatçılar sadece yapıtları ile tanınmaktadır. Bu dönemde kırmızı figür tekniğini en iyi şekilde uygulayan sanatçılardan bazıları aşağıda verilmiştir.

#### **Andokides**

Kırmızı figür tekniğinin ilk uygulayıcısıdır. Siyah figür ve Bilingual tekniğinde de yapmış olduğu eserleri bulunmaktadır. Daha çok A tipi amphora, hydria, küçük vazolardan da kyliks boyamıştır. Kyliks' in bir yüzünde siyah figür

diğer yüzünde ise kırmızı figür tekniği uygulamıştır. Vazolarında, mitolojik sahneler, Herakles ve on iki işi, Dionysos ve palaestra sahneleri ile güncel konuları işlemiştir (Resim 80) ( Boardman, 2002: 15).



**Resim 80: Andokides(Amphora Bilingual Tekniği) “Achilleus ve Ajax Dama Oyunu”**

Kaynak: [www.wikipedia.org/wiki/ yunan sanatı](http://www.wikipedia.org/wiki/yunan_sanati)

### **Douris**

Douris egrapsen(yapan) ve epoiesen(boyayan) olarak bilinir. Egrapsen olanların sayısı çok daha fazladır. İmzalı ya da imzası korunmamış iki yüz’ün üstünde esere sahiptir. Antik dönemde Douris isimli iki farklı ressam vardır. Fakat stilleri çok farklıdır. Douris’in orijinal ismi kalır, karışıklık olmaması açısından diğer ressama Triptemos ismi verilir. İmzası korunan yaklaşık kırk eseri bulunmaktadır. Bu eserlerin yaklaşık otuz beş tanesi kylikstir. Kyliklerin hepsini ressam olarak imzalamıştır. Bir kantharos üzerinde hem ressam hem de çömlekçi olarak imzası vardır. Bir aryballos formu üzerinde ise sadece çömlekçi olarak imza atmıştır. Ayrıca skyphos, rython, lekythos, oinochoe, pyxis boyadığı diğer formlar arasındadır. Kıvrımlı elbiseleri yapmayı sever. Kulp altı bezemelerine çok önem vermekte ve palmetleri işlemeyi sevmektedir. Kylix tondolarını bant içerisinde bezemiştir. İlerleyen dönemlerde tek çerçeveyi daha sonra çift çerçeve olarak kullanmaya başlamıştır (Resim 81)( Sanat Tarihi Ders Notu,Özhanlı, 2007/2).

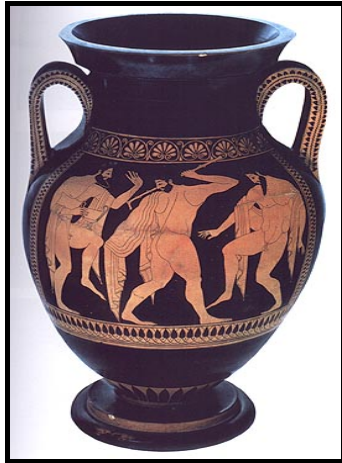


**Resim 81: Douris ( Kylix) “ Diyonusos Sahneleri”**

Kaynak: <http://www.utexas.edu/courses/larrymyth/21Dionysus2009.html>

### **Euthymides**

Euthymides büyük boy vazolardan A Tipi, Karınlı Amphora, Hydria, Pelike ve Psykter tercih edip bunların yanında Kylix’ de boyamıştır. Konuları çağdaşlarıyla aynıdır. Anıtsal biçimli eserlerinde detayları fazla vererek, duruşlardaki değişimle ve dönüşlerin ele ve ayağa yansımalarıyla uygulamıştır. Farklı olarak, kas detaylarını gerektiği zaman yapar ve fazla detaycı değildir. Özellikle vurgulanması gereken kas detaylarını daha sade olarak verir. Çerçeve yapmaya devam ederek, üst alt kenarlarını kalın, yan çerçevelerini ince yapar. Kalabalık sahneleri az tercih etmiştir (Resim 82-83) ( Sanat Tarihi Ders Notları,Özhanlı, 2007/2).



**Resim 82: Euthymides (Amphora)**

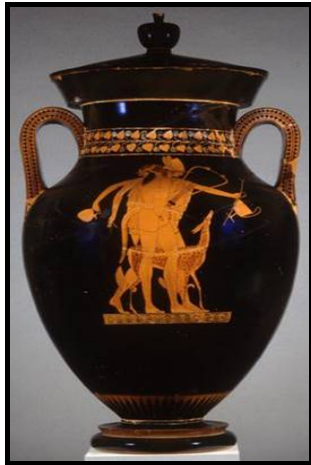


**Resim 83: Detay “Silah Kuşanma Sahnesi”**

Kaynak: Sanat Tarihi Ders Notu,Özhanlı, 2007/2

## Berlin

Büyük boy vazo ressamıdır. Adını aldığı amphora Berlin'dedir. Euthymides'den etkilenmiştir. Dönem içindeki diğer resamlardan farklı olarak ayırt edilir bir stili vardır. Ressam tekli ya da çiftli figürler sever. Kalabalık sahneler kullanmayarak siyah renk vazoya tercih etmiştir. Ana sahneyi çerçeve içine alma anlayışını tamamen ortadan kaldırmıştır. Bazen en altta zemin yaptığı gibi bazen de bu uygulamayı yapmamaktadır. Bu durumda figür uçuyormuş gibi görünür. Ressamı bir önceki resamlarla ya da Kleophrades ressamı ile karşılaştığımızda; figürleri daha sadedir. Belli bir konu ya da hikâyeye işlemeyip; vazoların üzerinde belli bir kompozisyon yoktur. Ressam figürleri kendi kafasına göre idealize ederek, konudan çok figürlere önem verir. Vazonun ön ve arka yüzlerinde konu bakımından birbiriyle paralel kişiler kullanır. Tercih ettiği formlar arasında; karınlı amphora, A tipi amphora, Boyunlu amphora, Nola Amphorası ve Panathenia Amphora bulunur. Amphoraların yanında çan ve volütlü krater, stamnos, hydria, kalpis ve lekythos ve oinocheleri boyadığı bilinmektedir. Vazolar üzerinde mitolojik konular ve günlük sahnelerinin yanında bitkisel bezemelerde görülür. Daire içine alınmış palmetler, uzun orta yapraklı yonca görünümlü palmetler önemlidir (Resim84-85) ( Boardman, 2002: 94).



**Resim 84: Berlin (Amphora) "Hermes" Resim 85: Berlin(Çan Krater) "Ganymedes"**

Kaynak: Sanat Tarihi Ders Notu, Özhanlı, 2007/2



## Epiktetos

Kariyerinin ilk zamanlarında Andokides için Kalyks krater boyamıştır. Fakat küçük boyunlu formlarda uzmanlaşmayı tercih etmiştir. Ve dolayısıyla küçük boyutlu; kyliks, kantharos ve tabakları boyamıştır. İlk kâseleri bilingual tekniğinde yapılan kâselerdir. Hiçbirinde kırmızı palmet kalpler olmayıp kabartma çizgileri kullanmaya önem verir ve çoğunlukla sadece içi bezeli kâseleri boyamayı tercih etmektedir. Epiktetos'un yumuşak ve soluk renk kullanımı önemlidir. Ressam bazen iki göz arasına figür yapmıştır. Az figür işlemektedir ve kompozisyon yoktur. Sadelik fazladır. Figürlerdeki detayı en aza indirmiştir (Resim 86-87)(Boardman, 2002: 58).



*Resim 86: Epiktetos ( Gözlü Kâse)*

*Resim 87: Kase İç Yüzey "İskitli Asker"*

Kaynak: <http://img6.imageshack.us/i/epiktetos.jpg/>

## Euphronios

Hem çömlekçi(egrapsen) hem de boyayan(epoisen) olarak imzası bulunmaktadır. Boyadığı vazolarda çeşitli çömlekçilerle çalışmıştır. Diğer ressamlarla karşılaştırıldığında, kas detaylarını çok iyi işlediği ve detaylandığı görülmektedir. Çağdaşı olan Euthymides ile karşılaştırıldığında daha detaycı olduğu görülmektedir. Özellikle vurgulamak istediği kişilerin detaylarını çok iyi vermiştir. Kalabalık sahneleri sever ve figürlerinin boyutları diğer resamlara göre büyüktür. Sahne içerisinde boş alan çok nadiren görülebilir. Figürlerde sakin bir izlenim vardır. Büyük boyutlu vazolar özellikle; Kalyks Krater, Amphora ve bunların yanında küçük boyutlu form klyliks boyamıştır. İşlediği konular çağdaşlarıyla aynı olup Herakles'in çeşitli mücadelelerini betimlemeye çalışır. Bitki motiflerini kalp şeklinde yapması ise

diğer ressamlardan ayıran en önemli özelliği olarak görölmektedir (Resim 88-89)(Sanat Tarihi Ders Notu, Özhanlı, 2007/2).



**Resim 88: Euphronios (Kalyks Krater) Resim 89: Detay "Sarpedon'un Ölümü"**

Kaynak: <http://www.museum-replicas.com/images/productimages/large>

### **Kleophrades**

İsmi ni çömlekçiden almaktadır. Euthymides'in öğrencisi olduğu sanılmaktadır. Figürleri güçlü ve cüsselidir. Gerekli yerlerde uygun detaylar kullanır. Büyük boy vazoları boyamayı tercih etmiştir. Eserlerinde özellikle komastlı, Dionysiak ve Thiasos sahneleri, paleastra ve savaşa hazırlık gibi durağan sahneler de bulunmaktadır. Savaş sahnelerinde figürlere hareket kazandırmak istemiştir. Savaş sahnelerindeki hırçınlık ve hareketlilik hissedilmemektedir. Kullandığı formlar arasında; A tipi amphora, sivri dipli amphora, volutlü krater, kalyks krater, pelike, stammnos ve hydria sayılabilir. Yüz detaylarında, saçları zeminden kazıma ve rezerve olarak ayırmış, gözlerde, göz pınarını açık bırakmıştır. Ağız kenarında gamze şeklinde detaylar yapmıştır. Ayak bileklerini kanca şeklinde yapmakta ve dış detaylandırmada koyu renk kullanmaktadır. Ek boya kullanımı ise çok az görölmektedir ( Resim 89) (Sanat Tarihi Ders Notu,Özhanlı, 2007/2).



**Resim 90: Kleophrades (Sivri Dipli Amphora ve Panathenia Amphora)**  
Kaynak: <http://www.utexas.edu/courses/introtogreece>

### **Brygos**

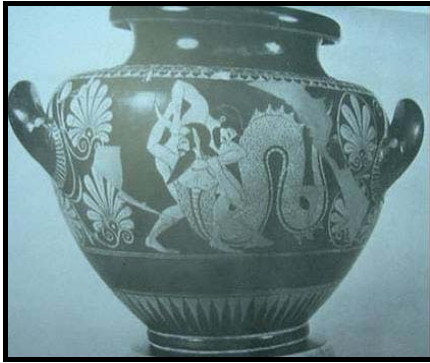
İsmi çömlekçi Brygos' tan gelmektedir. Yüz yetmiş'in üzerinde eseri vardır. Bezeme stiline göre erken ve geç olarak ikiye ayrılır. Erken eserlerinde hem içini hem de dışını boyamıştır. Geç eserlerinin ( kylix ) sadece iç yüzeylerini (tondo) boyayarak, dış yüzlerini ise siyah boyamıştır. Ressamın kullandığı formlar; skyphos, kantharos, tabak, kyathos, rhyton, oinochoe, amphora ve hydria'dır. Kalabalık sahneleri ve figürleri tek tek işlemektedir. Figürleri bir kompozisyon içerisinde yer alır. İşlediği konular genellikle; Komastlı ve Thiasos sahneleridir. Diğer ressamlardan ayrılan en önemli özelliği kompozisyonlarında çok renkliliği sevmesidir. Ek boya olarak; altın yaldızı, patlıcan moru, beyaz, sulandırılmış boyalar kullanmıştır. Ayrıca kalınlaştırılmış boya, oldukça kabartılı bir görünüm vermektedir (Resim 91)(Sanat Tarihi Ders Notları 2007/2).



**Resim 91: Brygos( Skyphos) “Hektorun’un Fidyesi”**  
Kaynak: Sanat Tarihi Ders Notu, Özhanlı, 2007/2

## Oltos

Oltos düşük kalitedeki işçiliği ile kâse ressamlığı yapmıştır. İlk büyük vazoları, Nikosthenes – Pamphaios atölyesinde Etrüsk pazarları için yapılmış özel formlu amphoralardır. Ayrıca kylix’te boyamıştır. Kylikslerin tondolarında daha çok savaş sahneleri, okçu, dans edenler, satyr, ziyafet sahneleri ve Dionysos ile ilgili sahneler yer almaktadır. İlk kâseleri de bilingual gözlü kâselerdir. Oltos Ressamının figürleri kibirli, sevimli ve bu sevimlilik daha çok yüz ifadelerinde görülmektedir. Çoğu zaman lotus çiçeklerinin içine palmet yaprakları yerleştirmektedir. Bazen omuz üzerinde yatık tomurcuk motifinin bulunması da ressamın özellikleri arasındadır. Vazoların kulpları arasında yer alan palmet yaprakları yelpaze şeklinde görünmektedir. Yaptığı formlardan psykter üzerindeki savaşçı ve yunusların betimlemesi ve stamnos üzerindeki Herakles’i Akheloos ile mücadele ederken betimlemesi önemlidir (Resim 92-93) (Sanat Tarihi Ders Notu,Özhanlı,2007/2).



**Resim 92: Oltos (Stamnos)**

Kaynak: Sanat Tarihi Ders Notu,Özhanlı, 2007/2



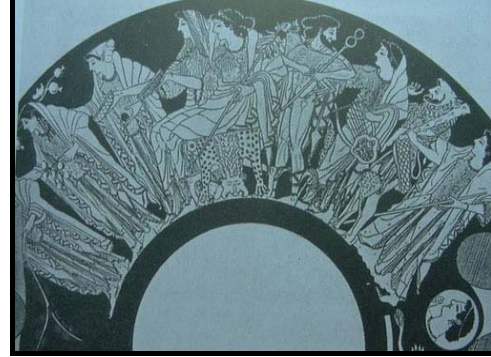
**Resim 93: Oltos (Psykyter)**

Kaynak: <http://www.metmuseum.org>.

## Sosias

Sosias leagros döneminde, çalışmış bir ressamdır. Yaptığı formlar kyliks ve kantharosla sınırlıdır. Boyadığı formlarda detaya önem vermektedir. Detaycılığı elbise kıvrımlarında görülmektedir. Kyliks tondolarında ve vazo yüzeylerinde dar alanlarda figürleri büyük ve detaylı yapmaktadır. Böylece zengin bir görünüm sağlamaya ve figürlerde psikolojik ifadeyi vermeye çalışmıştır. İşlediği konular arasında Herakles’in Olimpos’a kabulü ve Patraklos’un Akhilleus’un yarasının

sardığı mitolojik konular dikkat çekmektedir (Resim 94-95)( Sanat Tarihi Ders Notu,Özhanlı, 2007/2).



*Resim 94: Sosias (Klyliks Tondosu)*

*Resim 95: Sosias ( Klyliks Dış Yüzey)*

Kaynak: Sanat Tarihi Ders Notu,Özhanlı,2007/2 Kaynak: <http://www.kadimdostlar.com>

## 2.4. TERRA SİĞİLLATA

### 2.4.1 Astarın Tanımı ve Çeşitleri

Seramikte astar olarak bilinen madde, kuru kil ve suyun eşit oranlarda karıştırılması ile elde edilen ve yarı sıvı, akıcı, ince taneli, uygulandığı seramik ürünün yüzeyinin rengini değiştiren, ürüne bazı dekoratif değer katan renkli kil tabakası olarak tanımlanan seramik çamurudur. Seramik ürünlerin dış yüzeylerinde görünümü daha düzgün sağlamak amacıyla uygulanan veya gövdenin ana rengini gizlemek amacıyla istenilen renklerde dekor veya sırlama yapmak için zemin oluşturan kil ve suyun belirli oranlarda karıştırılması ile elde edilen ince taneli sulu seramik çamurlarıdır. Genellikle yaş çamurlar üzerine uygulanarak pişme rengi beyaz ve beyaza yakın kileden yapılır ( Sevim, 2003: 235).

Anadolu'da genellikle astar farklı yörelerde değişik isimlerle tanımlanmaktadır. Örneğin Aydın Karacasu'da “madına” olarak isimlendirilen astar, Burdur'un Çanaklı köyünde talk katılarak yapılır ve “ Halas” adını alır. Astarlama işlemi ise Bilecik'in Pazaryeri ilçesi Kınık Köyünde “badanalama” olarak tanımlanmıştır. Bu tanım yurt dışında İngiltere'de “slip” Fransa'da ise “engobe”, barbotin” olarak bilinmektedir (Çobanlı, 1996: 1).

Astarlar, bünyenin rengini gizlemek ve yüzeylerde pürüzsüz görünüm sağlamanın yanında dekoratif amaçlarla yaş çamurlar üzerine uygulanan dekor yöntemlerinde de kullanılır. Yaş çamurlar üzerine uygulanan dekor yöntemlerinde kendi renklerinde uygulanabildiği gibi belirli oranlarda oksit veya boya ilavesi yapılarak renkli olarak ta uygulanırlar. Renkli astar hazırlanırken renklendiricilerin astar çamuru ile çok iyi öğütülmesi gerekir. Bunun nedeni astar çamurunun renk veren boya ve oksitler için iyi bir çözücü ortam olmamasıdır. M.Ö. 1000 sırasında başlayan klasik Yunan kültürü ise hem Anadolu hem de Minos kültüründen etkilenmiştir. Yunan seramiklerinde biri form, biri de yüzeyi süsleme yöntemi olmak üzere iki özeliği bulunmaktadır. Dönem ilerledikçe Yunan sanatı iyice gelişip güzel örnekler vermeye başlamıştır. Sırın kullanılmadığı Yunan seramiklerinde, parlaklığını kaybetmeyen sıra benzer astar kullanılmaktadır. Yüksek oranda demir oksit kullanımı ile ortaya çıkan bu etki, bol oksijenli pişirim ortamında indirgenme yapılarak kırmızı renkli astarın siyaha dönüştürülmesiyle elde edilmiştir. Yunan seramiklerinden sonra Roma imparatorluğu ile seramik, Roma’da gelişme göstermiştir. Romalılar çamuru astar hazırlamayı, kile ilave edecekleri alkali oranını pişirmeyi ve parlak yüzey elde etmeyi Yunanlılardan öğrenmişlerdir. Bu ince taneli ve kırmızı parlak işler “terrasigillata” olarak isimlendirilmiştir. Gelişen bu ürünler İtalya ve çevresinde yayılmaya başlamıştır. Tornada şekillendirilmiş ürünler, kalın bir astar kullanılarak puar ya da fırça ile süslenmeye başlanır (Çobanlı, 1996: 8).

#### **2.4.2. Terra Sigillatanın Tanımı**

“Sözlük anlamı terra( toprak) sigillata (mühür) anlamına gelen terra sigillatalar mühürlü kaplar anlamına gelmektedir. Bünyeye sertlik ve parlaklık veren ince taneli astar çeşididir” (Çizer, 2003: 240).

Günümüzde terra sigillata, deri sertliğindeki ürünün yüzeyini kaplayan ve sır yerine kullanılan ince taneli kil astarları olarak tanımlanmaktadır. Normal olarak kullanılan astarlara nazaran kendine özgü bazı özellikleri vardır. Örneğin, bazı astarlar doğal killerle hazırlanırken terra sigillatanın içinde kilin özel seçilmiş bölgelerinden alınan daha küçük tanecikli killerin bulunduğu kısımlardan hazırlanır. Seçilen bu kısımlardaki kil su ile mikser yardımı ile karıştırılıp süspansiyon haline getirilir. Bu arada içersine pıhtılaşmayı önleyen maddeden birkaç damla ilave edilir.

Dar bir kap içinde 2-48 saat çökelmeye bırakılan kil üç kısma ayrılır. Ayrılan kısımlardaki üst kısım su atılır. Orta kısımdaki ince kil tanecikleri terra sigillata için kullanılırken en alttaki kısım ise değerlendirilmez. Kırmızı ya da siyah renkte astar isteniyorsa kırmızı kil beyaz pişme rengi isteniyorsa ise beyaz kil kullanılarak bu astar hazırlanır. Beyaz astar içine oksitler ilave edilerek farklı renkte astar elde edilebilir.

“Terra sigillata astarlar, zehirli katkı maddesi içermediğinden kullanım ve çalışma koşulları sağlığa uygun ve hijyeniktir. Kırmızı, kahverengi ve sarı renkte olan eski Yunan çömlekleri üzerindeki siyah renkte, bir tür terra sigillatadır. Yunanlıların aynı ürün üzerinde hem siyah hem de kırmızı renk kullanmaları o dönemin bir gizemidir” (Çizer, 2003: 240).

### **2.4.3. Terra Sigillatanın Yapımı**

Roma ve Antik Yunan’da doğup gelişen Terra Sigillata, günümüzde pek çok sanatçının dikkatini çekmiştir.

Bu sanatçılardan Adam Winter Almanya’da yaptığı deneylerde, farklı yörelerden aldığı sır, kırmızı kil ve ince tebeşir tozu karışımından hazırlamış olduğu çözeltiyi deneyerek iyi sonuçlar elde etmiştir. Kullandığı killer demir ve kireç içermektedir. Demir (kırmızı renk verme dışında) parlak kil çöküntüsünün iyi bir şekilde yapışmasını sağlamaktadır. Ayrıca kireç, bünyenin genişmesini artırır ve onu yağlı, ince taneli parlak kilin yüksek ısı genişmesi düzeyine getirir. Demir özellikle düşük ısıda kullanma ortamlarında güçlü bir iletken olarak bu kireçli tortuya yardımcı olma avantajına sahiptir ( Çobanlı, 1996: 70).

ÇOBANLI’nın verdiği bilgiler doğrultusunda; Terra Sigillata astar yapımında kullanılan killerin demir oranı bakımından yüksek olması gerekmektedir. Çünkü kil içersindeki yüksek demir oranı; pişirim sonrasında kırmızı, parlak renk vermesinin yanı sıra astara akışkanlık da sağlar. Kullanılan killerin içersindeki demir oksit ve kalsiyum oksit beraber etkileşime girdiklerinden kalsiyum oksidin artan oranlarda astarın pekişme sıcaklığı düşmektedir.

Terra Sigillata astarların hazırlanmasında kullanılan killerin içeriği kadar su da önemlidir. Kireç oranı düşük saf suların kullanılması bu artarların hazırlanmasında her zaman daha iyi sonuçlar vermektedir. Normal bir astar hazırlanırken eşit orandaki kil ve suyun karıştırılması gerekmektedir. Terra Sigillata astarların hazırlanmasında ise astarın su içerisinde tamamen çökmesini engellemek ve esas astarı oluşturacak kısmın askıda kalabilmesi için, reçete içerisinde, sodyum karbonat, potasyum karbonat gibi akışkanlığı sağlayan maddeler ilave edilir.

Doğru sonuçları elde edebilmek için, killer etüvde kurutulur, gerekli olan astar miktarına yetecek kadar kil ve ergiticiler hassas terazide tartılarak içi belli oranda su dolu kaplara boşaltılarak iyice karıştırılır. Bu karışım 48 saat süreyle dinlenmeye bırakılır. Bu süre sonunda büyük tanecikler dibе çöker, organik ve hafif maddeler ise suyun yüzeyine çıkarlar. Kabın orta kısmında ise astar olarak kullanılacak kil tanecikleri bulunurlar. Bu orta kısımdaki oluşan katman bir kaba alınarak astar olarak kullanılır. Elde edilen bu astar deri sertliğindeki parçaların üzerine uygulanacağı gibi, ilk pişirimi yapılmış parçaların üzerine de uygulanabilir. Uygulama kalınlıkları elde edilmek istenen renk tonlarına göre değişmektedir. Örnek olarak; örtücü siyah rengi elde etmek için astar kalınlığı 1mm.'den az olmamalıdır.

Terra Sigillata astarların pişme dereceleri, reçetelerinde kullanılan hammaddelerin özelliklerine göre 920°C ile 1050°C arasında değişmektedir. Pişme sonrasında astar, eğer oksijenli bir pişirim yapılmışsa kırmızı, parlak, pürüzsüz ve zinterleşmiş bir görünüm kazanır. Eğer indirgen bir fırın atmosferinde pişirim yapılırsa siyah, parlak, pürüzsüz bir yüzey elde edilir (Gönenç, 2002).

## 2.5. ARKAİK DÖNEM YUNAN SERAMİKLERİNDE KULLANILAN FORMLAR

Atina çömlekçilerinin siyah figür yapımı için kullandıkları çömlek biçimlerinin sayısı azdır ve bu biçimlerin gelişimi uzun yıllar sürmüştür. Çömlekler her şeyden önce günlük kullanıma yöneliktir, bu nedenle biçimleri de kullanım amaçlarına göre tasarlanmıştır. Bunların bazıları geleneksel olduklarından yada anlama kolaylığı sağladığından isimleri değiştirilmemiştir. Formlar, depolama, karışım, servis, kült, içki, krem parfüm kapları olarak sınıflandırılmaktadır.



Depolama kapları; Bu kapların içine Zeytinyağı, şarap, kabuklu yemiş, tahıl, su gibi malzemeler konmaktadır. Karınlı Amphora, Boyunlu Amphora, Pelike, Stamnos.

Karışım kapları; Şarap ve zeytinyağı hazırlarken kullanılmaktadır. Destekli Krater, Volütlü Krater, Çan Krater, Lebes, Psykter.

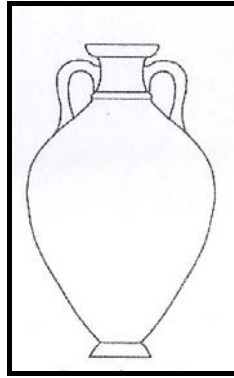
Servis kapları; Hydria, Hydria ( kalpis) Kyathos, Olpe, Oinoche.

Kült kapları; Tapınak alanlarında kullanılır. Kernos, Omphalos, Panathenic Amphora, Lautroporos, Lebes Gamikos.

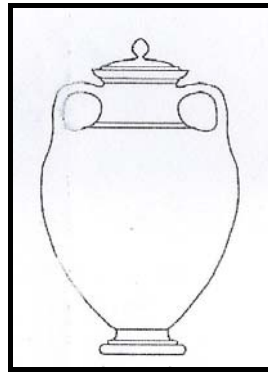
İçki kapları; Kantharos, Skyphos, Rython, Mastos, Kothon, Kyliks, Siena Tip Kase.

Krem ve Parfüm kapları; Lekythos, Alabastron, Askos, Aryballos, Exaleition, Lekanis, Pyxis.

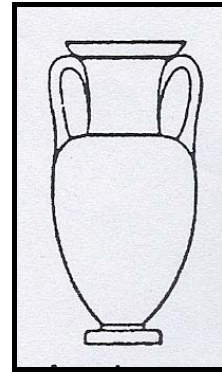
Aşağıda Yunan seramik sanatında (siyah ve kırmızı figür tekniğinde) kullanılan formların isimleri verilmiştir.



Panathenic Amphora



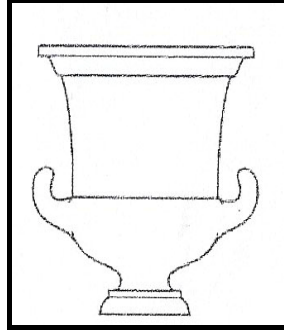
Neck Amphora



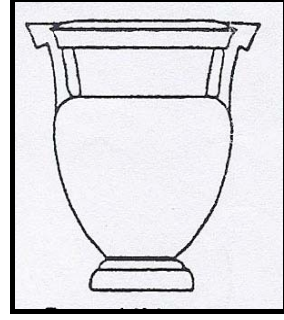
Amphora



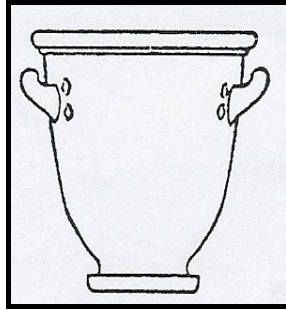
Volutlü Krater



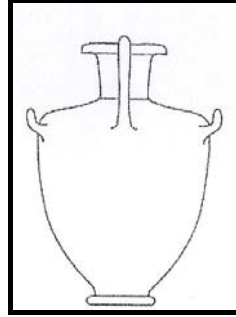
Kalyks Krater



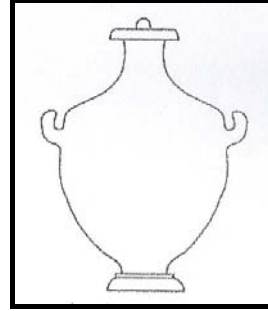
Destekli Krater



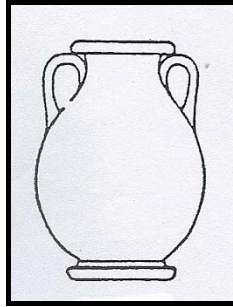
Çan Krater



Hydria



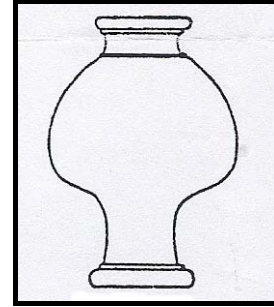
Hydria ( Kalpis)



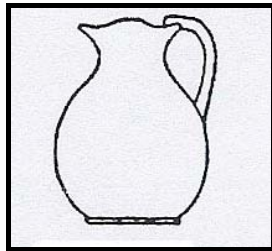
Pelike



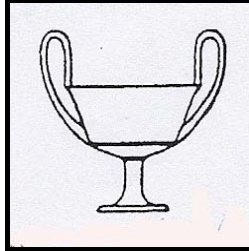
Stamnos



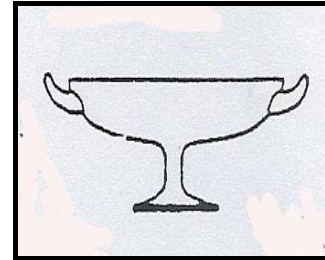
Pskyter



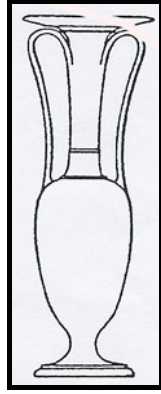
Oinokhoe



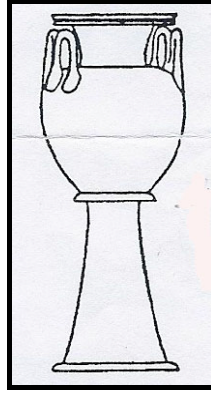
Kantharos



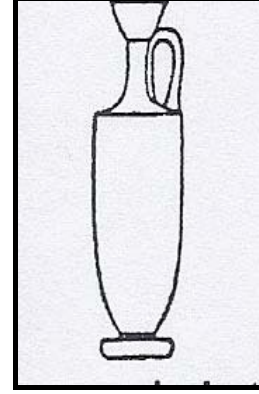
Klyiks



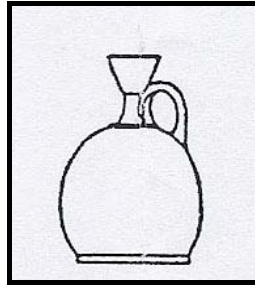
Loutrophoros



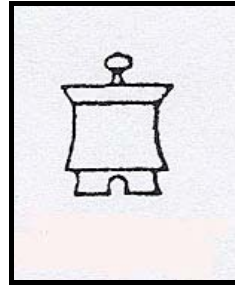
Lebes Gamikos



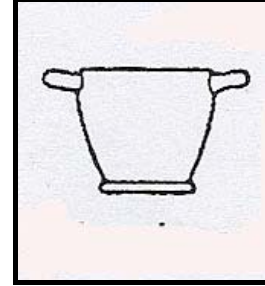
Lekythos



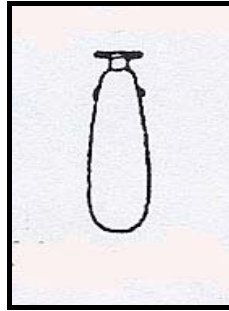
Karınlı Lekythos



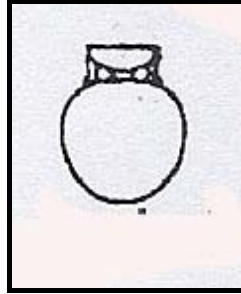
Pyxis



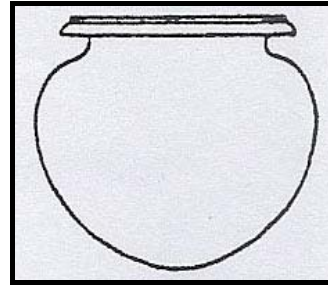
Skyphos



Alabastron



Aryballos



Dinos

*Resim 96: Yunan Seramik Sanatında (siyah ve kırmızı figür tekniğinde) Kullanılan Formlar*

### 1.5.1.Siyah ve Kırmızı Figür Tekniğinde Kullanılan Formlar

#### Amphoralar;



Amphora adı yada Yunanca orijinaliyle amphoreus, vazonun işlevini açıklamaktadır; “iki tarafından da taşınan” iki dikey

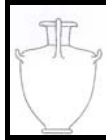
kulpu olan saklama kaplarıdır. Bezemesiz örnekleri dar boyun ve ayaklarıyla boyunlu amphoralardır. Süslemeli Panathenia amphoralarının formlarını ve daha sonra silindirik ayakla birlikte görülebilen siyah figürlü “sivri dipli amphoralar” zeytinyağı, şarap ve katı nesnelere saklamak için kullanılmışlardır. Karınlı ve boyunlu amphoralar genellikle kapaklıdır. Kapakların bir çeşidinde tutamak ve ağız kenarında süslemeler mevcut olup, diğer çeşidinde ise, vazunun genel süslemesine uygun şekilde bezenmiş geniş şeritli kapaklar mevcuttur( Boardman, 2003: 187).

### **Pelikeler;**



Karınlı amphoralar gibi bezenmişlerdir, ama onlardan küçüktür. Çift kulplu, dışı kıvrık dudakları, geniş karınlı bel veren bir profile sahiptir. İlk kez M.Ö. 520’lerde ortaya çıkar ve üzerindeki sahnelerden anlaşıldığı kadarıyla asıl işlevleri, zeytinyağı gibi sıvı ürünler edilmektedir. Boyunlu pelike ise küçük bir varyasyon olarak görülebilmektedir.

### **Hyrialar;**



Su testileri, suyu dökmek için tasarlanmış tek dikey kulp ve kaldırmak içinde iki yatay kulp olarak tanımlanmaktadır. Uzun ince tipin, yani loutrophoros Hydria küre biçiminde gövdesi ve silindirik boynu olan pratik bir tip yüzyılın ortalarında omuza kavuşur, giderek yassılaştıran omuz dışı eğik bir biçim almaktadır. Dikey kulpta ise metal işçiliğinde esinlenerek yapılan çıkıntılar ve yıldız aplikler bulunmaktadır.

### **Kraterler;**



Yaygın gövdeli ve geniş ağızlı olan içki kabı ile içinde su ile şarap karıştırılan kaplardır. Kraterler gövdesi ve kulpları

bakımından çeşitlere ayrılmaktadır. Sütunlu krater, düz, genellikle bezemeli bir ağız kenarına sahiptir. Çember kulpları üzerinde iki destek “Sütunu”na ayrılan kulplu levhaları yer almaktadır. Volütlü kraterin en önemli örneği, Fransua vazosudur. Genellikle siyah gövdeleri, boyun sütunlu kraterinden yüksektir ve kulpla dudakın birleşme yeri bir volüt motifi ile belirginleştirilmiştir. Kalyks ve çan krater görünüşü düz gövdeli hantal bir kaseye benzemektedir. Buna göre ressam tek yönlü bir kavisi bulunan, iyi bir alan üzerinde çalışma fırsatı bulur. Kraterler dinsel amaçlı ve mezarlarda da kullanılmaktadır(Boardman, 2003: 188).

### **Stamnos;**



Alçak boyunlu, yüksek gövdeli, yanlarında yatay kulplara sahip kaplardır. Şarap ve başka malzemeler için kullanılır. Genelde kırmızı figür tekniğinde kullanılmasına rağmen siyah figür tekniğinde de örneklerine rastlanılmıştır.

### **Pskyter;**



Yüksek ayaklı, gövdesi aşağıya doğru daralan başka diğer tarifiyle armut biçimi ve kalın ayağı ile şarap soğutmak için azami yüzey sağlar. Kuyu suyu yada karla dolu bir kraterin içinde durmaktadır. Siyah figürle yapılanların birkaçı çoğunlukla minyatür kapaklıdır ve her iki tarafında delikli tutamaklar veya kulplar bulunmaktadır.

### **Olpe;**

Siyah figüründeki en yaygın sıvı kaplarından biride olpedir. En erken olanları profili dudaktan ayağa basık, genellikle geniş, bazen düz yonca biçimli ağız olan ve ağızından daha yüksek kulpu olan formdur. Gorgo ressamından sonra sıkça görülmekte ve dudak kalın bir “ekhinus”a benzer, bazen de süslenmektedir (Boardman, 2003: 188).

### **Oinokhoe;**



Boyun ve gövdenin esnek bir biçimde birleştiği yüksek ve alçak kulpları eklenmiştir. Belirgin bir S profili veren, yonca ağızlı oinokhoeler, metal formları taklit eden gaga ağızlı testilere benzemektedir.

### **Kantharos;**



Atina siyah figüründe yaygın olmamasına rağmen, en önemlisidir ve daha çok Dionysos'un elinde görülen içki kabıdır. İnce uzun ayağı, geniş konik gövdesi olan ve iki yanda yüksek kulplara sahiptir. En iyileri siyah figürün erken dönemlerinde görülmektedir.

### **Kylix;**



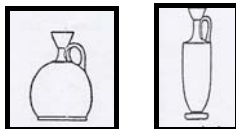
Geniş karınlı, açık ağızlı, çift kulplu içki kabıdır. Ayaklı ve ayaksız olarak iki çeşittir. Başlangıçta alçak koni ayaklı, derin çanaklı ve dudaklıdır. Zaman geçtikçe ayak yükselir, çanak sığlaşır. Dudaktan ayağa kadar uzanan kesintisiz kıvrım üstün bir biçim elde edilmiştir.

### **Skyphos;**



Yatay iki kulpa sahip, çukur bir fincana benzeyen düzgün kenarlı içki kabıdır.

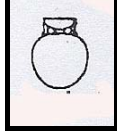
### **Lekythos;**



Erken Atina lekythoslarının, küresel gövdeleri, belirgin ayakları ve biçimlendirilmiş dudakları vardır. Lekythosların düz gövdeleri, fakat dışa eğik şekliyle dönem içerisinde değişikliğe uğramıştır. M.Ö.530'lardan sonra silindirik gövde, şişkin gövde, dar boyunlu, tek kulplu Lekythos formu daha önemlidir.

Genelde yağ ve parfüm koymak için yapılmıştır. Attika'da M.Ö. 530 ortalarında form yeni kullanım alanları bulmuş olup mezarlara koyulmuştur.. Özellikle beyaz zeminli lekhythoslar M.Ö. 400'lerde daha çok yapılmıştır(Boardman, 2003: 190)

### **Aryballos;**



Gerek palaestrada, gerekse evlerde kullanılan krem ve erkeklerin kullandığı parfüm şişeleridir. Küresel gövdeli, ayaksız ve disk şeklinde ağız kısmına sahiptir. Ayrıca miğferli baş biçimi ile yapılan aryballos örneği doğu Yunan etkisini taşımaktadır(Sanat Tarihi Ders Notu, Özhanlı, 2007/1).

### **Alabastron;**



İlk örnekleri madenden yapılmış Alabastroslar Genelde kadınların evde kullandıkları dar boyunlu, uzun gövdeli, kulpsuz ve sivri dipli küçük koku şişeleridir.

### **Loutrophoros;**



Amphora yada Hydria formundan esinlenerek yapılmış, ince uzun gövdeli, uzun boyunlu, yaygın ağızlı kaplardır. Düğünlerde yıkanma için kullanılan törensel amaçlı formlardır. Aynı zaman da evlenmemiş kişilerin mezarlarına da konulmuştur. Erken siyah figürde törensel ve yas tasvirleri için tercih edilmiştir.

### **Lebes ve Dinos;**



Yuvarlak dipli metal bir formu kopyalamaktadırlar. Bazen yüksek bir ayakla görülürler. Kulpsuz şarap kabıdır. Gorgo Ressamı'nın isim vazosu, en erken Atina siyah figürlü örnektir. Önemli bir formdur.

### **Lebes Gamikos;**



Lebes formuna benzer, ama dikkat çekici boynu, dikey ve genellikle çift kulplu, üstünde kaldırmak için delikler bulunan tek parça ayağı vardır. Bu formlarda genellikle düğün sahneleri betimlenmiştir(Sanat Tarihi Ders Notu, Özhanlı, 2007/1)

### **Pyksis;**



Antik Yunan'da kadınların süslenme gereçlerini sakladıkları kutulardır. Kulpsuz, kapağının ortasında bir topuğu bulunmaktadır. M.Ö.5 yüzyıl sonlarına doğru bu formlar tunçtan yapılmış halka biçimli kulplar eklenmiştir.

### **Mastos;**

Kase, bir göğüs gibi şekillendirilmiştir. Dip kısmı konik şekilde daralan göğüs ucuna benzemektedir. Kaselerin dışa eğik dudakları, bir veya iki kulpu bulunur yada kulpsuz olarak yapılmışlardır.

### **Lekane;**

Siyah figürün başlangıcında görülen, kurdele biçimli kulplara sahip kaba bir kaptır. Bazıları kapaklıdır. Düz kenarlı, geniş ağızlı yayvan ayaklı kadeh gibi lekaneye benzer formlarda yapılmıştır.

### **Kothon;**

Karakteristik özelliği, dökülmeyi önleyen içe eğik ve derin dudağıdır. İlk örnekleri kandillerden örnek alınarak yapılmış, parfümlü su ya da yağ için kullanılması mümkündür. Figürlü örnekleri de görülür ve geniş üçayak ayakları bulunmaktadır. Birçoğunda ağız çevresindeki desen harici tamamen siyahtır. Kapaklı örnekleri de bulunur (Sanat Tarihi Ders Notu, Özhanlı, 2007/1).

Kırmızı figür Atina çömlekçilerinin kullandıkları formlar siyah figürde kullanılan formların aynılarıdır. Sadece farklı dönemlerde yapıldıklarından dolayı



formların bazıları daha çok önem kazanırken bazıları çok az sayıda yapılmışlardır. Ayrıca formlar üzerinde ufak değişiklikler de görülebilir.

Karınlı amphoralardan sadece birkaçı köşeli kulplu ve silmeli ayağa sahip eski tipte üretilmiştir. Boyunlu amphoralar standart altıncı yüzyıl kalıpları olarak daha az sıklıkta kullanılmakta, çift yuvarlak silmeli kulpları olan içbükey ağızlı küçük “çifte”ler arkaik dönem boyunca üretilmiştir. Panathenia amphoralar düz şarap testilerine benzeyen sivri dipli çeşitleri ile üretilmişlerdir.

Hydrialar da altıncı yüzyılın destekli tipi kırmızı figürün son dönemlerine kadar üretilmeye devam edilmiş, üzerindeki figürlü sahneler omuzdan vazunun gövdesine doğru yayılmaya eğilim göstermiştir.

Kraterler ve soğutucu formlar kırmızı figür dönemiyle yeniden hayat bulur. Kulplar gövdeyi desteklemektedir. Böylece bir sütunlu krater ortaya çıkmış olur. Volütlü ve Kalyks kraterler en zarif örnekleri olan formlar; özellikle ilk zamanlarda siyah bir gövde ve kulp yüzeylerinde figürlü sahneler işlenmiş olarak görülmektedir. Erken kırmızı figürde çan kraterde önemlidir. Bazı örneklerinde ayağı yoktur, birkaçında ilmek halkası biçimli kulpları yerine, kulaklar belirir. Kaselerde bazı değişiklikleri ile kırmızı figürün vazgeçilmez formları arasına girmiştir.

Yağ şişelerinden lekythoslar geç siyah figüre ait gittikçe incelen ya da şişkin profili ile daha sonra hepsi silindirik bir forma sahip olmuştur. Bodur Lekythos ise yaklaşık M.Ö. 510’da ortaya çıkar ve yüzyılın sonunda gerçek anlamda ön plana çıkmıştır. Yuvarlak aryballoslar ve beyaz zeminli alabastronlar da kullanılmaya devam edilmiştir.

Törensel formlardan lebes gamikos, kırmızı figürde tekrar önem kazanırken, loutrophoros genelde cenaze ve savaş sahneleri bazen de evlilik betimlemeleri ile süslenir. Kapaklı pyksisler içbükey profili ve sürgülü kapaklı pudra kutuları yaygındır. Ayaklı tabaklar ve çanaklar yeniden tasarlanmıştır. Genellikle insan ya da hayvan başı formunda, dudakları kırmızı figürle yapılmış figürlü vazolar da bu dönemde en iyi şekilde yapılmıştır.

### **3. ARKAİK DÖNEM YUNAN SERAMİK SANATINDA KULLANILAN DEKORLAR VE TEKNİKLER**

#### **3.1. ARKAİK DÖNEM SERAMİKLERİNDE KULLANILAN DEKORLAR**

Süslemeler başlıca iki ögeden oluşmaktadır: süsleyici bezemeler ve figürlü konular. Daha önceki dönemlerde Geometrik ve Oryantalizan dönemde vazoların tüm yüzeyine dağılmış olan bezemeler, arkaik dönem belirli bir düzene sokulmuş olup, sınırlı alanlara yerleştirilmişlerdir. Bu sınırlı alanlar özellikle çömleğin, gövde, omuz, boyun, ağız ve kulp parçalarının aralarıdır. Kimi örneklerde bezemeler bir vazonun tek süsüdür ve figürlü betimlemeler de ya vazo yüzeyine dağılan yada bir çerçeve içersine alınarak yapılmaya çalışılmıştır.

##### **3.1.1. Siyah ve Kırmızı Figür Tekniğinde Bitkisel Süslemeler**

Siyah figür tekniğinde bitkisel bezemeler vazo yüzeyini süslemede önemli bir yer tutar. Bitkisel bezemeler ikincil frizleri doldurur yada bazı boyunları süslemek için kullanılır. En yaygın desen Korinthos'lu ustaların geliştirdiği lotus ve palmetlerden meydana gelen dizelerdir. Lotus ve palmetler sırayla dizilerek, karşılıklı birbirlerine bakarlar. Lotus ve palmet dizeleri frizlerle örülmüştür, fakat M.Ö.560 civarında bu frizler yerlerini yuvarlak zincirlere bırakmışlar ve M.Ö.540'lara gelindiğinde ise süsleme ögesi olmuşlardır. Bitkisel bezemeler sırayla değişmek yerine karşılıklı bakmaya başlar, palmetler zamanla köşeli hale gelir ve yaprakları ayrılır. Lotuslar giderek incelmektedir( Boardman, 2002).

Lotus ve palmet desenleri usulüne uygun yapılsalar da, gerçekçi görünmemektedirler. Bunların yanında armut biçimli tomurcuk frizleri mantıklı çizilmiş ve sırayla değişen tomurcukların dış yaprakları kıvrık çizilerek çiçeklere benzetilmektedir. Bir diğer bitkisel bezeme olan dip ışınları, geometrik bir desenden çok yaprak gibi şekillendirilmişlerdir.

Bitkisel bezemelerden bazı Siena kâselerinin dudakları üzerinde taç gibi duran defne, mersin yaprakları ve vazo panellerini sınırlandıran sarmaşıklar mantıklı bir şekilde işlenirler. Sarmaşık yaprakları kabarcıklardan ibrettir. Sarmaşık ve asma yaprakları figürlü sahnelerde çok zor ayırt edilmektedir. Bitkisel bezemelerin

yanında vazo süslemelerinde ışık çizgileri, volütler, dil motifleri, yatay şeritler ve çiftli birleşmeler kullanılan diğer öğelerdir (Richter, 1984 ).

Siyah figür bitkisel bezemeleri ya da diğer çerçeve desenleri olarak bilinen bitkisel süslemeler kırmızı figür tekniğinde de kullanılır. Ancak Panathenia vazoları, Lekythoslar veya sütunlu kraterler gibi eski teknikle yapılan formlar dışında yaygınlığını yitirirler. Kırmızı figürlü palmet frizleri, çember içine alınmış serbest yada tomar süsleri içinde ve meyilli olarak yerleştirilmiş çiçekler, kaliteli vazolarda ağız ve çerçeve süsü olarak kullanılmaktadır. Kase kulpları etrafında tek veya toplu halde süsleme görülür. Kırmızı figürde ağız süslemelerinde defne çelengi düzenli bir şekilde uygulanır. Kırmızı figürde M.Ö. 520'den itibaren palmet tomarlarına eklenen bodur, yaylı çanak yaprağı olan, çeşitli palmet yaprakları ile doldurulmuş orta yapraklı yeni lotus tipi ortaya çıkmaktadır. İlerleyen zamanlarda ise eski tip olan dik, katı usluptaki palmet frizleri ile birleştirilmiş lotuslara dönüş görülmektedir. Kırmızı figürlü vazoların bazılarında dekorasyonda önemli bir rol oynamışlardır.

Bodur lotus, siyah figür ustalarının da çalıştıkları Doğu Yunan topraklarından alınmıştır. Desenli karelere sahip meandrlar ise ilk olarak kase tondolarını çerçeveler iken, ilerleyen dönemler de taban hattı için kullanılmışlardır. Bazı meandr desenlerinin içi boş olarak görülür. Bunların yanında diğer önemli kırmızı figür deseni taban hattı yada ağız için kullanılan kısa dil motifleridir. Büyük vazoların tabanlarındaki ışınlar ise seyrek olarak verilmiştir (Boardman, 2002).

### **3.1.2. Siyah ve Kırmızı Figür Tekniğinde Günlük Hayattan Sahneler**

Siyah ve kırmızı figürlü vazolarda mitolojinin yanında günlük hayata dair kesitlerde görülür. Günlük hayata dair kesitler, cenaze sahneleri gibi kültle ilişkili kompozisyonlar ya da resmedildikleri zaman epik bir konumu olup olmadığı tartışılan savaş sahneleridir. Günlük hayatın ve iş hayatının vazgeçilmez öğeleri olan kölelerde çok nadir betimlenirler. Sahnelerin ruhu ne olursa olsun, hareket çağdaş bir şekilde kalır ve vazo süslemeleri tamamen dünyevi davranışlara göre yapılmıştır.

“Kadınların ev hayatına dair sahneleri de çoğunluktadır. Amasis kadınlarının tezgah başındaki resimleri, geç siyah figürlü vazolarda, kadınları rahat hareket

ederken gösteren sahnelerin sayısı çoğalırken, yün sepetleri yanında kadınlar yün eğirirken, meyve bahçesinde otururken ya da meyve toplarken görülmektedir. Siyah ve Kırmızı figür hydria formları üzerinde de çeşmeden su alan ve yanı başında sohbet eden kadınların betimleri görülmektedir. Savaş, atletizm ve ticaretle ilgili sahnelerin yanında, diğer zamanlarda genellikle erkekler atlarla birlikte dirler. Onları sürerler, yanlarında yürür, koşarlar veya savaş arabalarıyla alayda yer almayı, onlarla yarışmayı tercih ettikleri sahneler ile betimlenirler” ( Boardman, 2003: 207-208).

Vazo süslemelerinde savaş sahneleri de önemlidir. Silahlar, zırhlar ve miğferler dikkat çekicidir. Miğferler resmedilirken birkaç çeşit olarak ele alınır. Athena'nın ve Amazonların giydiği sorguçlu miğferler, yüksek yada alçak sorguçlu Korinthos miğferi olarak iki grup şeklinde ele alınmıştır. Savaş sahneleri basmakalıp niteliğindedir. Bazı yazıtların yol gösterdiği sahnelerde, çarpışmalarda galip gelen tarafın hareketleri soldan sağa doğru, ölen kişilerin başları arkasına dönük betimlenir. Savaş sahneleri arasında en popüler silah kuşanma olarak bilinir. Korinthos vazoları üzerinde komastlı dansçılarda önemlidir. Dansçılar dar ve kısa khitonlar giymektedir. Elllerinde boynuzlu kadehler ve kaseler bulunur. Ayrıca bu şekildeyken kalçalarını vurarak ya da tekme atarak dans etmeleri betimlenmiştir.

Kırmızı figür vazo süslemelerinde ise savaş sahneleri, silah kuşanma, kehanet için kullanılan iç organların eşlik ettiği, evden ayrılış betimlemeleri görülür. Savaş sahnelerinde çömelmiş vaziyette pusuya yatan savaşçılar iyi betimlenirler. Bu sahnelerde mitolojik sahnelerin dışında at arabaları çok azdır. Süvariler, silahtarların eşlik ettiği atlı hoplitlerden ayrı tutulurlar. Flüt eşliğinde yapılan savaş danslarına sık rastlanılır. Bu sahnelerde zırhlar kırmızı figürde ayrıntılı olarak gösterilir. Yüksek savunmasız miğferler az görülürken, yarım sorguçlu çapraz olanlar süslemede daha çok kullanılmışlardır (Boardman, 2003).

Siyah ve Kırmızı figür günlük hayat sahnelerinde, endüstriyel faaliyetinde yeri önemlidir. Çömlekçi ve ressamlar için yakından gözlemlenen endüstriyel faaliyetlerde dokuma tezgâhları, uçayak yapan metal işçileri, marangozlar, çömlekçiler daha fazla tasvir edilmektedir. Tasvirde küçük bir çocuğun döndürdüğü çark üzerinde yapılan formlar yada torna başında çömlek yapan çömleği boyayan

betimlemeler atölye ortamını en iyi şekilde göstermektedir. Tarım alanında yapılan toprağın sürülmesi, ekilmesi ve zeytin hasadı gibi konularda siyah ve kırmızı figürlü vazoların yüzeyini süslemişlerdir. Kırsal sahnelerde, taşralıların keçi ya da koça binmeleri, pan tarafından kovalanmaları, balık tutanlar bağ bozumu sahneleri de kırmızı figürlü vazolarda süsleme olarak daha fazla görülmüştür (Boardman, 2003).

Eğlenceler ve oyunları gösteren tasvirlerde, çember atlayan delikanlılar, kuş kafesleri, yapraktan yelkenleri olan oyuncak at arabaları ve tahterevalli üzerindeki kızlar görülmektedir. Flüt, lir dersleri okuma tasvirlerinin bulunduğu okul sahneleri de bulunur. Eğlencelerde platform üzerinde duran solo müzisyenlerin yer aldığı konserler betimlenir. Eğlenceler çeşitli olup, genellikle oynayan, şarkı söyleyen, kaseleriyle denge numaraları yapan ya da şarap tulumlarına binen davetliler olarak görülür. Ayrıca müzik dışında profesyonel eğlence, akrobatlar ve geç dönemde çıplak kızlar tarafından yapılan savaş dansları vardır (Boardman, 2002)

Vazolarda resmedilen spor dalları, 6. yüzyıl yani siyah figürde kullanılanlar ile aynıdır. Ancak disk atma gibi sahnelerin farklı duruşları denenmiştir. Kırmızı figürde popüler spor dalı ise silahlı erkeklerin koşu yaptıkları sahnelerdir. Atletler arkaik kırmızı figürde günlük hayat sahnelerini oluşturan en geniş tasvirlerdir.

### **3.1.3. Siyah ve Kırmızı Figür Tekniğinde Mitolojik Sahneler**

Arkaik dönem siyah ve kırmızı figüründe, en geniş mitolojik konular ele alınır. Mitolojik konular daha önceleri bronz kabartmalarda ve Korinthos vazoları üzerinde işlenmiştir. Bu dönem de, sahnelerde başı çeken figürler, Troia destanları gibi manzum eserlerin konularına göre ilk olarak gruplandırma yapılmıştır. Sanatçıların yararlandıkları kaynaklarla aynı düşünceye sahip olmamakla birlikte, özel olarak belli sahnelerle ilgilendikleri görülmektedir.

Mitolojik sahnelerde önemli kişiler yer almaktadır. Konu olarak tanrılar, bazı kişiler ve onların yaşadıkları olaylar resmedilmeye çalışılır. Sahnelerde çok sık görülen başta tanrılardır. Tanrıları sadece mitolojinin baş aktörleri olarak değil, kahraman bir müdahale yapmadan destek çıkarlarken de görülür. Tanrılar Herakles ve Theseus gibi kahramanlardan daha önemli bir rol oynamaktadır. Tanrılar ilk önce

ayrı ayrı, ardında bir aile olarak yada savaşta konu olarak ele alınmaktadır. Baş tanrılardan “Zeus” siyah figürde giyimlidir ancak diğer zamanlarda bazen çıplak olarak resmedilir. Başlıca atribüsü ve silahı, sivri çıkıntılar, kanatlar ve bitkisel bezemeler ile şekillendirilen yıldırımdır. Kral gibi asa tutmaktadır. Tanrı Zeus’un önemli sahnelerinden bir tanesi Athena’nın doğum sahnesi olup, burada oturur vaziyette durur. Athena ise Zeus’un başından tam teçhizatlı doğmaktadır. Doğum sırasında yüzündeki şaşkınlık ve acı ifadesi en iyi şekilde betimlenmiştir.

Apollon sakalsız, giyinik ve elinde bir yay, defne çelengi ya da kithara tutmaktadır. Kutsal alanı bir üçayak ile belirtilir. Ailevi konularda ise kardeşi Artemis ile birlikte hareket ederken betimlenir. Hermes tanrılarının habercisi ve elçisi olarak görev yaptığı zaman genellikle yolculuk amacıyla kısa khiton bazen de üzerine bir hayvan postu giymektedir. Giydiği çizme ve şapkası kanatlı olarak resmedilir. Genelde Hermes tanrısal ve kahramansal sahnelere eşlik etmektedir. Bu yüzden sık sık betimlenir. En önemli sahnesi Apollon’un sığırlarını çalmasıdır.

Şarap tanrısı Dionysos sakallı ve giyinik olup, çoğunlukla asma yada sarmaşık dallarıyla çevrelenip ve elinde bir kase bazen asma ve sarmaşık filizi tutmaktadır. Dionysos’un Olympos tanrılarının arasına yeni katıldığı düşünülerek bu sahnelerin betimlemeleri oldukça önemlidir. En önemli Dionysos alayı, sarhoş Hephaistos’u Olympos’a götürüldüğü sahnedir (Boardman, 2003).

Tanrılar arasında en popüler olanı kuşkusuz Athena’dır. İlk önceleri silahsız olarak betimlenir. Miğferi Attika tipinde ve çoğunlukla yüksek sorgucu destekleyen bir başlıktan ibarettir. Panathenia vazolarında dize yada baldırına inen ve bazen açık elbise ve Zeus tarafından verilen keçi derisinden zırh bir önlük gibi betimlenir. Kutsal hayvanı baykuş, seyrek görülür. Birkaç süslemede tanrıça kanatlı resmedilmiştir.

Hayvanların efendisi olarak bilinene Artemis ise genellikle kanatlı, elinde çoğunlukla bir yada iki vahşi hayvan, özellikle aslan tutar şekilde betimlenir. Mitolojide yayı ya da geyiği ile tanımlanır ve genellikle kardeşi Apollon ile gösterilmiştir (Boardman, 2003).

Herakles, siyah ve kırmızı figürlü Atina vazolarındaki en popüler mitolojik kişilik olarak önemlidir, sebebi ise kahramanın koruyucusu Athena'nın şehrin tanrıçası olmasıdır. Her iki tanrı birlikte gösterilirler. Vazolarda Herakles sakallı, üzerinde aslan postunun ayaklarını göğsünde düğümlemiş, başını da miğfer gibi kafasına geçirmiş bir şekilde betimlenmiştir. Genelde silahı bir ağaçtan yapılmış asa şeklini andırır. Bunu bazen yay ve kılıç kullanılır gibi gösterilmiştir. Athena ona yardım ederken yada onu cesaretlendirirken resmedilmektedir. Herakles'in mitolojide ki on iki işi olarak belirtilen sahneleri fazlasıyla ele alınmıştır. Bu sahnelerin resmedilmelerinin farklı gerekçeleri bulunur. Herakles'in Nemea aslanı ile mücadelesinde aslan sıradan silahların derisine işlemediği hayvandır. Bu hayvanı öldürerek aslanın postunu kendisine bir zırh olarak kullanmak istemektedir. Aslanı boğazından tutarak boğar. En sevilen işidir. Erymanthos yaban domuzu; burada domuzu yakalayıp kralın üzerine atmak istemesi betimlenir. Kyreneia geyiği; Artemis'in hayvanıdır ve altın bir boynuzu bulunur. Herakles hayvanın boynuzunu kırarken betimlenir. Lernia (Hydria ejderi, Stymphalos kuşları, Diodemes'in atları ve yaygın olarak görülen Girit boğası ile mücadelesi hayvanlar ile yaptığı sahnelerdir. Herakles'in Geryon ile karşılaşması ve sığırlarını çalması, Kerberos cehennem köpeğini ile mücadelesi, Hesperidlerin altın elmalarını alması, Ares'in hediyesi Hyppolite'nin kemeri ve Herakles'in Amazonlar ile mücadelesi siyah figür vazolarında betimlenmişlerdir (Sanat Tarihi Ders Notu,Özhanlı, 2007/2).

Ayrıca kırmızı figür vazolarındaki mitolojik sahneler, bu tekniğin günlük hayat sahnelerine kazandırmış olduğu ortam ve imkânlardan etkilenir. Betimlenen olaylarda öyküyü daha detaylı anlatmak amacıyla çeşitlenirler. Kırmızı figür mitolojik konularda ilk olarak korkutucu sahneler terk edilmekte, gorgon diye adlandırılan canavar görünümlü betimlemeler daha çok insanı özelliklere kavuşur. Kahraman ve canavar mücadeleleri seyrekleşir. Sfenkslerin dekoratif ve sembolik değerleri devam etmektedir. İnsana yakın olan kentharoslar, daha çok görünen satyrler ile varlıklarını sürdürürler. Tanrılar ve kahramanlar daha genç, sakalsız betimlenmekte örneğin; Zeus, Poseidon, Hephaistos gibi yaşça büyük olanlar gençlere göre daha farklı vurgulanmaktadırlar. Akhilleus ve Patroklos'un sahnesi kırmızı figürde kullanılan betimlemelerdendir (Richter, 1984).

Siyah figür tekniğinde ele alınan tanrılar ve betimlemeleri kırmızı figür tekniğinde de aynı şekilde devam eder. Özellikle tarihlemeye M.Ö. 500'den önce Olympos'lu bağımsız veya onlara yabancı sahnelerde sıkça görülür. Tanrıların bir phialeden sıvı döktükleri libasyon sahneleri ya da başkaları tarafından hizmet gördükleri karşılama ve ayrılış törenleri yaygındır.

Atina siyah figüründe mitolojiye egemen olan Herakles'in rolü azalmaya başlar. Bunun sebepleri; korkunç olandan uzaklaşma, Thesus'un daha çok tercih edilmesi ve yeni eğilimlere geçmeleri gibidir. Herakles'in rolünün azalmasına karşın yinede betimlemeleri kırmızı figürde devam eder. Herakles'in önemli sahnelerinden karısı Deianeira'yı kazanmak için nehir tanrısı Akheloss ile savaşması, Apollon ile uçayak için girdiği tartışma son dönemde çok popüler olmuştur (Boardman, 2002).

Kırmızı figürde en önemli mitolojik sahnelerden Theseus ve Helen'in kaçırılması, Amazonların silah kuşanmaları, Akhilleus ve Hektorun Mücadelesi, Aias'ın intihar sahnesi, Akhilleus'un Memnon, Satyrler ve Menadların dans etme sahneleri vazolarda öne çıkan sahnelerdir.

### 3.2. ARKAİK DÖNEM YUNAN SERAMİKLERİNDE ŞEKİLLENDİRME, SÜSLEME VE PİŞİRİM

Arkaik dönem seramikleri, siyah ve kırmızı figür tekniği ile Yunan sanatında en parlak dönemini yaşamıştır. Bunun sonucunda formların yapıları, bezemeleri ayrı bir önem taşır. Arkaik dönem seramikleri form açısından önceki dönemlere oranla daha gelişmiştir. Süslemelerde de siyah ve kırmızı figür tekniklerinin yanında, renkli teknikler olarak ele alınan bir iki önemli süsleme ele alınır. Yapım aşamalarından, fırınlama konusunda da arkaik dönem seramiklerinde pişirim farklılıkları ortaya çıkmıştır. Arkaik dönem seramiklerinin yapım aşamaları ele alındığında, şekillendirme, süsleme, fırınlama şeklinde incelenir.

#### 3.2.1. Şekillendirme

Çömleklerin yapımında kullanılan kilin bazı özellikleri bulunur; bunlar kolay şekillendirilebilir olması ve yapısında demir oksit yüksek bulunmasından dolayı pişirim sonrasında kırmızı renk almasıdır. Atölyelerde beyaz ve kırmızı kil birlikte



kullanılmamaktadır. Çömlekler çamur tornasında şekillendirilip, birtakım el aletleri ile düzeltilirler. Küçük vazolar tek parça olarak tornada çekilir, büyük boy vazolar ise birkaç parçada çekilerek daha sonradan eklenmektedir. Böyle durumlarda ustalar, kabın yapısının gerektiği yerlere, yani boyun ve gövde arasına, yada gövde ile ayak arasına ekleme yerlerini yapmışlardır. Tornada şekillendirilen formların düzeltmeleri için (günümüzde olduğu) gibi ıslak sünger yada zımparaya benzer sert bir malzeme kullanılmıştır. Yapılacak formda kulp varsa ayrı bir yerde elle şekillendirilerek daha sonra birleştirilmiştir. Tornada çekilen çömleklerin yanında azda olsa kalıpla şekillendirmeler yapılmıştır. Ayrıca yiyecek saklamak yada pişirmek için ev ve mutfakta kullanılan tencere ve ibrik gibi kaplar elde şekillendirilmiştir. Yapılan formların üzerlerinde süsleme olarak atölye çalışmalarını resmettiklerinden kısmen çalışma ortamlarını anlayabilmek günümüzde mümkün olmaktadır (Resim 96) (Richter,1984).



*Resim 97: "Toprak Çıkarma İşlemi"      Resim 98: "Formun Tornada Yapımı"*  
Kaynak: Sanat Tarihi Ders Notu, Özhanlı, 2007/2

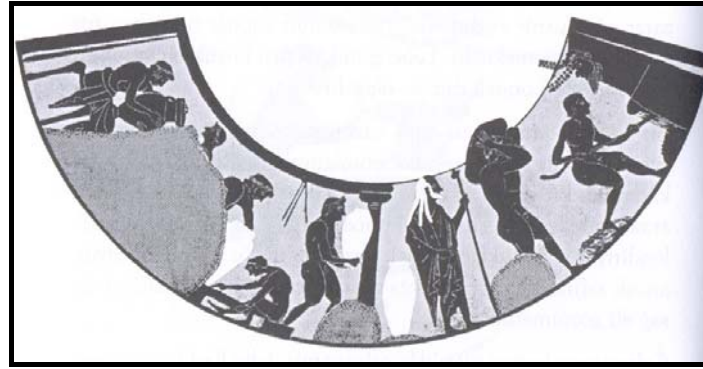
### 2.2.2. Süsleme

Siyah figürlü ve kırmızı figür süslemeleri, teknik olarak ele alındığında siyah figür tekniğinde dekorlar fırça ile boyama yapılırken ayrıntıları belli etmek için kazıma (Sigrafitto) deri sertliğine gelmiş seramik yüzeylere uygulanmıştır. kırmızı figür tekniğinde ise dekorlar hariç diğer yüzeyler fırça ile boyanırken, dekorlardaki detaylar fırça ile belli edilmektedir. Form yüzeyi istenilen renkte astar kullanarak astarlanmaktadır.

Siyah ve kırmızı figürlü süslemelerin yanında 6.yüzyıldan başlayan ve ustalar tarafından benimsenen farklı bir teknikte kullanılmıştır. Bu teknikte vazanın bazı bölümlerine, pişirildikten sonra beyazlaşan astar sürülmüştür. Bunun üstüne figürler, ayrıntıları kazınarak resmedilir, ya da figürler sadece kontürlenerek resmedilmektedir. Giysi kıvrımları gibi diğer ayrıntılar için, kırmızı, sarı, mavi, mor, yeşil, bordo ve pembe renklerde astarlar kullanılmıştır. Astarlarda kullanılan boyalar pişirimden sonra bazen sıcaklığın ve redüksiyonun etkisi ile kaybolmaktadır.

Yunanlılar, six tekniği diye adlandırdıkları bu teknikte ise; doğrudan siyah zinter astar üstüne kırmızı ve beyaz boyalar kullanılarak figürler yapmışlardır. Ayrıntıları da kazıma ile belli etmişlerdir. (Richter, 1984).

Vazolardaki bir diğer özellikte, bilingual tekniği; yani siyah ve kırmızı figür tekniğinin vazo yüzeyine aynı anda uygulanışıdır. Uygulama biçimi ise vazoların bir yüzeyine siyah diğer yüzeyine ise kırmızı figür tekniği ile yapılmıştır. Form yüzeylerinde her zaman çalışma ortamlarının gösterildiği süslemeler de yapılmıştır (Resim 98).



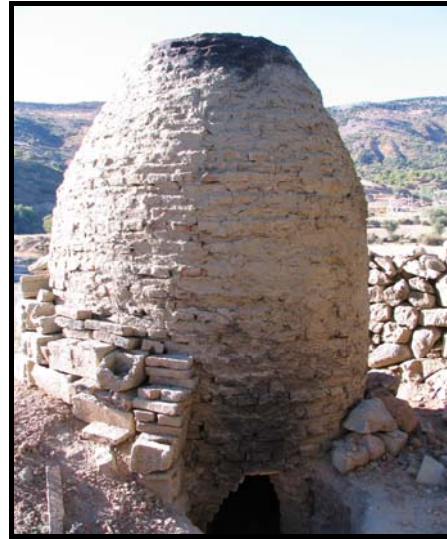
*Resim 99: Atölye Çalışması Süsleme ve Pişirim Süreci*  
Kaynak: Sanat Tarihi Ders Notu, Özhanlı, 2007/2

### 2.2.3. Pişirim

Pişirim aşamasında, fırınlar bugünkü ilkel çömlekçi atölyelerinin hala kullandıkları kubbeli fırınlara benzemektedir. Fırınlar ateşin yakıldığı, çömleklerin yerleştirildiği bölge ve baca olmak üzere üç bölüme ayrılmıştır. Pişirme

işleminde daha fazla ürün pişirebilmek için üst üste yığarak yerleştirme işlemi yapılmaktadır. Bu olay günümüz pişiriminde de hala kullanılmaktadır.

Deri sertliğinde dekorlaması yapılmış formlar tamamıyla kuruyunca pişirme işlemi yapılır. Pişirimden çıkan seramiklerde, kullanılan boyaların ve astarların niteliklerine ve tepkimelerine göre değişiklikler görülmektedir. Pişirme birbirini izleyen üç aşamada gerçekleşmektedir. Fırın ortamındaki oluşum süreci, ilk olarak fırına hava verilmesi (oksidasyon), ikinci olarak fırına hava akışının kesilmesi (redüksiyon) son olarak, yeniden fırına hava verilmesi ile gerçekleşir. Birinci bölümde formların ana rengi ve kullanılan astar kırmızı olurken, ikincisinde iki renkte siyahlaşır, son bölümde ise formun kendisi oksijeni tekrar kabul edebileceğinden kırmızı rengi alır, yüzeydeki astar ise siyah olarak kalır. Pişirim sıcaklığı 950° C civarındadır. Fırınlarda ısıyı sağlamak amacıyla çoğunlukla odun kullanılmıştır (Resim 99) (Richter, 1984).



**Resim 100: Fırın Kesiti**

**Resim 101: Pişirimde Kullanılan Fırın Örneği**

Kaynak: Sanat Tarihi Ders Notları, Özhanlı, 2007/2

## DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

### ARKAİK DÖNEM YUNAN SERAMİKLERİNİN GÜNÜNÜMÜZ YORUMLAMALARI

#### 1. ASTAR HAZIRLAMA VE UYGULAMA

Arkaik dönem Yunan seramiklerindeki siyah renk, yapılan seramik uygulamalarda, siyah astar kullanılarak edilmeye çalışılmıştır. Astar hazırlama aşamasında siyah rengi elde edebilmek için farklı denemeler yapılmıştır. Denemelerde siyah seramik boyası, bunun yanı sıra pil atıklarından alınan kömür tozları, mangan ve kobalt oksit kullanılmıştır. Fakat pil atıkları kullanılarak yapılan denemeler ile olumlu sonuçlar elde edilememiştir. Diğer denemelerdeki en iyi sonuç kırmızı çömlekçi kili içerisine sadece kobalt ve mangan oksit ilavesi ile mümkün olmuştur. Kullanılan astarın reçetesi tablo 1 'de verilmiştir (Resim 102). Resim 102-159 arası fotoğraflar Halil İbrahim ÇAKIR tarafından çekilmiştir.

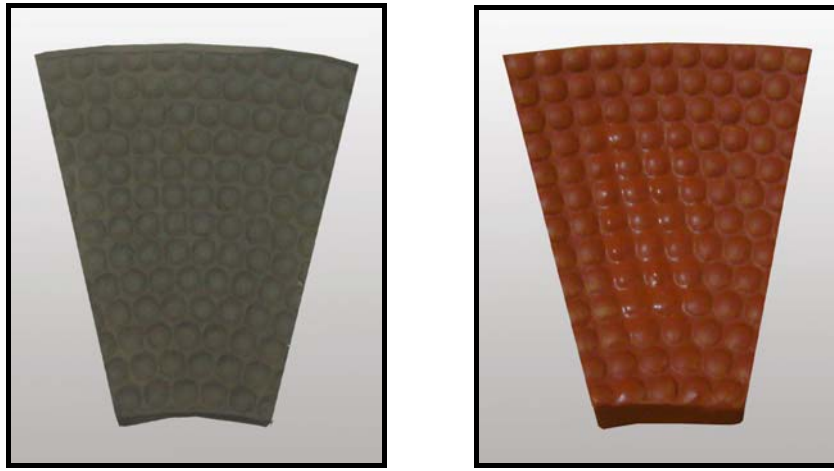
*Tablo 1: Siyah astar hazırlanmasında kullanılan hammadde ve oranları*

<i>Hammadde</i>	<i>Reçete ( % )</i>
Kırmızı Kil	% 80
Mangan Oksit	% 10
Kobalt Oksit	% 10

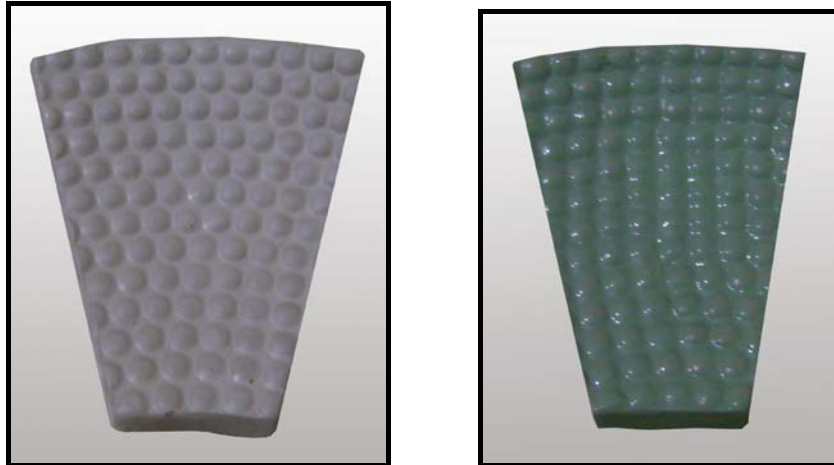


*Resim 102: Siyah Astar Bisküvi ve Sırlı Pişirim*

Seramik uygulamaların üzerine yapılacak olan ebru ve akıtma dekorları için, kullanılacak beyaz astar kullanımında sadece beyaz pişme rengine sahip kil kullanılmış, yeşil ve kırmızı renkteki astar için renk veren seramik boyalarından yararlanılmıştır. Yeşil rengin elde edilmesinde, beyaz kil içerisine istenilen tondaki renge göre yeşil boya ilave edilmiştir. Kırmızı rengin elde edilmesinde ise kırmızı kil içerisine çok az miktarda kırmızı boya kullanılmıştır. Astar denemelerinden elde edilen sonuçlarda ham ve pişme sonrası renkleri birbirine yakın olarak görülmüştür. Sırlı pişirimleri sonucu renkler daha parlak görülmektedir (Resim 103, 104).



*Resim 103: Astarlanan Deney Plakaları*



*Resim 104: Astarlanan Deney Plakaları*

Seramik uygulamalar yüzeyine siyah ve kırmızı figür süslemelerini yapmadan önce bazı formları daldırma yöntemini kullanarak tamamıyla siyah astarlama yapılmıştır.

Astarlama yapılırken formların düzgün bir şekilde astarlanabilmesi için büyük boy bir kovada tek seferde yada belli bir bölgeden oluşmak üzere iki seferde daldırma yapılması daha doğru olmuştur. Kulp gibi kısımlarda astarlama işlemi yarım kaldığı için bu kısımlar fırça yardımı ile tamamlanmıştır (Resim 105,106,107).



*Resim 105: Astarsız Form*



*Resim 106: Astarlanan Form*



*Resim 107: Astarlanmış Form*

Uygulamalarda astarlama işlemi tamamlandıktan sonra kazıma işlemi yapılacak ürünler deri sertliğine gelinceye kadar bekletilmiştir. Fırça ile süslemeleri yapılacak olanlar ise kurumaması için hava almayacak şekilde kapatılarak bekletilmiştir.

## 2. SERAMİK UYGULAMALAR

Arkaik dönem siyah ve kırmızı figür seramiklerinde kullanılan formlardan bazıları uygulama aşamasında ele alınmıştır. Formların boyutları işlevselliği göz önünde bulundurulduğunda yapılan uygulamalar gerçek boyutlarda olmayıp belirli ölçü dahilinde yapılmışlardır. ( Resim 108).



*Resim 108: Arkaik Dönem Yunan Seramiklerinden Çıkışlı Seramik Uygulamalar*

Seramik uygulamaların yapımında çömlekçi tornası kullanılmış, uygulamalarda Bilecik'in pazaryeri ilçesi kınık köyünde kullanılan kırmızı çömlekçi çamuru kullanılmıştır. Tornada şekillendirilen seramikler daldırma yöntemi ile siyah astar ile astarlanıp süslemeler kazıma yada fırça dekoru ile yapılmıştır. Seramiklerin yüzeyinde süsleme olarak siyah ve kırmızı figür tekniğinde ele alınan bazı mitolojik sahneler stilize edilerek uygulamalar yapılmıştır. ( Resim 109,110,111 ).



*Resim 109: Astarlı Formun Kazıma İşlemi*

*Resim 110: Yorum Gözlü Kylixs*



*Resim 111: Kırmızı Figürlü Uygulamalar*

### **3. FORMLAR VE GELENEKSEL SÜSLEMELER**

Arkaik dönem seramik uygulamalarının yanı sıra bazı genel formlara bağlı kalınarak yeni formlar çalışılmıştır. Yapılan formlarda süsleme ögesi olarak, siyah zemin üzerine kendi sanatımızda yer edinmiş akıtma ve ebru dekorları renkli astar kullanımı ile form yüzeylerine farklı bir etki katılmıştır. Bu uygulamalarda daldırma yöntemiyle belli mesafeye kadar astarlanan form yüzeylerine puar yardımı ile astarlar çekilir ve daha sonrasında belli noktalardan bırakılan astarın itme gücüyle ortaya görsel etkiyi gösteren akıtma dekorları uygulanmıştır. Ebru dekorunda ise çizgiler halinde çekilen astarları esneyebilen metal yada tel yardımıyla belirli aralıklarda çizgiler çekilecek ebru dekoru da çalışılmıştır ( Resim 112,113,114,115).



*Resim 112: Arkaik Dönem Formlarından Yapılan Yorumlar*





*Resim 113: Bazı Kısımları Siyah Astarlanmış Formlar*



*Resim 114: Ebru Dekorü Yapılmış Form*

#### **4. PİŞİRİM VE KULLANILAN FIRINLAR**

Kullanılan kırmızı çamurun pişme derecesi doğrultusunda çalışmaların bisküvi pişirimi 920° C’de elektrikli fırınlarda yapılmıştır. Genelde kullanılan pişirim sıcaklığı 920° C ile 950° C arasındır. Pişirim, 100°C de bir ön kurutma sağlandıktan sonra ısı kontrollü bir şekilde artırılarak istenilen sıcaklığa ulaşılarak gerçekleştirilmiştir. Bisküvi pişirimi sonrası çalışmalar sırlama için hazır hale getirilmiştir (Resim 114).



**Resim 115: Bisküvi Pişirimi Yapılmış Çalışmalar**

Uygulamaların arkaik dönem siyah ve kırmızı figürlü vazoları gibi parlak görünümlerini sağlamak amacı ile form yüzeylerini saydam sır kullanılarak sırlama işlemi yapılmıştır. Sırlama yapmadan önce üleksitli saydam sır içerisine belli bir miktarda sülyen ilavesi yapılmıştır. Bu sayede sıra daha parlak bir görünüm sağlanmıştır. Sırlama aşamasında ise çalışmalar daldırma yöntemi ile sırlanmıştır. (Resim 116,117,118).



**Resim 116: Kullanılan Sır ve Formlar**



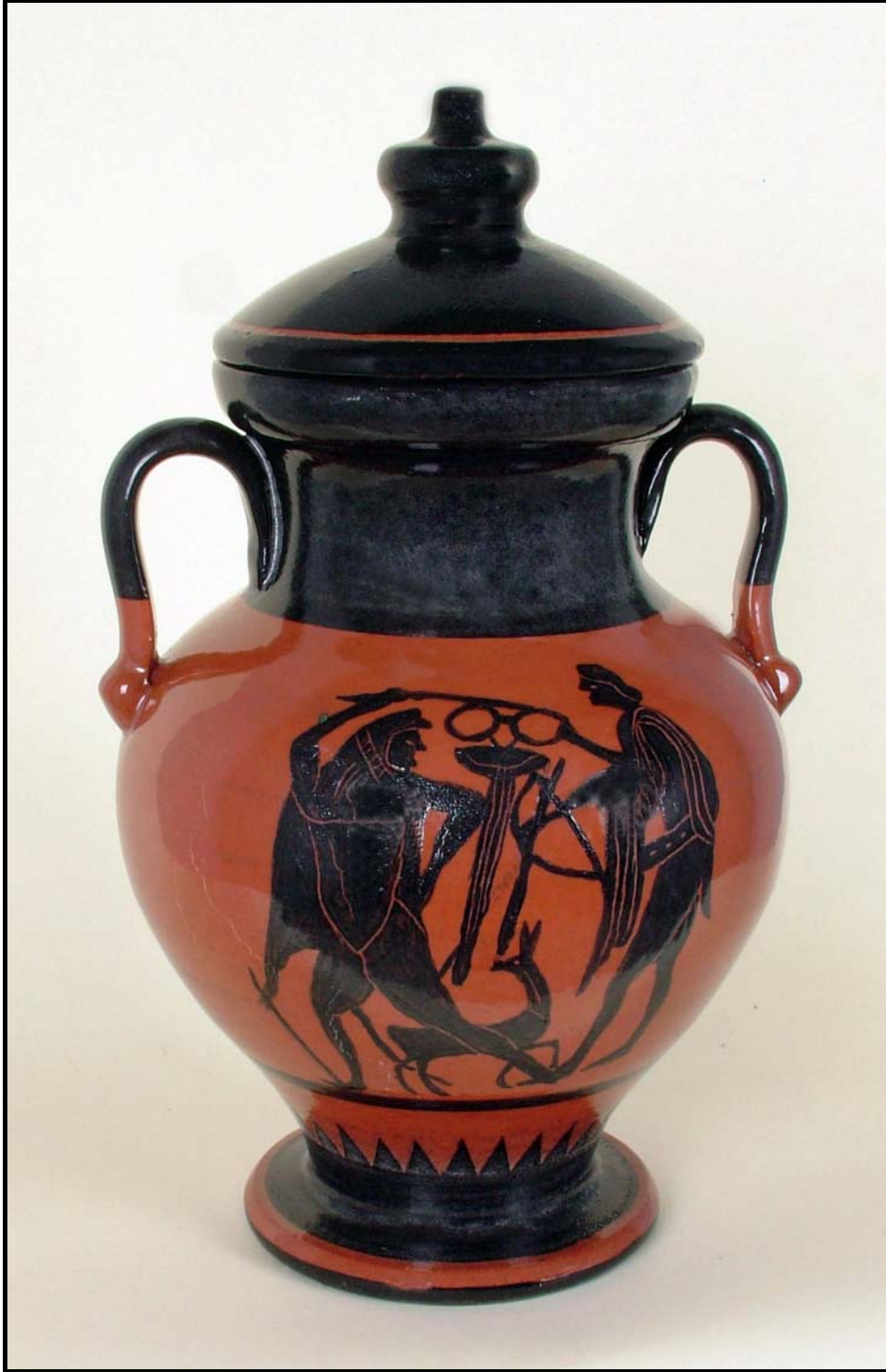
**Resim 117: Sırlama Aşaması**



*Resim 118: Sırlanmış Formlar*

Sırlama işlemi tamamlandıktan sonra seramiklerin alt kısımları ıslak bir sünger ile silindikten sonra fırınlama işlemi için fırına yerleştirilmişlerdir. Sırlı pişirim 1020° C de sıcaklıkta gerçekleştirilmiştir.

## 5. SERAMİK UYGULAMALARDAN ÖRNEKLER



*Resim 119: Boyunlu Amphora , 28x22x22cm , Tornada Şekillendirme,  
1020°C*



*Resim 120: Çan Krater , 22x20x20cm , Tornada Şekillendirme , 1020°C*



*Resim 121: Detay Çan Krater , Kırmızı Figür*



*Resim 122: Dinos ve Ayak , 14x17x17, 18x10x10cm , Tornada Şekillendirme , 1020°C*



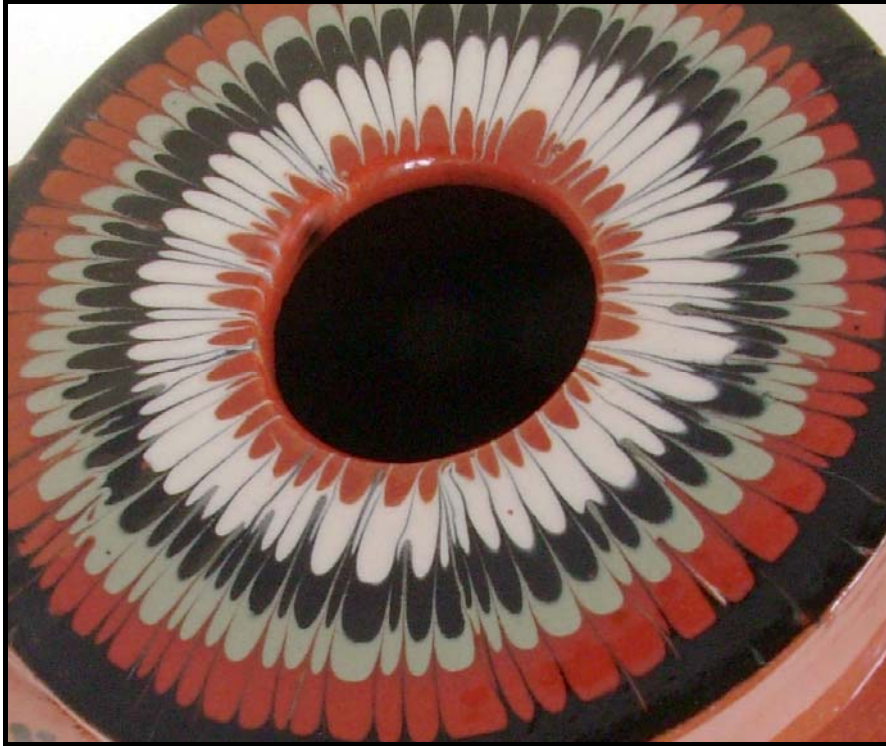
*Resim 123: Krater , 20x17x17cm , Tornada Şekillendirme , 1020°C*



*Resim 124: Lebes Gamikos , 40x18x18 cm , Tornada Şekillendirme , 1020°C*

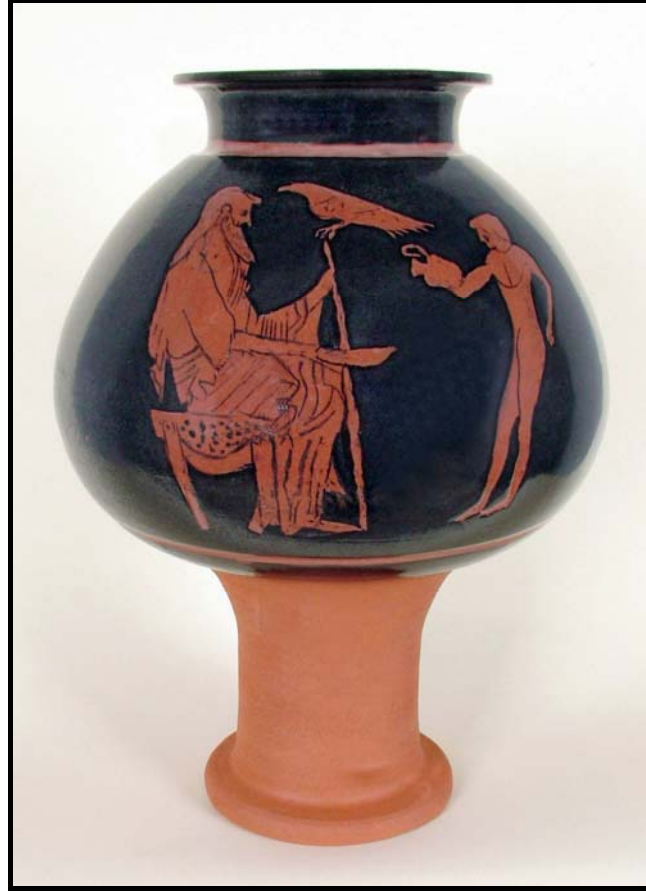


*Resim 125: Aryballos , 15x13x13cm , Tornada Şekillendirme , 1020°C*



*Resim 126: DetayAryballos , Ebru Dekorü*





*Resim 127: Psykter , 30x24x124cm , Tornada Şekillendirme , 1020°C*



*Resim 128: Detay Psykter , Kırmızı Figür*



*Resim 129: Lekyhtoslar , 27x12x12,26x11x11,cm , Tornada Şekillendirme, 1020°C*



*Resim 130: Detay Lekyhtos , Siyah Figür*



*131: Lekythos , 22x15x15cm , Tornada Şekillendirme , 1020°C*



*Resim 132: Psykter , 20x18x18cm , Tornada Şekillendirme , 1020°C*



*Resim 133: Detay Psykter , Siyah Figür*



*Resim 134: Kase, 15x18x18cm , Tornada Şekillendirme , 1020°C*



*Resim 135: Kase , Üstten Görünüm.*



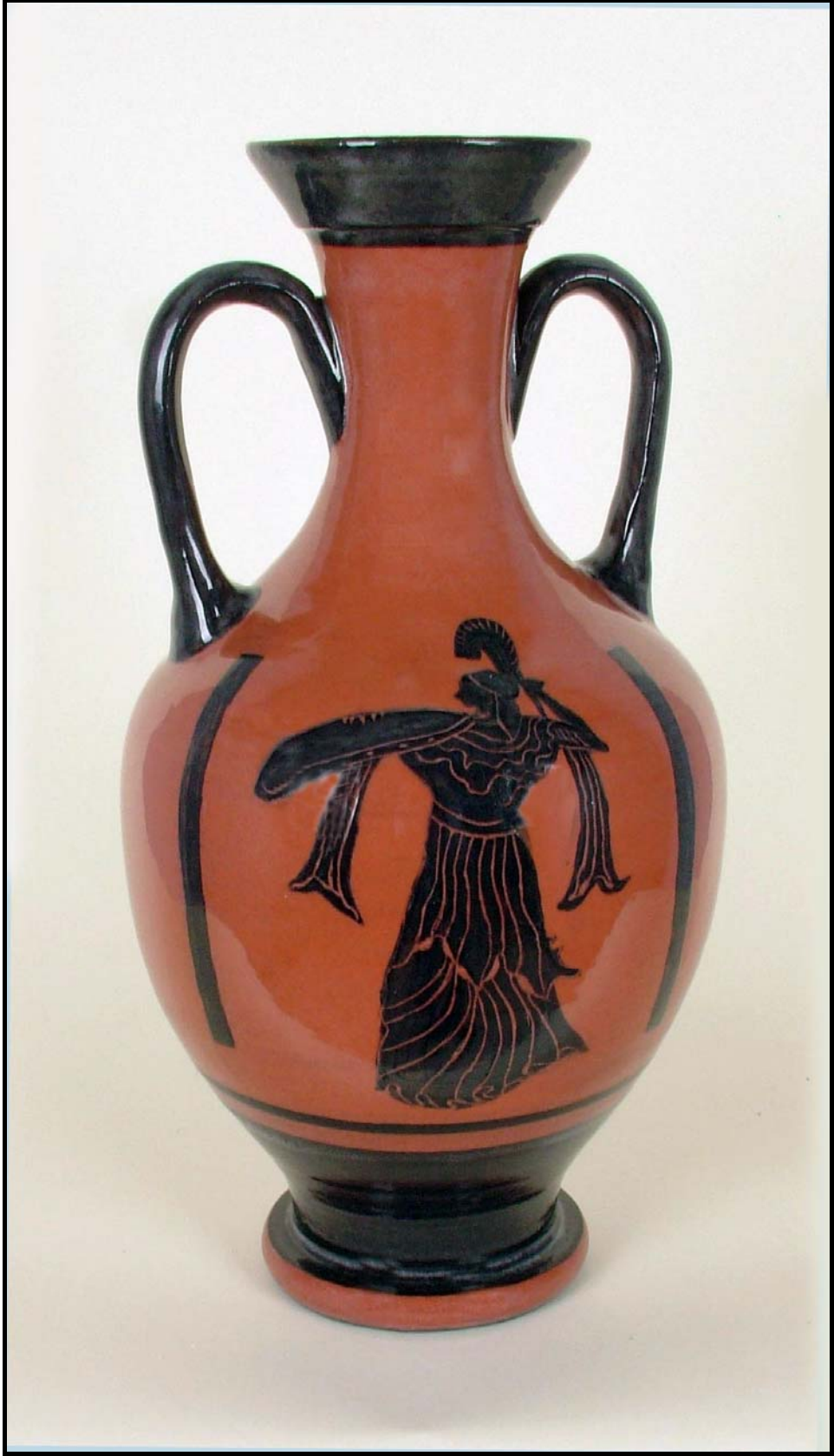
*Resim 136: Dinos ve Ayak , 34x17x17cm , Tornada Şekillendirme , 1020°C*



*Resim 137: Psykter , 20x18x18cm , Tornada Şekillendirme , 1020°C*



*Resim 138: Detay “ Psykter” Kırmızı Figür*



*Resim 139: Panathenic Amphora , 30x18x18cm , Tornada Şekillendirme , 1020°C*





*Resim 140: Pelike , 24x20x20cm , Tornada Şekillendirme , 1020°C*



*Resim 141: Detay Pelike , Kırmızı Figür*



*Resim 142: Lebes Gamikos , 40x18x18 cm , Tornada Şekillendirme , 1020°C*



*Resim 143: Akıtma Dekorlu Amphora , 22x17x17cm, Tornada Şekillendirme, 1020°C*



*Resim 144: Detay Akıtma Dekorlu Amphora*



*Resim 145: Akıtma Dekorlu Lekythoslar , 21x15x15--29x12x12cm,  
Tornada Şekillendirme, 1020°C*



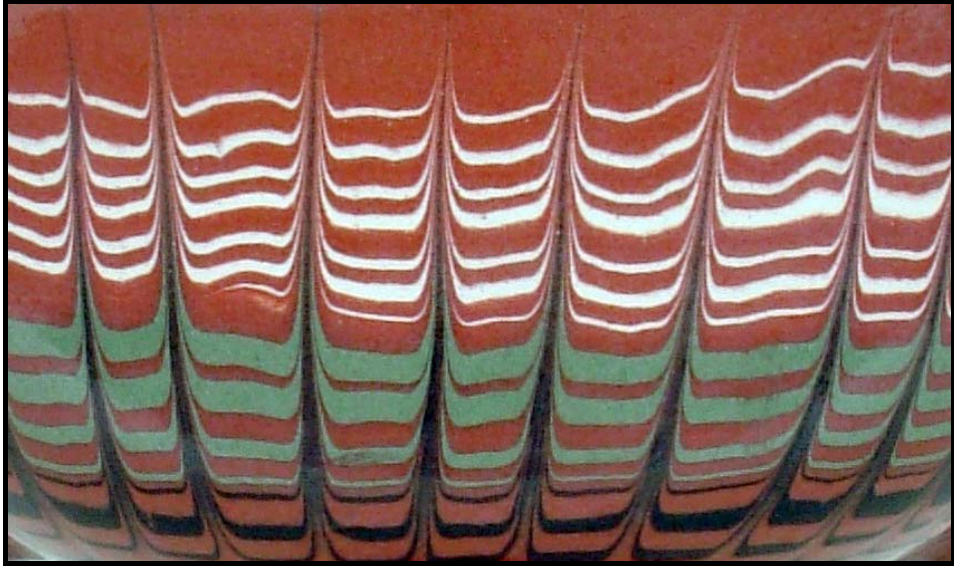
*Resim 146: Detay Akıtma Dekorlu Lekythoslar*



*Resim 147: Alabastron , 39x12x12cm , Tornada Şekillendirme , 1020°C*



*Resim 148: Kyliks , 17x 18x18cm , Tornada Şekillendirme , 1020°C*



*Resim 149: Detay Kyliks , Akıtma Dekorü*



*Resim 150: Mastos , 16x14x14, 16x13x13 cm , Tornada Şekillendirme , 1020°C*



*Resim 151: Mastos Üst Görünüş*

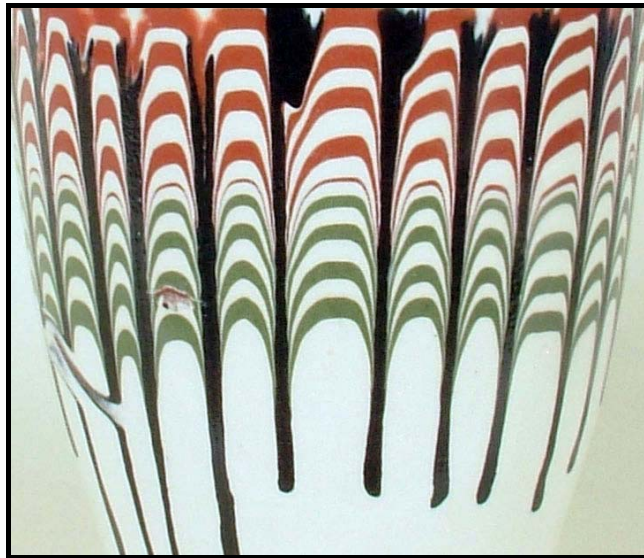


*Resim 152: Sivri Dipli Amphora , 20x 12x12 cm , Tornada Şekillendirme , 1020°C*





*Resim 153: Beyaz Astar Zeminli Akıtma Dekorlu Leykhtos ,  
24x12x12cm,Tornada Şekillendirme, 1020°C*



*Resim 154: Detay Beyaz Astar Zeminli Akıtma Dekorlu Leykhtos*



*Resim 155: Akıtma Dekorlu Kase , 16x15x15cm,Tornada Şekillendirme, 1020°C*



*Resim156:Akıtma Dekorlu Lekane , 15x30x12cm,Tornada Şekillendirme, 1020°C*



*Resim 157: Dekorlu Lebes Gamilos , 35x17x17cm, Tornada Şekillendirme ,1020°C*



*Resim 158: Akıtma Dekorlu Hydria , 24x18x18cm , Tornada Şekillendirme ,1020°C*



*Resim 159: Hyria Üst Görünüş*

## SONUÇ

Neolitik çağdan başlayarak, günümüze kadar ulaşan astarın kullanımı ilk günkü gibi devam edilmektedir. Seramik yüzeylerde astarın kullanımı formların estetik, beğeni, hataları gizleme gibi birçok etkene cevap verebildiği için hala devam etmektedir. Günümüzde astar kullanımı önceki dönemlere nazaran az da olsa yine de değerini yitirmemiştir.

Anadolu'daki yerleşik yaşamda çok fazla kullanılan astar Yunan uygarlığına gelindiğinde çok ayrı bir özelliğe sahip olur. Yunan sanatının ilk dönemlerinde astar kullanımı çok renkli iken, arkaik dönem seramiklerine gelindiğinde sadece siyah astarlı çalışmalar dikkati çekmektedir. Bu astarlı seramiklerin adı siyah ve kırmızı figür olarak geçmekte ve adından da anlaşıldığı gibi süslemelerde figürlü konuları içermektedir. Arkaik dönem seramiklerindeki siyah olan görünüm oksidasyonlu pişirim sayesinde elde edilirken, astarların parlamasındaki en temel etkende terra sigillata dediğimiz, parlak sır görünümlü astar hazırlanmasından kaynaklanmaktadır.

Çalışmada Yunan sanatını sınıflandırmak ve bu sınıflandırma doğrultusunda, dönemlere ayrılan Yunan sanatının her döneminin hangi özelliklere sahip olduğu gösterilmiştir. Bu çalışmayla birlikte Yunan sanatında bir dönüm noktası olan Arkaik dönem Yunan seramikleri içerdiği konularla birlikte seramik sanatında farklı bir bakış açısına sahip olduğu vurgulanmıştır. Başlangıçta siyah ve kırmızı figür vazolar diye adlandırılan arkaik dönem seramiklerinin, süsleme olarak ele almış olduğu konular ve sır görünümlü terra sigillata astarlarının seramik yüzeylerinde çok başarılı olduğu görülmüştür. Arkaik dönem seramikleriyle birlikte o dönemde atölye çalışmalarının nasıl olduğu, seramik sanatı, hangi kesimlerin ve ne şekilde yaptıkları form yüzeylerinde işlemiş oldukları konuları ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Form yüzeylerinde süsleme ögesi olarak bulunan bir çok figürün işlenişi konusu yada ne anlam taşıdıkları kimler tarafından yapıldıkları sunulmuştur.

Çalışmanın uygulama kısmında, Arkaik Dönemde yapılmış seramik sanatı örnekleri günümüzde yapılan yorumlamalar ile ifade edilmiştir. Ayrıca o dönemki formların yüzeyinde sıklıkla kullanılan siyah astarın yanında, geleneksel süsleme sanatımız olan ebru ve akıtma dekorları ile, yapılan arkaik dönem formları üzerinde

yeni bir senteze gidilmiştir. Sonuçta, günümüz şartlarında, geçmişin yeni ile birleştirme ve yorumlama çabası ile yapılan seramik formlar ve bu yazılı kaynak yeni kuşak seramikçilere örnek teşkil edecektir.

## KAYNAKÇA

- Akurgal, Meral; (1997). *Korint Seramiği*; İstanbul Rotary Kulübü Derneği; İstanbul.
- Acar, Ayşegül; (2006). *Seramik Sanat Tarihi Ders Notları*, Süleyman Demirel Üniversitesi G.S.F. Isparta.
- Boardman, John; (2005). *Yunan Sanatı*, çev.Yasemin İlseven, Homer Kitabevi, İstanbul.
- Boardman, John; (2003). *Siyah Figürlü Atina Vazoları*, çev. Gürkan Ergin, Homer Kitabevi, İstanbul.
- Boardman, John; (2002). *Kırmızı Figürlü Atina Vazoları*, Homer Kitabevi, İstanbul.
- Byra, Michael; (2000). *Greek Art*, İstanbul.
- Conti, Flovio; (1997). *Eski Yunan Sanatını Tanıyalım*, İnkılap Kitabevi, İstanbul.
- Cürgen, S.Canan; (1997). *Terra Sigillata Seminer Dersi Ödevi*; Eskişehir.
- Çizer, Sevim; *Seramik Sırları Bildiriler Kitapçığı "Antik Dönemden Günümüze Yapım Kullanımını Sürdüren Bir Zinter Astar Astar Çeşidi Terra sigillata"*, Türk Seramik Derneği Yayınları No: 7
- Çobanlı, Zehra; (1996). *Seramik Astarları*; Anadolu Üniversitesi G.S.F.No:15, Eskişehir;
- Gönenç, Serkan; ( 2002). *Terra Sigillata ve Isparta Yöresi Kırmızı Kilinin Terra Sigillata Yapımında Kullanılabilirliğinin Araştırılması*; (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi); Anadolu Üniversitesi; Eskişehir.

Laisne, Claude; (1995). *Art Of Ancient Greece*, İstanbul.

Özhanlı, Mehmet; (2007). *Sanat Tarihi Ders Notları*; Süleyman Demirel Üniversitesi G.S.F. Isparta..

Richter, Gisela; (1984). *Yunan Sanatı*; çev. Beral Madra; Cem Yayınevi; İstanbul.

Rumpf, Andreas; (1949). *Yunan ve Roma Sanatı*; çev. Jale İnan; Pulhan Matbaası; İstanbul.

Sevim, S.Sibel; (2003). *Seramik Dekorları*; Anadolu Üniversitesi G.S.F. No:1439; Eskişehir.

Turani, Adnan; (1992). *Dünya Sanat Tarihi*; Remzi Kitabevi; İstanbul

Tanyeli, Uğur ve Sözen, Metin; (2007). *Sanat Kavramlar ve Terimler Sözcüğü*; Remzi Kitabevi; İstanbul.

*Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*; (1997). 3.cilt; Yapı Endüstri Merkezi Yayınları; İstanbul;

*Sanat Ansiklopedisi*; (1991),Cilt no:5 İstanbul;

[http://www.felsefeekibi.com/sanat/sanattarihi/sanat\\_tarihi\\_girit\\_minos\\_sanati.html](http://www.felsefeekibi.com/sanat/sanattarihi/sanat_tarihi_girit_minos_sanati.html), (22.04.2010)

<http://www.Roraluka.spaces.live.com>, (22.04.2010)

[http://tr.wikipedia.org/wiki/Girit\\_Uygarligi](http://tr.wikipedia.org/wiki/Girit_Uygarligi), (22.04.2010)

[www.felsefeekibi.com/sanat/sanattarihi/sanat](http://www.felsefeekibi.com/sanat/sanattarihi/sanat), (22.04.2010)

<http://www.sanattarihi.net/forum/index.php>, (22.04.2010)

[http://tr.wikipedia.org/wiki/Antik\\_Yunanistan](http://tr.wikipedia.org/wiki/Antik_Yunanistan), (10.05.2010)

<http://mitoloji.info/kavram-olarak-sanat/yunan-heykel-sanati>.,(10.05.2010)

<http://www.classics.unc.edu/courses/clar244/Geom.html>,(10.05.2010)

<http://www.scalararchives.com>, (12.05.2010)



[http:// www.metmuseum.org](http://www.metmuseum.org), (12.05.2010)

<http://sanattarihi.net/forum/index.>, (05.08.2010)

[http://maps.thefullwiki.org/Black-figure\\_pottery](http://maps.thefullwiki.org/Black-figure_pottery), (05.08.2010)

<http://videomeliora.blogspot.com>, (07.08.2010)

<http://commons.wikimedia.org/>, (07.08.2010)

<http://de.academic.ru/dic.nsf/dewiki>, (07.08.2010)

<http://www.artmuseum.gov.>, ( 07.08.2010)

<http://www.utexas.edu/courses/larrymyth/21Dionysus2009.html>, (07.08.2010)

<http://img6.imageshack.us/i/epiktetos.jpg/>, (07.08.2010)

<http://www.museum-replicas.com/images/productimages/large>, (09.08.2010)

<http://www.utexas.edu/courses/introtogreece>, (09.08.2010)

<http://www.kadimdostlar.com>, (10.08.2010)

<http://dinkulturuveahlaksilgisi.wohttp://www.gorselsanatlar.org/ege-uygarliklari-helen-ve-yunan-sanati/girit-miken-resim-sanati/rdpress.com/tag/hellen/>  
( 15.08. 2010)

<http://sanattarihi.net/forum/index.php?topic=51.0> (15.08. 2010)

## SÖZLÜK

**Bilingual:** Siyah ve kırmızı figür tekniğinin vazo yüzeyine aynı anda yapılması.

**Egrapsen:** Arkaik dönemde çömleği yapan usta için kullanılan isim.

**Epoisen :** Arkaik dönemde çömleği boyayan usta için kullanılan isim.

**Frontal :** Figürlerde dik duru ifade biçimi.

**Kamares :** Minos seramiklerinde çok renkli bezeme biçimi.

**Lineer :** Çizgisel yazı.

**Oryantalizan :** Doğu uslubu.

**Proto :** Erken anlamı taşır.

**Terra Sigillata :** Sır görünümlü astar çeşidi.

**Tondo :** Kasenin iç kısmı.